

การใช้และปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ
THE USE AND PROBLEMS IN USING CULTURAL HERITAGE INFORMATION
BY THE NATIONAL LIBRARY OF THAILAND

สุภกิติ มุสิราช

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2564

การใช้และปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2564
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

THE USE AND PROBLEMS IN USING CULTURAL HERITAGE INFORMATION
BY THE NATIONAL LIBRARY OF THAILAND

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF ARTS
(Information Studies)

Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

2021

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การใช้และปัญหาการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ

ของ

สุภกิติ มุสิราช

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

ที่ปรึกษาหลัก

ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิพิมล ประพินพงศกร)

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส พาวินันท์)

ที่ปรึกษาร่วม

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ศุภรชชตรา แสนวา)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี สีวังคำ)

ชื่อเรื่อง	การใช้และปัญหาการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ
ผู้วิจัย	สุภกิติ มุสิราช
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2564
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศศิพิมล ประพินพงศกร
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	อาจารย์ ดร. ศุภวรรษตรา แสนวา

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้และปัญหาการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ รวมทั้งเปรียบเทียบการใช้และปัญหาในการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม จำแนกตามอายุ อาชีพ และระดับการศึกษาโดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ใช้บริการสำนักหอสมุดแห่งชาติและหอสมุดแห่งชาติสาขา 12 แห่ง รวมจำนวนทั้งสิ้น 518 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ One-way ANOVA และ t-test แบบ Independent ผลการวิจัย พบว่าผู้ให้บริการมีการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละด้าน พบว่า ผู้ให้บริการมีวัตถุประสงค์เพื่อหาความรู้ในสิ่งที่สนใจและเพิ่มพูนความรู้ให้กับตนเอง เลือกใช้ทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล ภาษาของสารสนเทศที่ใช้คือภาษาไทย เนื้อหาที่ใช้คือด้านวรรณกรรมพื้นบ้านและวรรณคดี มีวิธีการค้นหาจากฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศและฐานข้อมูลอื่นๆ ที่มีให้บริการ ใช้แหล่งสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ต ตลอดจนใช้บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าส่วนปัญหาการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าผู้ให้บริการมีปัญหาการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมด้านการเข้าถึงและการค้นหามากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบการใช้และปัญหาการใช้โดยรวม พบว่าผู้ให้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีการใช้และปัญหาการใช้แตกต่างกัน ในขณะที่ผู้ให้บริการที่มีอายุและระดับการศึกษาต่างกันมีการใช้แตกต่างกัน แต่มีปัญหาการใช้ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : การใช้สารสนเทศ, สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม, หอสมุดแห่งชาติ

Title THE USE AND PROBLEMS IN USING CULTURAL HERITAGE
INFORMATION
BY THE NATIONAL LIBRARY OF THAILAND

Author SUPAKITI MUSIRACH

Degree MASTER OF ARTS

Academic Year 2021

Thesis Advisor Assistant Professor Sasipimol Prapinpongsakorn

Co Advisor Sumattra Saenwa , Ph.D.

This research aims to study the use of and the problems with information use in terms of the cultural heritage of the country and users of the National Library, as well as comparing the use and the issues related to the use of heritage information. The cultural differences were classified by age, occupation, and educational level using quantitative research methods. The samples in this research were as users of the National Library and National Library Branch 12. A total of 518 people were selected using the stratified random sampling method. The tools used to collect the data was a questionnaire. The statistics used in the data analysis were percentage, mean, standard deviation and the hypothesis testing was one-way statistics, ANOVA, and an independent t-test. The results showed that the service users used information about cultural heritage as a whole and at a high level, when considering the items with the highest mean in each aspect. The purpose of the service users is to find out knowledge about things of interest, increase knowledge and choosing digital information resources. The language of information use was Thai. The content used was folk literature and literature. There is a way to search information resource databases and other databases. Available Use Internet Resources were also used to answer questions and assist in the research. The problem with using cultural heritage information as a whole is that at a moderate level when considering each aspect, it was found that service users had problems using cultural heritage information. When comparing the usage and overall usage problems, it was found that users with different occupations had different usage and usage problems. While service users of different ages and educational levels used different-different, there were no different usage problems.

Keyword : Information use, Cultural heritage, National Library of Thailand

กิตติกรรมประกาศ

ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงสุดจากอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศศิพิมล ประพินพงศกร ที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ ให้กำลังใจ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ตั้งแต่เริ่มต้น ตลอดจนปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อ.ดร.ศุภรชตรา แสนวา ที่ได้ให้คำปรึกษาและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาสละเวลาในการพิจารณาคุณภาพเครื่องมือวิจัยรวมทั้งให้คำแนะนำในการปรับปรุงเครื่องมือวิจัย ขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นและเพื่อนสนิทที่คอยให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณคุณบิดาและมารดา และครอบครัว ที่คอยสนับสนุนทั้งแรงใจและทุนทรัพย์ในการเรียนครั้งนี้ จนปริญญาานิพนธ์สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดีคุณค่าและประโยชน์อันพึงเกิดจากปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่บุพการีและบูรพาจารย์ทุกท่าน

สุภกิติ มุสิริราช

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญรูปภาพ	ฏ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของงานวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย	5
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	6
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	6
ตัวแปรที่ศึกษา	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
กรอบแนวคิดในการวิจัย	9
สมมติฐานการวิจัย.....	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม	11
ความหมายของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม	11
ความสำคัญของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม	14
ลักษณะของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม	18

ประเภทของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม	21
ภาษาของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม.....	25
การใช้สารสนเทศทางมรดกทางวัฒนธรรม.....	26
แนวคิดเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศ	26
วัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม	27
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม	28
วิธีการค้นหาสารสนเทศสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม.....	32
บริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม.....	32
แหล่งสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม	34
ปัญหาในการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม	36
หอสมุดแห่งชาติ.....	38
ประวัติและความเป็นมาของสำนักหอสมุดแห่งชาติ.....	38
ภารกิจ นโยบาย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม	39
ประเภทสารสนเทศทางมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ	43
แหล่งสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ	49
แหล่งสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมในหอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาค	52
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	57
งานวิจัยต่างประเทศ.....	57
งานวิจัยในประเทศ.....	61
สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	68
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	69
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	69
ประชากร.....	69

กลุ่มตัวอย่าง.....	69
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	70
การเก็บรวบรวมข้อมูล	71
การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล.....	72
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	73
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	73
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	73
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	74
1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ.....	74
2. การใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติโดยรวม	75
3. ปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติโดยรวม	81
4. การเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ จำแนกตาม อายุ อาชีพ และระดับการศึกษา.....	86
4.1 การเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ จำแนกตามอายุ.....	86
4.2 การเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ จำแนกตามอาชีพ	88
4.3 การเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ จำแนกตามระดับการศึกษา.....	90
5. การเปรียบเทียบปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ จำแนกตามตัวแปรอายุ อาชีพ ระดับการศึกษา	91
5.1 การเปรียบเทียบปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุด แห่งชาติจำแนกตามตัวแปรอายุ.....	91
5.2 การเปรียบเทียบปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุด แห่งชาติจำแนกตามตัวแปรอาชีพ	92

5.3 การเปรียบเทียบปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุด

แห่งชาติจำแนกตามตัวแปรระดับการศึกษา.....	94
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	95
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	95
สมมติฐานการวิจัย.....	95
วิธีดำเนินการวิจัย.....	96
สรุปผลการวิจัย.....	98
อภิปรายผลการวิจัย.....	105
ข้อเสนอแนะ.....	112
บรรณานุกรม.....	114
ภาคผนวก.....	121
ภาคผนวก ก.....	122
หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญ.....	122
ภาคผนวก ข.....	130
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	130
ภาคผนวก ค.....	144
ใบรับรองจริยธรรมการวิจัย.....	144
ประวัติผู้เขียน.....	148

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 ตารางข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติอายุ อาชีพ และระดับการศึกษา.....	74
ตาราง 2 การใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติโดยรวม	75
ตาราง 3 ตารางการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ	76
ตาราง 4 ปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติโดยรวม .	81
ตาราง 5 ตารางปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ....	82
ตาราง 6 ตารางเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติจำแนกตามตัวแปรอายุ.....	86
ตาราง 7 ตารางเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติจำแนกตามตัวแปรอาชีพ	88
ตาราง 8 ตารางการเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติจำแนกตามตัวแปรระดับการศึกษา	90
ตาราง 9 ตารางเปรียบเทียบปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติจำแนกตามตัวแปรอายุ.....	91
ตาราง 10 ตารางการเปรียบเทียบปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติจำแนกตามตัวแปรอาชีพ	92
ตาราง 11 ตารางการเปรียบเทียบปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติจำแนกตามตัวแปรระดับการศึกษา	94

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	9
ภาพประกอบ 2 โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการของกรมศิลปากร	41
ภาพประกอบ 3 โครงสร้างการบริหารสำนักหอสมุดแห่งชาติ	54

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

มรดกทางวัฒนธรรมกำลังเป็นที่สนใจ และมีแนวโน้มนั้นเป็นต้นทุนที่สำคัญของชาติ โดยในแต่ละประเทศสามารถนำมรดกทางวัฒนธรรมมาใช้ประโยชน์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยใช้เทคโนโลยีในการเพิ่มศักยภาพ เพื่อพัฒนาเป็นนวัตกรรมสินค้า หรือบริการให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น โดยเป็นต้นทุนของความคิดสร้างสรรค์ มีพื้นฐานจากความรู้ที่สั่งสมมา ภูมิปัญญา ประเพณี หรือวัฒนธรรมที่มี และนำมาผสมผสานด้วยประสบการณ์ การสังเกตพฤติกรรม ส่งผลให้เกิดการใช้ความรู้ความสามารถในการเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น จึงเกิดเป็นรูปแบบใหม่เรียกว่า เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative economy) สร้างผลผลิตใหม่ให้แก่เศรษฐกิจ เช่น สารสกัดจากสมุนไพร การแพทย์ทางเลือก เครื่องประดับ และเครื่องแต่งกาย การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และสร้างสรรค์ ปัจจุบันประเทศไทยได้ตระหนักว่ามรดกทางวัฒนธรรมมีคุณค่า และความสัมพันธ์กับทรัพยากรทางวัฒนธรรมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว แต่รูปแบบและการดำเนินงานด้านทรัพยากรทางวัฒนธรรมของประเทศไทยยังคงมีแนวทาง และวิธีการที่ยังจำกัดอยู่ กล่าวคือสังคมไทยมีการจัดการกับทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพียง 3 แนวทางเท่านั้น คือ การสงวนรักษา การนำไปใช้ประโยชน์ และการให้ความคุ้มครอง ในขณะที่แนวโน้มของศตวรรษที่ 21 มรดกทางวัฒนธรรมได้ขยายขอบเขตจากกลุ่มนักอนุรักษ์ หรือนักวิชาชีพในสถาบันมรดกทางวัฒนธรรม กลายเป็นระดับชุมชน องค์การ ประเทศ และนานาชาติ การดำเนินการจึงต้องอาศัยความรู้จากสหวิทยาการ ทั้งด้านเทคโนโลยี การศึกษา สารสนเทศ และอื่น ๆ เข้ามาบูรณาการกันทั้งยังต้องอาศัยมุมมองที่หลากหลาย เพราะการปกป้องรักษามรดกทางวัฒนธรรม ไม่ใช่เรื่องของคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นเรื่องของมนุษยชาติ เป็นสิ่งที่คนในรุ่นนี้ต้องสืบทอด รักษา ใช้ประโยชน์ และส่งต่อไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งในอนาคต ในขณะที่เดียวกันสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อเป้าหมายสำคัญ คือ การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable development goals: SDGs) ตามที่องค์การสหประชาชาติ และนานาชาติเห็นพ้องต้องกันว่าต้องก้าวไปให้ถึงภายในปี ค.ศ. 2030 อีกทั้งเป็นแหล่งสั่งสมองค์ความรู้เพื่อก่อให้เกิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (ธนิกร เลิศชาญฤทธิ, 2559; วิศปัติย์ ชัยช่วย, 2560)

สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม คือ สารสนเทศที่ได้รับการประเมินคุณค่าให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่รวบรวมความคิด ประสบการณ์ ภูมิปัญญา โดยสะท้อนให้เห็นความหลากหลายของความคิดริเริ่ม และวัฒนธรรมของชนชาติ แสดงให้เห็นวิวัฒนาการของความคิดการค้นพบ และผลงานของสังคมมนุษย์ ซึ่งเป็นมรดกตกทอดจากสังคมในอดีตให้กับสังคมปัจจุบัน สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมจึงเป็นเอกสารมรดกความทรงจำประเภทหนึ่ง ที่แสดงถึงความหลากหลายทางด้านอารยธรรม และวัฒนธรรมอันเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาสังคมในปัจจุบันรวมถึงในอนาคต บนพื้นฐานของความแตกต่างของประชากร สังคมวิทยา ภาษา และวัฒนธรรม โดยเน้นความสำคัญไปที่การดูแลรักษามรดกทางวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถสืบทอดแก่นุชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ศึกษา

องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization : UNESCO) ได้ก่อตั้งแผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลกขึ้น (The Memory of the World Programme of UNESCO) เพื่อให้ทั่วโลกได้ตระหนักถึงสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม โดยการอนุรักษ์มรดกเอกสารมีเป้าหมายในการอนุรักษ์ และเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาของโลก ที่บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในรูปของสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น หนังสือตัวเขียน สิ่งพิมพ์โสตทัศนวัสดุ ซึ่งเก็บอยู่ ณ ห้องสมุด และหน่วยงานจดหมายเหตุทั่วโลก เป็นแหล่งรวบรวมความคิด และประสบการณ์ ที่สะท้อนให้เห็นความหลากหลายของความคิดริเริ่ม และวัฒนธรรมของชนชาติต่าง ๆ ทั่วโลก โดยความหลากหลายความคิดริเริ่มของชนชาติ และวัฒนธรรมต่าง ๆ นับเป็นจุดเริ่มต้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมอนุรักษ์ และเผยแพร่มรดกความทรงจำที่เป็นเอกสารรวมถึงภาพยนตร์ ดนตรี วัตถุ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่มีคุณค่าสูงในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ โดยยูเนสโกได้เชิญชวนให้ประเทศสมาชิกจัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติขึ้น ภายใต้คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยยูเนสโก เพื่อพิจารณาสำรวจและขึ้นทะเบียนมรดกความทรงจำ ซึ่งเป็นมรดกที่สมควรจะอนุรักษ์ และสืบทอดรวมทั้งส่งเสริมให้คนในชาติศึกษาเรียนรู้คุณค่า และเผยแพร่ให้กว้างขวางด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ และหากมีมรดกความทรงจำขึ้นใดมีคุณค่าสมควรแก่การขึ้นทะเบียนในระดับภูมิภาค และระดับโลก ให้ดำเนินการเสนอไปยังยูเนสโกเพื่อพิจารณาตัดสิน และประกาศขึ้นทะเบียน (สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

สถาบันมรดกความทรงจำมีส่วนและเป็นปัจจัยในการสร้างความรุ่งเรือง โดยทำหน้าที่เป็นแหล่งสนับสนุนการเรียนรู้ อนุรักษ์ การท่องเที่ยว และเติมเต็มความต้องการส่วนบุคคล ทำให้เกิดเป็นแนวคิดว่าสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมควรบูรณาการเข้าด้วยกัน และเอื้อให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ แม้ว่าจะจัดเก็บอยู่ในหน่วยงานใดก็ตาม ในขณะที่เดียวกันกรมศิลปากร เป็นเพียงหน่วยงานเดียวของประเทศ ที่ควบคุม ดูแล แหล่งสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมโดยเป็นสถาบันทางวัฒนธรรมที่อยู่ภายใต้การบริหารงานของกรมศิลปากร ซึ่งครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติ หอจดหมายเหตุ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์ (หอศิลป์แห่งชาติ ถนนเจ้าฟ้า) ซึ่งแหล่งสารสนเทศดังกล่าวมีทั้งสารสนเทศทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย เช่น สิ่งของ เครื่องใช้ เอกสารต้นฉบับ เอกสารทางประวัติศาสตร์ ภาพถ่าย แผนที่ ซึ่งมีคุณค่ากับทางวัฒนธรรมของชาติโดยถือว่าหอสมุด หอจดหมายเหตุ หอศิลป์ และพิพิธภัณฑสถาน เป็นองค์การในกลุ่มเดียวกันเพราะต่างก็เป็นแหล่งที่เก็บรักษาวัตถุมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural heritage objects) และสารสนเทศเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมนั้น อีกทั้งกลุ่มผู้ใช้งานยังใกล้เคียงกัน เรียกโดยรวมว่าสถาบันความทรงจำ (Memory institutions) หรือสถาบันมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural heritage institutions) เรียกเป็นคำย่อว่า GLAM (Galleries, Libraries, Archives, Museums) หรือ LAM (Libraries, Archives, Museums) กรมศิลปากรเป็นหน่วยงานที่ให้บริการการด้านมรดกทางวัฒนธรรมให้แก่ประชาชนไทย และเผยแพร่อารยธรรมแก่ชาวต่างชาติ ซึ่งภารกิจของกรมศิลปากรมีหน้าที่เกี่ยวกับการคุ้มครอง ป้องกันอนุรักษ์ บำรุงรักษา ฟื้นฟู ส่งเสริม สร้างสรรค์ เผยแพร่ศึกษา ค้นคว้า วิจัย พัฒนา สืบทอด ศิลปะและทรัพย์สินมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติเพื่อธำรงคุณค่า และเอกลักษณ์ของความเป็นชาติอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมไทย และความมั่นคงของชาติ เพื่อเป็นสถาบันหลักในการสร้างทุนทางปัญญาแก่คนไทยในด้านการอนุรักษ์ และสร้างสรรค์มรดกศิลปวัฒนธรรมของชาติสืบทอดให้คงอยู่สืบไป มรดกศิลปวัฒนธรรมของชาติจะต้องได้รับการพัฒนาสร้างสรรค์ บนหลักความถูกต้องทางวิชาการ ที่มีคุณภาพและมาตรฐานแก่สังคมและประเทศ โดยมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการพัฒนาข้อมูลทางวิชาการและสร้างผลผลิตข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ (วิศปัตย์ ชัยช่วย, 2560; สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

สำนักหอสมุดแห่งชาติเป็นหน่วยงานหนึ่งที่สังกัดกรมศิลปากร โดยเป็นแหล่งเรียนรู้แก่ประชาชนมีหน้าที่ให้บริการผู้ใช้โดยไม่จำกัด อายุ เพศ การศึกษา สำนักหอสมุดแห่งชาติมีการดำเนินกิจการมากกว่า 114 ปี ซึ่งเก็บสะสมทรัพยากรสารสนเทศอันทรงคุณค่า ต่อมารดกทางวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน ปัจจุบันสำนักหอสมุดแห่งชาติเป็นหน่วยงาน ในสังกัดกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม มีอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ. 2554 ซึ่งภารกิจหลักของสำนักหอสมุดแห่งชาติ คือ การดำเนินการสำรวจจัดหารวบรวมจัดเก็บ และสงวนรักษามรดกภูมิปัญญาด้านทรัพยากรสารสนเทศในรูปของ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเอกสารโบราณ ศึกษาวิเคราะห์ วิจัย ดำเนินงานด้านเทคนิค วิชาการบรรณารักษศาสตร์สารสนเทศศาสตร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามหลักมาตรฐานสากล ตลอดจนให้การฝึกอบรม แก่บุคลากรของหน่วยงาน และสถาบันการศึกษาทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ให้บริการ และส่งเสริมการอ่านศึกษาค้นคว้า วิจัยแก่ประชาชนเพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการศึกษาตามอัธยาศัย เก็บรักษาทรัพยากรสารสนเทศ เพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ในอนาคตสำนักหอสมุดแห่งชาติ มีแผนงานที่จะพัฒนาการรักษามรดกภูมิปัญญาของชาติให้คงอยู่ และสืบทอดต่อไปด้วยความเจริญตามกาลสมัย เพื่อให้ทุกคนในชาติมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศอย่างเท่าเทียม โดยดำเนินโครงการจัดเก็บ และอนุรักษ์สิ่งพิมพ์ที่ได้รับตามพระราชบัญญัติจัดแจ้งการพิมพ์ ดำเนินการจัดเก็บ จัดระบบ และจัดบริการในรูปแบบสิ่งพิมพ์ดิจิทัลของหอสมุดแห่งชาติ ตลอดจนอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกภูมิปัญญาของชาติส่งต่อไปยังอนุชนรุ่นถัดไป รวมทั้งสะดวกต่อการนำข้อมูลออกมาใช้เพื่อการต่อยอดใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ และโครงการพัฒนาบริการเอกสารโบราณของสำนักหอสมุดแห่งชาติด้วยสำเนาดิจิทัลแทนเอกสารต้นฉบับ ซึ่งเป็นมรดกทางภูมิปัญญาอันล้ำค่าของชาติ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการค้นคว้าวิจัย และให้บริการเอกสารโบราณให้มีความสะดวก รวดเร็ว ทันสมัย และสอดคล้องกับระบบห้องสมุดอัตโนมัติที่สำนักหอสมุดแห่งชาติได้พัฒนาขึ้น (กระทรวงวัฒนธรรม, 2554; สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2563a)

การใช้สารสนเทศเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมสารสนเทศของบุคคล โดยพฤติกรรมสารสนเทศมีจุดเริ่มต้นจากผู้ที่มีความต้องการสารสนเทศ จากนั้นแสวงหาและค้นหาสารสนเทศผ่านช่องทางและแหล่งสารสนเทศต่างๆ และนำสารสนเทศไปใช้ตามวัตถุประสงค์ (Wilson, 2000) ซึ่งการศึกษาการใช้สารสนเทศของผู้ใช้มีความสำคัญมากเพราะทำให้เข้าใจลักษณะของผู้ใช้ ความต้องการสารสนเทศ สภาพการใช้ รวมทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อการปรับปรุงการบริการให้เหมาะสม เพราะการศึกษาจะทำให้สะท้อนถึงปัญหาจากมุมมองของผู้ใช้ ทำให้องค์การ

สารสนเทศสามารถจัดบริการให้ตรงกับความต้องการสารสนเทศ และจัดหาหรือรวบรวมสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการสารสนเทศได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากที่สุด (สมพร พุทธิพิทักษ์ผล, 2559) จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมเบื้องต้น พบว่ามีงานวิจัยที่ศึกษาเชิงปริทัศน์วรรณกรรมอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม (วิศปัติย์ ชัยช่วย, 2560) แต่ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้และปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมในภาพรวมทั้งหมดโดยตรง มีเพียงงานวิจัยที่ศึกษาเฉพาะเจาะจงถึงประเภทของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมแบบใดแบบหนึ่งโดยเฉพาะเท่านั้น เช่น เอกสารโบราณ หนังสือหายาก คัมภีร์โบราณ และจารึก ฯลฯ (ทรายทอง อุ่นนันทาศ, 2560; ปรักศนีย์ เลิศอรุณรัตน์, 2536; ปณิตชนิต บาลีเขต, 2545; สุคนธ์ทิพย์ จันทะลุน, 2560) จากงานวิจัยดังกล่าวจึงยังไม่ครอบคลุมในประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาโดยเฉพาะในบริบทของหอสมุดแห่งชาติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ครอบคลุมทุกประเภท รวมทั้งศึกษาปัญหาการใช้ในบริบทของหอสมุดแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานหลักของชาติในการให้บริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมแก่ประชาชนตามที่กล่าวมาข้างต้น โดยผลการวิจัยที่ได้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติและเป็นประโยชน์กับหน่วยงานอื่นที่มีการให้บริการในขอบข่ายของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมให้สามารถจัดการบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงต่อความต้องการของผู้ใช้มากที่สุด

ความมุ่งหมายของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ
2. เพื่อศึกษาปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ
3. เพื่อเปรียบเทียบการใช้และปัญหาในการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ จำแนกตามอายุ อาชีพ และระดับการศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบสภาพการใช้และปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางสำหรับหอสมุดแห่งชาติเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนและพัฒนาคอลเลกชันสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม รวมทั้งปรับปรุง พัฒนาคุณภาพการบริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้ของผู้ใช้บริการให้มากที่สุด อีกทั้ง

ยังเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานอื่นที่มีการจัดบริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมในลักษณะหรือบริบทที่ใกล้เคียงกันอีกด้วยขอขอบเขตการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติทั้ง 12 แห่ง มีจำนวนผู้ใช้บริการทั้งสิ้น 699,704 คน (กรมศิลปากร, 2563)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ จำนวน 12 แห่งที่สุ่มมาจากประชากรข้างต้น รวมทั้งสิ้น 518 คน ซึ่งมากกว่าจำนวนขั้นต่ำที่กำหนดไว้ในตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) ตามอายุ อาชีพ และระดับการศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1.1 อายุ

1.1.1 อายุไม่เกิน 20 ปี

1.1.2 อายุ 21-40 ปี

1.1.3 อายุ 41 ปีขึ้นไป

1.2 อาชีพ

1.2.1 กลุ่มข้าราชการ พนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่รัฐวิสาหกิจ หรือผู้ปฏิบัติงานหน่วยงานรัฐอื่น ๆ ผู้เกษียณอายุการทำงาน หรือ ข้าราชการบำนาญ

1.2.2 กลุ่มนักเรียน นักศึกษา

1.2.3 กลุ่มพนักงานบริษัท ลูกจ้างเอกชน อาชีพอิสระ ฟรีแลนซ์ เจ้าของกิจการ

ผู้ประกอบการกิจส่วนตัว

1.3 ระดับการศึกษา

1.3.1 สูงสุดระดับปริญญาตรี

1.3.2 สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป

2. ตัวแปรตาม ได้แก่

2.1 การใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม

2.1.1 ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม

2.1.2 ด้านประเภทของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้

2.1.3 ด้านภาษาของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้

2.1.4 ด้านเนื้อหาของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้

2.1.5 ด้านวิธีการค้นหาสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม

2.1.6 ด้านแหล่งสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้

2.1.7 ด้านบริการสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้

2.2 ปัญหาการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม

2.2.1 ด้านทรัพยากรสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม

2.2.2 ด้านการบริการ กฎและระเบียบการใช้บริการ

2.2.3 ด้านการเข้าถึงและการค้นหา

2.2.4 ด้านผู้ใช้บริการ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม** หมายถึง สารสนเทศและ/หรือทรัพยากรสารสนเทศของหอสมุดแห่งชาติ ได้แก่ เอกสารประวัติศาสตร์ เอกสารต้นฉบับ จารึก คัมภีร์โบราณ หนังสือสมุดไทย หนังสือหายาก หนังสือเก่า หนังสือพิมพ์เก่า ภาพถ่าย แผนที่โบราณ ภาพยนตร์ สิ่งพิมพ์ท้องถิ่น โสตทัศนวัสดุ สิ่งพิมพ์ที่ได้รับตามพระราชบัญญัติ สิ่งพิมพ์ทางด้านศิลปกรรม วรรณคดี วรรณกรรม ประวัติศาสตร์ ประวัติบุคคลสำคัญของไทย และสิ่งพิมพ์กรมศิลปากร ที่สำนักหอสมุดแห่งชาติ เป็นผู้รับผิดชอบดูแล ให้บริการ ส่งวนรักษา และอนุรักษ์

2. **การใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม** สิ่งที่เกี่ยวข้อง หรือ กิจกรรมที่กระทำ เพื่อให้ได้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ต้องการมาใช้ประโยชน์ ศึกษาครอบคลุมประเด็น 1)วัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม 2)ประเภทสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม 3)ภาษาของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม 4)เนื้อหาของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม 5)วิธีการค้นหาสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม 6)แหล่งสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม และ7)บริการสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม

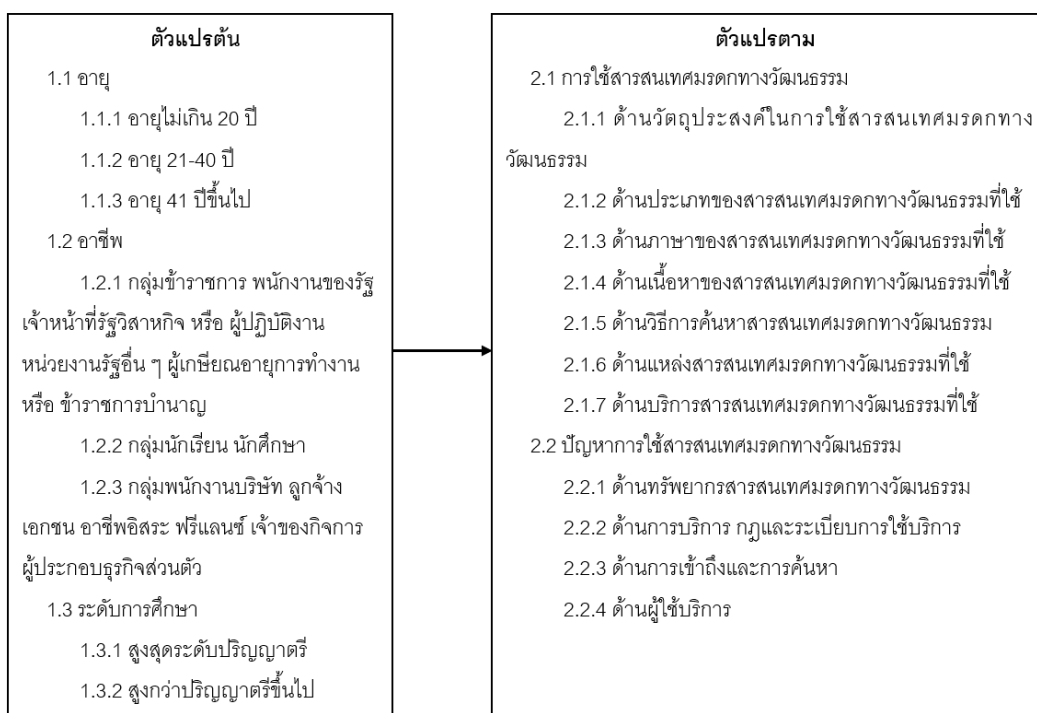
3. **ปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม** หมายถึง ความไม่สะดวก มีข้อขัดข้อง หรือ มีอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัญหาที่ผู้ใช้สารสนเทศประสบ เกี่ยวกับการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม ทำให้ผู้ใช้ไม่ได้รับสารสนเทศที่ต้องการ ซึ่งแบ่งออกเป็นรายด้าน ได้แก่ 1) ด้านสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม 2) ด้านการบริการ กฎและระเบียบการใช้บริการ 3) ด้านการเข้าถึงและการค้นหา และ 4) ด้านผู้ให้บริการ

4. **ผู้ให้บริการ** หมายถึง ผู้ที่เข้ามาให้บริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ

5. **ผู้ให้บริการ** หมายถึง บรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด นักภาษาโบราณ ที่ปฏิบัติหน้าที่ให้บริการ สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ และผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับหอสมุดแห่งชาติ

6. **หอสมุดแห่งชาติ** หมายถึง สำนักหอสมุดแห่งชาติ และหอสมุดแห่งชาติสาขา รวมทั้งสิ้น 12 แห่ง ประกอบด้วย สำนักหอสมุดแห่งชาติ(กรุงเทพฯ) หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษกกาญจนบุรี หอสมุดแห่งชาติจังหวัดสุพรรณบุรี เฉลิมพระเกียรติ หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษกจันทบุรี หอสมุดแห่งชาติ ชลบุรี หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก เชียงใหม่ หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ นครพนม หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.9 นครราชสีมา หอสมุดแห่งชาติกาญจนาภิเษก สงขลา หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ สงขลา หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ตรัง และหอสมุดแห่งชาตินครศรีธรรมราช

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้ใช้บริการที่มีอายุต่างกันมีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน
2. ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน
3. ผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน
4. ผู้ใช้บริการที่มีอายุต่างกันมีปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน
5. ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน
6. ผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำเสนอตามหัวข้อ ดังนี้

1. สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม
  - 1.1 ความหมายของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม
  - 1.2 ความสำคัญของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม
  - 1.3 ลักษณะของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม
  - 1.4 ประเภทของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม
  - 1.5 ภาษาของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม
2. การใช้สารสนเทศทางมรดกทางวัฒนธรรม
  - 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม
  - 2.2 วัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม
  - 2.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม
  - 2.4 วิธีการค้นหาสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม
  - 2.5 บริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม
  - 2.6 แหล่งสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม
  - 2.7 ปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม
3. หอสมุดแห่งชาติ
  - 3.1 ประวัติและความเป็นมา
  - 3.2 ภารกิจ นโยบาย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม
  - 3.3 สารสนเทศทางมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ
  - 3.4 แหล่งสารสนเทศทางมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 4.1 งานวิจัยต่างประเทศ
  - 4.2 งานวิจัยในประเทศ

สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม

ความหมายของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม

สำหรับนิยามของมรดกทางวัฒนธรรม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องพัน กับวิถีชีวิตการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ สืบเนื่องมาตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน มีความเป็นเอกลักษณ์ มีคุณค่า เป็นรากฐานก่อให้เกิดความเจริญในชาติ บ่งบอกความเป็นมาของชาติ มีความสำคัญควร แก่ การสืบทอด รวบรวมบำรุงรักษา ปกป้อง ฟื้นฟู ส่งเสริม สร้างสรรค์ เผยแพร่ ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาใช้ประโยชน์แก่นุชนรุ่นหลังเพื่อธำรงคุณค่า และเอกลักษณ์ของความเป็นชาติอันจะ นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทาง วัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ค.ศ. 1972 (Room, 1972) ต้องปฏิบัติตามแนวทางตามอนุสัญญาว่า ด้วยการดำเนินการคุ้มครองป้องกันและอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ (สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพรรณพืช, 2558) ในปีพ.ศ. 2546 องค์การ เพื่อการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ United nations educational, scientific and cultural organization (UNESCO) ได้ประกาศอนุสัญญาระหว่างประเทศ ในด้าน การปกป้องรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Convention for the safeguarding intangible cultural heritage) ทำให้ขอบเขตของมรดกทางวัฒนธรรมแบ่งออก เป็น 2 ประเภท คือ (วิศปัตย์ ชัยช่วย, 2560)

1. มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible cultural heritage: TCH) เป็น มรดก ทางวัฒนธรรมที่สามารถสัมผัสได้ มีลักษณะกายภาพ ปรากฏชัดเจน และสามารถแบ่งย่อย ออก ได้เป็น แบบเคลื่อนย้ายได้ (Movable) เช่น ภาพวาด ภาพถ่าย รูปปั้น เฟอร์นิเจอร์ เหยียบ หนังสือนิยาย เอกสารโบราณ ต้นฉบับตัวเขียน และแบบเคลื่อนย้ายไม่ได้ (Immovable) เช่น แหล่งโบราณคดี อนุสาวรีย์

2. มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible cultural heritage : ICH) เป็น มรดกทางวัฒนธรรมที่ไม่สามารถสัมผัสได้ แต่สามารถรับรู้ได้ผ่านการสื่อสารอื่น เช่น การมองเห็น การได้ยิน เช่นขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ความรู้ ภูมิปัญญา หรือแนวปฏิบัติ ทุกรูปแบบ ทั้งที่เป็นสากล และของท้องถิ่น ซึ่งสร้างขึ้น และถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นด้วยวาจา หรือ วิธีการอื่นใด ผ่านช่วงระยะเวลาหนึ่งมีการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงได้ โดยกระบวนการสั่งสมความรู้ และการ ประยุกต์ใช้ แนวการปฏิบัติสุนทรียภาพความเชื่อทางจิตวิญญาณ การแสดงออกทางศิลปะภาษา และลักษณะอื่น ๆ ที่มนุษย์กระทำตลอดจนหัตถกรรมที่มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ด้วยการสังเกต และลงมือปฏิบัติ เช่น การทอผ้าการทำเครื่องปั้นดินเผา (Conaghan, 2008; กรมศิลปากร, 2559; วิศปัตย์ ชัยช่วย, 2560)

สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural heritage information) คือ สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับตัวมรดกทางวัฒนธรรม เช่น ชื่อผู้ผลิต แหล่งผลิต แหล่งที่มา ลักษณะมรดกทางวัฒนธรรม และข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการอนุรักษ์ การเคลื่อนย้าย การจัดนิทรรศการ การค้นคว้าวิจัย รวมไปถึงการบริหารจัดการแหล่งสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม หรือ อีกความหมายหนึ่งนั่นคือ ทรัพยากรสารสนเทศที่ได้รับการประเมินคุณค่าให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม เช่น เอกสารโบราณ เอกสารจดหมายเหตุ เอกสารประวัติศาสตร์ เอกสารต้นฉบับ หนังสือหายาก ภาพถ่าย แผนที่โบราณ ภาพยนตร์ ซึ่งสารสนเทศเหล่านี้ นอกเหนือจากจะต้องมีการจัดเก็บ จัดระบบ จัดทำคำอธิบาย และให้บริการแล้ว จะต้องมีการอนุรักษ์ และสงวนรักษา เพื่อส่งต่อจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งด้วย หรือ อีกความหมายหนึ่งคือ สารสนเทศทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับทั้งตัวมรดกทางวัฒนธรรมเอง เช่น ชื่อ แนวคิด ขนาด วัสดุผู้สร้างสรรค์ แหล่งผลิต และที่เกี่ยวกับการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการอนุรักษ์ การเคลื่อนย้าย การจัดนิทรรศการ การค้นคว้าวิจัย รวมถึงที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการสถาบันมรดกทางวัฒนธรรมนั้น ด้วยการบันทึกด้วยภาพ ลายลักษณ์อักษร และเสียง ลงในวัสดุต่าง ๆ (วิศปัติย์ ชัยช่วย, 2560)

องค์การศึกษาวិทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization : UNESCO) ได้ก่อตั้งแผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลกขึ้น (The Memory of the World Programme of UNESCO) คือ มรดกเอกสารที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร (Documentary heritage) เกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรมแห่งโลกที่แสดงให้เห็นวิวัฒนาการของความคิด การค้นพบ และผลงานของสังคมมนุษย์ซึ่งเป็นมรดกตกทอดจากสังคมในอดีตให้กับสังคมปัจจุบัน เพื่อที่จะสืบสานให้แก่สังคมในอนาคต และให้ทั่วโลกได้ตระหนักถึงการอนุรักษ์มรดกเอกสาร และเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาของโลกที่บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือ สื่อผสม เช่น หนังสือตัวเขียน สิ่งพิมพ์โสตทัศนวัสดุ ซึ่งเก็บอยู่ในห้องสมุด และหอจดหมายเหตุทั่วโลก ซึ่งถือเป็นแหล่งสารสนเทศในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ โดยยูเนสโกได้เชิญชวนให้ประเทศสมาชิกพิจารณาสำรวจ และขึ้นทะเบียนมรดกความทรงจำเป็นมรดกที่สมควรจะอนุรักษ์และสืบทอด รวมทั้งส่งเสริมให้คนในชาติศึกษาเรียนรู้คุณค่า และเผยแพร่ให้กว้างขวางด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ โดยมีพื้นฐานมาจากความตระหนักในการอนุรักษ์ และการเข้าถึงมรดกทางความทรงจำในส่วนต่าง ๆ ของโลก ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาต่าง ๆ ที่เลวร้ายล้วนส่งผลกระทบต่อการทำลายทรัพยากรสารสนเทศที่สำคัญทั่วโลกอย่างรุนแรง เช่น การค้าที่ผิดกฎหมายและภัยจากการโจรกรรม การอนุรักษ์อย่างไม่ถูกวิธีและเหมาะสม ซึ่งมีมา

นานหลายศตวรรษ และจะมีมากยิ่งขึ้น จากปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ ทรัพยากรมรดกความทรงจำนั้นสูญหายไปตลอดกาล

ประเทศไทยโดยกระทรวงศึกษาธิการได้เสนอคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยแผนงานความทรงจำแห่งโลก (The Thai National Committee on the Memory of the World Programme) ขึ้นเมื่อพุทธศักราช 2545 และคณะกรรมการชุดปัจจุบันเป็น คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2558 คณะกรรมการดังกล่าวได้ประชุม และได้จัดทำแนวทางปฏิบัติงาน ในการรวบรวมอนุรักษ์ และ เผยแพร่เอกสารมรดกของชาติของภูมิภาค และของโลก จัดสัมมนาเครือข่ายระดับชาติด้านการ อนุรักษ์ และเผยแพร่เอกสารมรดกภูมิปัญญาไทยในภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยเป็นประจำทุกปี คณะกรรมการแห่งชาติฯ จะมีการประชุม เพื่อพิจารณาเอกสารขึ้นทะเบียนเป็นเอกสารมรดกความ ทรงจำ เพื่อกระตุ้นให้เกิดความตระหนักในคุณค่าภูมิปัญญาไทย ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงของ โลก และยุคของข้อมูลข่าวสารที่มีอย่างมากมาย และเข้าถึงได้ง่ายขอบเขตของแผนงานความทรง จำแห่งโลกของยูเนสโก นั้นไม่ได้จำกัดเฉพาะการส่งเสริมอนุรักษ์ และเผยแพร่มรดกความทรงจำที่ เป็นเอกสารเท่านั้น แต่ยังรวมถึงวัตถุ หรือ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่มีคุณค่าสูงที่อยู่ในรูปแบบอื่น ๆ คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยแผนงานความทรงจำแห่งโลกเห็นควรขยายแผนงานความทรงจำ แห่งโลกของประเทศไทยให้ครอบคลุมถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่อยู่ในรูปแบบ ของ ภาพยนตร์ ดนตรี เพลงพื้นบ้าน การพูดในที่สาธารณะ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญของ บ้านเมือง เป็นต้น (สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

งานวิจัยครั้งนี้จึงสรุปความหมายของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมว่า หมายถึง ทรัพยากรสารสนเทศที่รวบรวมความคิด และประสบการณ์ โดยได้รับการประเมินแล้วว่ามีคุณค่า ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทยที่สะท้อนให้เห็นความหลากหลายของความคิดริเริ่ม และวัฒนธรรม ของชนชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมอนุรักษ์ และเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรม ทั้งที่เป็น เอกสาร รวมถึงภาพยนตร์ดนตรีวัตถุ หรือข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่มีคุณค่าสูงสมควรจะอนุรักษ์และ สืบทอด รวมทั้งส่งเสริมให้คนในชาติศึกษาเรียนรู้คุณค่า และเผยแพร่ให้กว้างขวางด้วยเทคโนโลยี สารสนเทศสมัยใหม่ ซึ่งสารสนเทศที่หน่วยงานห้องสมุดแห่งชาติจัดเก็บและให้บริการมักอยู่ใน รูปแบบของทรัพยากรสารสนเทศประเภทต่าง ๆ เช่น เอกสารโบราณ เอกสารจดหมายเหตุ เอกสาร ประวัติศาสตร์ เอกสารต้นฉบับ หนังสือหายากภาพถ่าย แผนที่โบราณ ภาพยนตร์

ความสำคัญของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม

สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม มีการบันทึกเรื่องราว เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมของโลกแสดงให้เห็นวิวัฒนาการของความคิดการค้นพบ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษยทั้งวิวัฒนาการ ทางภาษาวัฒนธรรมผู้คน และความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม และโลกซึ่งเป็นมรดกตกทอดจากสังคมในอดีตตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ ดำเนินเรื่อยมาสู่ปัจจุบัน โดยมีวิวัฒนาการเรื่อยมา รูปแบบตัวอักษร วัสดุที่ใช้ในการบันทึก มีหลากหลายที่รู้จักกันดี ได้แก่ หนังสือที่เขียนด้วยมือหนังสือที่ตีพิมพ์ด้วยเครื่องจักร โสตทัศนวัสดุบนแผ่นฟิล์ม และแถบเสียงวัสดุอิเล็กทรอนิกส์ เช่น แผ่นดิสก์ แผ่นซีดี สื่อมัลติมีเดีย และฐานข้อมูลที่จัดเก็บไว้ในคอมพิวเตอร์สิ่งเหล่านี้เป็นมรดกทางเอกสารที่เป็นเครื่องบ่งชี้อารยธรรมของมนุษยชาติ และเป็นทรัพยากรสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ และสานต่ออารยธรรมของโลก

องค์การยูเนสโกจึงหาแนวทางในการปกป้องเอกสารมรดกที่ยังมีอยู่ในปัจจุบันทั้งเนื้อหา และวัสดุบันทึก เนื้อหาให้คงอยู่ตลอดไปภายใต้ความเปลี่ยนแปลงของโลก และยุคของข้อมูลข่าวสารที่มีอย่างมากมาย และเข้าถึงได้ง่าย โดยให้มีการเผยแพร่ให้ชาวโลกได้เข้าถึงสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคตซึ่งสารสนเทศเหล่านี้นอกเหนือจากจะต้องมีการจัดเก็บ จัดระบบ จัดทำคำอธิบาย และให้บริการแล้วจะต้องมีการอนุรักษ์ และสงวนรักษา เพื่อส่งต่อมรดกนี้ จากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง และสืบสานต่อให้แก่สังคมในอนาคตเป็นสิ่งที่ช่วยในการแบ่งปันความรู้ และความคิดเพื่อสร้างความเข้าใจอันดียิ่งขึ้นนำไปสู่การส่งเสริมสันติภาพ และความเคารพในเสรีภาพ ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ช่วยให้เกิดความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม วิวัฒนาการ และความเจริญรุ่งเรืองของมวลมนุษยย์ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีอันจะนำไปสู่การพัฒนา การไม่มีแนวทางในการดูแลรักษา กฎหมายที่รองรับ รวมไปถึงการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม จะทำให้มรดกดังกล่าวสูญหายจนไม่อาจที่จะเรียกคืนกลับมาได้ แผนงานความทรงจำแห่งโลกจึงได้ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ และการคุ้มครองมรดกดังกล่าวที่มีอยู่ทั่วโลก เพื่อหาวิธีการอันเหมาะสมในการเข้าถึงเอกสารดังกล่าวอย่างเป็นสากล (สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

ในปัจจุบันสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม เป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจ ทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ ทั้งนี้สมาพันธ์สากลว่าด้วยสมาคมหอสมุดและสถาบันสารสนเทศ หรือ International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA, 2016) กำหนดให้ประเด็นมรดกทางวัฒนธรรมนั้นเป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งใน 4 ทิศทาง

เชิงกลยุทธ์ตามแผนยุทธศาสตร์ของ IFLA (2016-2021) ซึ่งเน้นการสนับสนุนการส่งเสริมหอสมุดและสถาบันบริการสารสนเทศให้ทำงานกับเครือข่ายพันธมิตรด้านมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อปกป้องและรักษามรดกทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะมรดกเอกสารที่มีความหลากหลายแตกต่างกัน ในด้านรูปแบบ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ประวัติศาสตร์ ทั้งแบบโบราณ และร่วมสมัย เป็นมรดกที่สมควรจะอนุรักษ์ สืบทอด รวมทั้งส่งเสริมให้คนในชาติศึกษาเรียนรู้คุณค่า และเผยแพร่ให้กว้างขวาง ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ กระตุ้นให้เกิดความตระหนักในคุณค่า ภูมิปัญญาไทย เพื่อถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้ทราบ และนำความรู้เหล่านี้ไปใช้ประโยชน์ต่อไป (วิศปัติย์ ชัยช่วย, 2560, น. 132)

สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมนั้นมีส่วนที่ทับซ้อนกันของทรัพยากรสารสนเทศลักษณะพิเศษ จึงสามารถพิจารณาความสำคัญของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมโดยเทียบเคียงกับทรัพยากรสารสนเทศลักษณะพิเศษ ซึ่งอาจพิจารณาได้หลายมุมมอง โดยสามารถพิจารณาจากในแง่ของคุณค่าทรัพยากรสารสนเทศที่มีต่อ บุคคล องค์กร และประเทศชาติ โดยอีกทางหนึ่งคือ แง่ของเนื้อหาที่มีอยู่ในทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม (สมทรวง พุทธิกุล และ กฤติกา จิวาลักษณ์, 2561, น. 7-8)

1. ความสำคัญเชิงคุณค่า ทรัพยากรสารสนเทศที่มีคุณค่า ต่อบุคคล องค์กร สังคม และประเทศชาติ ดังนี้

1.1 คุณค่าต่อบุคคล ทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมจะมีคุณค่า และมีความสำคัญต่อบุคคล โดยเฉพาะบุคคลที่เป็นเจ้าของ ดังนี้

1.1.1 เป็นทรัพยากรสารสนเทศที่บุคคลต้องมีตามกฎหมาย หากบุคคลใดไม่มีทรัพยากรสารสนเทศดังกล่าว อาจไม่ได้รับสิทธิบางอย่าง หรือขัดต่อกฎหมายได้

1.1.2 มีคุณค่าทางจิตใจต่อผู้เป็นเจ้าของ ทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมบางชนิดมีคุณค่าทางใจที่เจ้าของ เมื่อได้รับแล้วจะเกิดความภาคภูมิใจ และมีกำลังใจ

1.1.3 มีคุณค่าทางมูลค่า หรือ ราคา ทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมบางชิ้นมีมูลค่า หรือ ราคาที่สูง หากมีการซื้อ-ขายจะมีราคาที่แพง เช่น หนังสือตัวเขียน คัมภีร์ใบลาน ตำราสมุดไทย หนังสือหายาก หนังสือที่มีประวัติการครอบครองของบุคคลสำคัญ

1.2 คุณค่าต่อองค์กร ทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมจะมีคุณค่า และมีความสำคัญต่อองค์กร ดังนี้

1.2.1 เป็นทรัพยากรสารสนเทศที่เกิดจากการบริหาร และดำเนินงานขององค์กร จึงมีข้อมูลข้อเท็จจริงที่น่าเชื่อถือ และเป็นหลักฐานที่สามารถนำไปใช้อ้างอิง ในการบริหารและดำเนินงานขององค์กรได้ โดยมีการจัดแบ่งทรัพยากรสารสนเทศหลายประเภท จัดกลุ่มเป็นแหล่งสารสนเทศชั้นปฐมภูมิ (Primary source) ตัวอย่าง เช่น เอกสารจดหมายเหตุ หนังสือตัวเขียน

1.2.2 เป็นทรัพยากรสารสนเทศที่ให้ความรู้เพื่อการศึกษาค้นคว้า วิจัย ในงานวิชาการต่าง ๆ เนื่องจากทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมให้ความรู้ ความเป็นมา ในวิชาการต่าง ๆ รวมทั้งให้ข้อมูล ณ ขณะนั้น และข้อมูลเกี่ยวกับ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ตัวอย่าง เช่น หนังสือหายาก หนังสือตัวเขียน จารึก ราชกิจจานุเบกษา เป็นต้น

1.2.3 เป็นสิ่งแสดงถึงเหตุการณ์ เรื่องราว กิจกรรม ประสบการณ์ ความคิด ความเห็น และขององค์กร หรือเป็นความทรงจำขององค์กร และของบุคคลในแต่ละยุคสมัย ตัวอย่าง เช่น เอกสารจดหมายเหตุ เอกสารส่วนบุคคล ซึ่งบางเรื่องสามารถนำมาเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินใจในเรื่องที่มีลักษณะเดียวกัน หรือที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน และเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กร

1.2.4 เป็นสื่อทรัพยากรสารสนเทศที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์องค์กร

1.3 คุณค่าต่อประเทศชาติ ทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมจะมีคุณค่า และมีความสำคัญต่อประเทศชาติ ดังนี้

1.3.1 เป็นมรดกศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ ทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมเป็นผลงานของมนุษยชาติ แต่ละประเทศจะมีทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมอันเป็นผลงาน และอัจฉริยภาพของคนในชาติ ที่สะท้อน ความรู้ ความคิด ประสบการณ์ ความเชื่อของมนุษย์ ในแต่ละยุคสมัย ทำให้เข้าใจวิวัฒนาการของความรู้ ศิลปะ และวัฒนธรรมของมนุษยชาติ

1.3.2 เป็นทรัพย์สินและ/หรือ ทรัพย์สินสมบัติของชาติ ทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะพิเศษ หรือมีเพียงชิ้นเดียวในโลก หรือหาได้ยากจะได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายของแต่ละประเทศ เนื่องจากเป็นทรัพย์สิน หรือทรัพย์สินสมบัติที่ล้ำค่าทางมรดกวัฒนธรรม

2. ความสำคัญเชิงเนื้อหา ทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมแต่ละประเภท ให้เนื้อหาสาระ ให้ความรู้ เพื่อการศึกษาและค้นคว้าวิจัยในด้านวิชาการต่าง ๆ เช่น รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา กฎหมาย ภาษา วรรณคดี และบันเทิง

คดี รวมไปถึงแพทยศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ตัวอย่าง เช่น กลุ่มจารึกที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร ให้ความรู้เกี่ยวกับตำรายารักษาโรค กฎหมายตราสามดวง ให้ความรู้เกี่ยวกับรัฐศาสตร์ และการปกครอง เป็นต้น

จึงกล่าวได้ว่าสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อมนุษยชาติโดยมีความสำคัญเนื่องจาก สารสนเทศแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการของสังคมในอดีตมาสู่ปัจจุบัน และสืบสานต่อให้แก่สังคมในอนาคต ความคิด การค้นพบ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ทั้งวิวัฒนาการทางภาษาวัฒนธรรม ผู้คน ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมและโลก เป็นรากฐานการพัฒนาของชาติ โดยสามารถแบ่งลำดับความสำคัญของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมเป็น ลำดับชั้นได้ดังนี้

1. สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น โดยมีความสำคัญแก่ผู้คน หรือชุมชน ในบริเวณนั้น
2. สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมมีความสำคัญระดับชาติ โดยมีความสำคัญแก่ชาติ เป็นที่มาบ่งบอกความเป็นชาติ
3. สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมมีความสำคัญระดับโลก โดยเป็นสารสนเทศที่บ่งบอกความเป็นมา เป็นไปอารยธรรมของมนุษยชาติ เนื่องจากสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมมีความสำคัญ ประชาคมโลกได้มีความตระหนักร่วมกันว่า มรดกเหล่านี้จะเสื่อมสลาย สูญหายเมื่อกาลเวลาผ่านไปทั้งจากภัยทางธรรมชาติ และจากมนุษย์ จึงได้ร่วมกันหาแนวทางในการดูแล รักษา กฎหมายรองรับ และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการคุ้มครอง และการเข้าถึง ที่จะทำให้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมดังกล่าวไม่สูญหาย เพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้ในการคุ้มครองสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมดังที่มีอยู่ทั่วโลก และหาวิธีการอันเหมาะสมในการเข้าถึง และใช้ประโยชน์ร่วมกัน

ลักษณะของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม

ลักษณะของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมมีสมบัติเฉพาะตัว ที่บ่งบอกให้รู้ถึงความแตกต่างจากทรัพยากรสารสนเทศปกติ อาจมีลักษณะพิเศษที่เป็นลักษณะภายนอกที่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า หรือ ลักษณะภายในที่ต้องอ่าน พิจารณาและวิเคราะห์ จึงเห็นความพิเศษที่แตกต่างจากปกติ การจำแนกโดยพิจารณาจากลักษณะของทรัพยากรที่มีความพิเศษ หรือ ทรัพยากรที่ถูกกำหนดเป็นทรัพยากรสารสนเทศลักษณะพิเศษ และเป็นทรัพยากรสารสนเทศที่อยู่ในประเทศไทย ลักษณะของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมแบ่งออกเป็น (สมทรวง พุทธิกุล และ กฤติกา จิวาลักษณ์, 2561, น. 10-19)

1. ลักษณะทางกายภาพ หรือ ลักษณะภายนอก เป็นลักษณะที่มองเห็นด้วยตาเปล่า และสามารถบอกได้ว่ามีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว ลักษณะพิเศษดังกล่าว เช่น วัสดุที่ใช้บันทึก รูปลักษณ์ แบบตัวอักษร หรือรูปรอยที่บันทึก โครงสร้างทางวรรณกรรม แต่ละลักษณะอธิบายได้ดังนี้

1.1 วัสดุที่ใช้บันทึก ความพิเศษเฉพาะตัวของทรัพยากรสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมนี้ อาจเนื่องจากการใช้วัสดุที่พิเศษ ในการบันทึกข้อมูล เช่น แผ่นหิน หรือศิลา แผ่นไม้ แผ่นดินเหนียว แผ่นหนังสัตว์ แผ่นผ้า และแผ่นโลหะ ตั้งแต่แผ่นดีบุก แผ่นเงิน แผ่นทอง แผ่นทองแดง หรือทองสัมฤทธิ์ กระดาษโบราณต่าง ๆ ตั้งแต่กระดาษปาปิรุส กระดาษสา กระดาษข่อย ไบลาน และวัสดุผสมที่สังเคราะห์ขึ้น อาทิ แผ่นกระจก หรือแก้ว แผ่นพลาสติก

1.2 รูปลักษณ์ ความพิเศษเฉพาะตัวของทรัพยากรสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมนี้ อาจเป็นเพราะมีรูปลักษณ์พิเศษด้านรูปร่าง ขนาด น้ำหนัก ซึ่งแตกต่างจากทรัพยากรสารสนเทศปกติ เช่น มีรูปร่างเป็นแบบแท่ง แบบเหลี่ยม แบบกลม เป็นบัตร เป็นม้วน เป็นรูปสัตว์ หรือเป็นสิ่งของ ที่มีความพิเศษ มีขนาดที่พิเศษ เช่น มีขนาดใหญ่ หรือขนาดเล็กเป็นพิเศษ

1.3 รูปแบบตัวอักษร หรือรูปรอยที่บันทึก ความพิเศษเฉพาะตัวของทรัพยากรสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมนี้ อาจเป็นเพราะมีรูปแบบตัวอักษร หรือรูปรอยที่บันทึกเป็นพิเศษ ที่แตกต่างจากทั่วไป เช่น เป็นตัวอักษรที่คิดขึ้นในสมัยเริ่มแรก เป็นตัวอักษรประดิษฐ์ ออกแบบให้สวยงามเป็นพิเศษ หรือมีรูปรอยที่บันทึกไม่ใช่ตัวอักษร แต่เป็นลายเส้น เป็นสัญลักษณ์

1.4 โครงสร้างทางวรรณกรรม ที่บันทึก ความพิเศษเฉพาะตัวของทรัพยากรสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมนี้ อาจเป็นเพราะมีโครงสร้าง หรือองค์ประกอบทางวรรณกรรมที่เป็นแบบแผนกำหนดไว้เป็นมาตรฐานว่ามีกี่ส่วน และมีหัวข้อใดบ้าง

2. ลักษณะภายใน หรือ ลักษณะทางภูมิปัญญา เป็นลักษณะที่เกิดจากการอ่าน ฟัง หรือ การพิจารณา และวิเคราะห์แล้ว จึงสามารถบอกได้ว่าเป็นทรัพยากรสารสนเทศหมวดทางวัฒนธรรม แตกต่างจากสารสนเทศโดยทั่วไป ได้แก่

2.1 วัตถุประสงค์ในการจัดทำ ความพิเศษของทรัพยากรสารสนเทศประเภทนี้ มาจากวัตถุประสงค์ในการจัดทำ เช่น จัดทำขึ้นเนื่องในโอกาสพิเศษ จัดทำด้วยการจัดพิมพ์แบบจำกัดจำนวน ตัวอย่างเช่น หนังสืออนุสรณ์งานศพ สุจิบัตร บางอย่างจัดพิมพ์ชื่อ หรือสัญลักษณ์ แสดงความเป็นเจ้าของ หรือเช่น เอกสารจดหมายเหตุ จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการบริหารและดำเนินงานเท่านั้น

2.2 มีกรรมวิธีการจัดทำ ความพิเศษของทรัพยากรสารสนเทศประเภทนี้ เนื่องมาจากกรรมวิธีการจัดทำด้วยเทคนิค หรือกระบวนการผลิตที่แตกต่างจากการจัดทำทรัพยากรสารสนเทศปกติทั่วไป เช่น ใช้วิธีการเขียนทั้งเล่มด้วยมือ ใช้การเข้าเล่มด้วยเทคนิคพิเศษ ใช้กรรมวิธีการผลิตแบบหนังสือตัวเขียน เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

2.3 เนื้อหาที่มีความเฉพาะเจาะจง ความพิเศษของทรัพยากรสารสนเทศประเภทนี้ มาจากการนำเสนอเนื้อหาในลักษณะพิเศษ เฉพาะเจาะจง เช่น แผนที่ โน้ตเพลง หรือ กำหนดเนื้อหาไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นความรู้ทางวิชาการ ในสาขาวิชาหรือศาสตร์สาขาต่าง ๆ

3. ลักษณะตามท้องคักรสารสนเทศกำหนด ความพิเศษของทรัพยากรสารสนเทศประเภทนี้ สามารถแบ่งออกได้ดังนี้

3.1 การจัดเก็บดูแลรักษาเป็นพิเศษ ทรัพยากรสารสนเทศบางชิ้นจำเป็นต้องมีการจัดเก็บ และดูแลรักษาเป็นพิเศษ เช่น ต้องจัดเก็บในพื้นที่ ที่มีสภาพแวดล้อมเหมาะสม มีการควบคุมอุณหภูมิ และความชื้นสัมพัทธ์ ต้องจัดเก็บในพื้นที่ที่มีแสงน้อย ต้องการการจัดเก็บด้วยวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องออกแบบเฉพาะ

3.2 การให้บริการด้วยระบบพิเศษ ทรัพยากรสารสนเทศประเภทนี้ บางชิ้นต้องมีวิธีการบริการ และการเข้าถึงด้วยระบบเฉพาะ เช่น เครื่องมือ อุปกรณ์พิเศษในการอ่าน ดู หรือฟัง หรือไม่ให้ผู้ใช้หยิบจับต้นฉบับ เนื่องจากเปราะบาง จึงให้ใช้ฉบับสำเนาแทน หรือมีรูปร่างที่ไม่สามารถอ่าน หรือ ดูจากต้นฉบับของจริงได้ จึงมีการถ่ายถอดเนื้อหามาให้ใช้แทนแล้ว

3.3 ความสำคัญและคุณค่าต่อบุคคล และองค์การ ความพิเศษของทรัพยากรสารสนเทศประเภทนี้บางประเภท เป็นการกำหนดนโยบายขององค์การสารสนเทศ ที่ให้สารสนเทศเหล่านี้เป็นสารสนเทศหมวดทางวัฒนธรรม เนื่องจากมีความสำคัญ และมีคุณค่าต่อบุคคลและองค์การ เช่น เป็นทรัพยากรสารสนเทศที่มีอายุยืนยาว หรือมีความเก่ามาก เป็นชิ้นแรก

เป็นรุ่นจำกัด มีความหายาก มีน้อยชิ้น มีคุณค่าต่อจิตใจ หรือเป็นความทรงจำของบุคคล องค์กร
สังคม หรือประเทศชาติ เป็นต้น

แลนซี และคนอื่น ๆ (Lanzi, 1999) ได้สรุปลักษณะเฉพาะของสารสนเทศมรดกทาง
วัฒนธรรม 10 ประการ ที่มีความสำคัญ และแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างจากสารสนเทศประเภท
อื่น คือ

1. สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม เป็น การเปิดโลกทัศน์ให้แก่ผู้ใช้ใหม่
ชนบทรรมนิยม ประเพณีวัตถุ และสิ่งประดิษฐ์ ในบางครั้งมรดกทางวัฒนธรรมนั้นไม่สามารถเข้าใจได้
โดยง่ายจากผู้ที่ยอยู่นอกวัฒนธรรม สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมจะช่วยให้การสนับสนุนโดยการบ่งชี้
อธิบายบริบท และช่วยให้ทราบข้อเท็จจริง

2. สารสนเทศมรดกวัฒนธรรม บอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ สารสนเทศที่สร้างขึ้นเพื่อ
อธิบาย การตีความ และบริบทที่จำเป็นในการบอกเล่าเรื่องราว ทรัพยากรสารสนเทศมรดกทาง
วัฒนธรรมช่วยให้ผู้ใช้เข้าถึง และเกิดความเข้าใจความจริง ทำให้ข้อมูลนั้นมีความหมาย และเข้าถึงได้
ง่ายขึ้น

3. สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม เป็นสหวิทยาการ ซึ่งสารสนเทศมรดกทาง
วัฒนธรรมนั้นถูกใช้โดยสาขาวิชาที่หลากหลายหลาย เช่น กลุ่มภาพวาดยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการที่แสดง
ถึงโรงละครในลอนดอน เป็นสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ถูกใช้โดย นักศิลปะ นักประวัติศาสตร์
นักสถาปัตยกรรม นักโบราณคดี นักเขียนบทละคร และนักสังคมวิทยา

4. สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม เป็น เรื่องสากลแต่เดิมนั้นสารสนเทศถูกบันทึก
รวบรวม และจัดเก็บในหลายภาษาในระดับท้องถิ่นเท่านั้น การเผยแพร่สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม
ที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ บนเว็บไซต์ กำลังช่วยให้ผู้ใช้จากทั่วโลกสามารถเข้าถึงได้จากทุกที่

5. สารสนเทศมรดกวัฒนธรรม มีจุดศูนย์กลางของข้อมูลอยู่ที่การสร้างสร้างสรรค์
ผลงาน เช่น ผู้สร้างสรรค์ผลงาน สถานที่สร้าง ความหมายของผลงาน บริบทของการสร้างสรรค์ และผู้
รวบรวม ฯลฯ ข้อมูลเหล่านี้ล้วนเป็นสารสนเทศหลักสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรม

6. สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม เป็นทรัพยากรทางการศึกษา และให้ความบันเทิง
ผู้ใช้กลุ่มใหญ่ของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม คือ ผู้ที่ใช้เพื่อการศึกษา และความบันเทิง ซึ่ง
สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมปัจจุบันถูกใช้งานแบบสื่อมัลติมีเดียมากขึ้น โดยมีผลจากสถาบันมรดก
ความทรงจำได้เพิ่มความต้องการข้อมูล สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ความถูกต้องทางประวัติศาสตร์
และมุมมองความหลากหลายทางวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้ล้วนกำลังเป็นประเด็นสำคัญในปัจจุบัน
เกี่ยวกับการศึกษา และการสร้างความบันเทิงในการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมแก่ผู้ใช้

7. สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม มีมุมมองที่หลากหลาย ตามบริบทของแต่ละสังคม ท้องถิ่น และบุคคล โดยมีการบันทึกจากมุมมองของชาตินิยม ภาษา และอคติ คุณค่าของวัฒนธรรมเกิดจากการกล่าวถึงโดยสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นความท้าทายในการนำเสนอ มุมมองที่หลากหลาย และโอกาสในการรักษาสารสนเทศในเชิงบริบท ของผู้นำเสนอ

8. สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมถูกบันทึกไว้ในสื่อหลากหลายรูปแบบ ทั้งแบบสื่อ บันทึกเสียง เอกสารตัวเขียน สมุดบันทึก ฟิล์ม บัตรรายการ หนังสือ ฐานข้อมูล สไลด์ 35 มม. และ เว็บไซต์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นเพียงบางวิธีหนึ่งที่ใช้บันทึกสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมเท่านั้น

9. สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม ไม่เหมือนสารสนเทศทางวิทยาศาสตร์ โดยแสดงออกมาในลักษณะตัวอักษร ภาพ ไม่ใช่ตัวเลข หรือเชิงปริมาณ

10. สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม มีความซับซ้อนตามความหลากหลายของแนวปฏิบัติประเพณี วิธีการ ของแต่ละวัฒนธรรม สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมจึงครอบคลุมทุกมิติที่หลากหลายตามลักษณะของวัตถุ หรือเหตุการณ์ ในขณะที่เดียวกันความซับซ้อน ยังเป็นความท้าทาย สำหรับการสร้างระบบที่ช่วยให้สามารถเข้าถึงสารสนเทศได้หลากหลาย

ประเภทของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม

สำหรับการจำแนกประเภทของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม สามารถจำแนกได้หลายแนวคิด เช่น จำแนกตามประเภทของสื่อที่ใช้บันทึกเนื้อหาของสารสนเทศ ซึ่งพัฒนาการไปตามความรู้ที่เพิ่มขึ้นของมนุษย์ ในสมัยโบราณมนุษย์ใช้แผ่นดินเหนียว หนังสัตรี ศิลปะ ฯลฯ ในการบันทึกความรู้ความคิดจนกระทั่งมีการพัฒนามาใช้กระดาษ จึงมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์ลงบนกระดาษ ต่อมาเมื่อมีการประดิษฐ์แท่นพิมพ์ จึงมีการตีพิมพ์มาเป็นหนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ และพัฒนามาจนถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในที่สุด ในขณะที่เดียวกันก็มีการจำแนกตามประเภททรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่มีการใช้งาน คือ

1. ทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นเอกสารต้นฉบับและเอกสารโบราณ เป็นสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่เขียน หรือประดิษฐ์ด้วยมือ ฝีมือมนุษย์ เช่น ศิลปะจารึก หนังสือสมุดไทย หนังสือบุค ตำรายา คัมภีร์โบราณ สมุดภาพไตรภูมิพระร่วง เป็นต้น

2. ทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ หนังสือหายาก หนังสือพิมพ์เก่า เช่น บางกอกเรียลไทม์ สตรีทวอร์ ประชาชาติ วารสารฉบับปฐมฤกษ์ หนังสือที่ระลึกงานศพ สิ่งพิมพ์กรมศิลปากร หนังสือท้องถิ่น เป็นต้น

3. ทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นสื่อโสตทัศน เป็น สื่อวัสดุที่ใช้บันทึกสารสนเทศ ประเภท ภาพยนตร์ สไลด์ ซีดี ดีวีดี เป็นต้น ซึ่งสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นสื่อโสตทัศน ได้แก่ แผ่นเสียงเพลงพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 9 ภาพกระจกภาพถ่ายในสมัยรัชกาลที่ 4 ภาพภาพยนตร์ ส่วนพระองค์ วิดีทัศน์การแสดงโขน วิดีทัศน์พระราชพิธีสมโภชเดือนและขึ้นพระอู่พระบรมวงศานุวงศ์ วิดีทัศน์การได้ซึ่งเข้าในพระราชพิธีตรียัมพวาย และตรีปวาย เป็นต้น (สีปาน ทรัพย์ทอง, 2559, น. 1)

นอกจากนี้ยังมีการจำแนกโดยอาศัยกรอบแนวคิดสารสนเทศพิพิธภัณฑฯ ซึ่งถือเป็นสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมอีกลักษณะหนึ่ง โดยจำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ สารสนเทศชุดสะสม (Collections information) สารสนเทศเชิงเทคนิค (Technical information) และ สารสนเทศทางการบริหาร (Business information) (Navarrete และ Owen, 2016; Sander และ Perkins, 1999; วิศปัติย์ ชัยช่วย, 2560, น. 140-141) เนื่องจากสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมถูกบันทึกอยู่ในวัสดุที่หลากหลาย สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมจึงถูกจำแนกที่แตกต่างกัน โดยอาศัยกรอบแนวคิดเป็นพื้นฐาน ในการจำแนกสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป ส่วนยูเนสโกได้จำแนกตามลักษณะทางกายภาพ เช่น เอกสารโบราณ ภาพถ่าย หนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์ ทรัพยากรเหล่านี้ถือเป็นสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (วิศปัติย์ ชัยช่วย, 2560) ตลอดจนมีการจำแนกตามลักษณะเฉพาะของสารสนเทศลักษณะพิเศษ วัตถุประสงค์ ในการจัดทำ กรรมวิธีการผลิต เนื้อหาของสารสนเทศ วิธีการ รวมไปถึงชุดการรวบรวมสะสม ซึ่งการจำแนกประเภทของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมตามลักษณะเฉพาะของสารสนเทศที่สามารถมองเห็นได้เด่นชัด และยังมีอยู่ในประเทศไทย เช่น รูปลักษณะภายนอก มีความแตกต่างจากทรัพยากรสารสนเทศแบบธรรมดาเนื่องจากมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำ และ/หรือกรรมวิธีการผลิตให้เป็นทรัพยากรสารสนเทศลักษณะพิเศษโดยเฉพาะและระบุได้ชัดเจน มีเนื้อหาสาระที่มีลักษณะเฉพาะ มีวิธีเฉพาะในการบริการและเผยแพร่ เป็นทรัพยากรสารสนเทศที่มีอายุเก่าแก่ และหาได้ยาก และ/หรือเป็นสารสนเทศที่องค์การสารสนเทศที่ให้บริการ และเผยแพร่สารสนเทศมีวิธีบริหารจัดการโดยเฉพาะ สำหรับการจำแนกตามลักษณะเฉพาะของสารสนเทศที่มีลักษณะพิเศษ ซึ่งมีสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมอยู่ในขอบข่ายหลายประเภท มีการจำแนกดังนี้ (สมทรวง พุทธิกุล และ กฤติกา จิวาลักษณ์, 2561)

1. จารึก คือ เอกสารโบราณเอกสารโบราณที่บันทึกลายลักษณ์อักษร หรือภาพเป็นร่องลึกลงไปบนเนื้อวัตถุที่แข็ง ซึ่งถือเป็นงานศิลปกรรมประเภทประติมากรรม ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้นิยามความหมายของคำว่าจารึกไว้ว่า การเขียน หรือ จารให้เป็นรอยลึก เป็นตัวอักษร หรือภาพบนแผ่นศิลา โลหะ หรือดิน เป็นต้น (กองแก้ว วีระประจักษ์, 2561a)

2. หนังสือตัวเขียน คือ เอกสารโบราณที่บันทึกลายลักษณ์อักษรด้วยมือที่มีรูปลักษณ์ต่างจากหนังสือทั่วไป คือ บันทึกอักษรลงบนกระดาษไทยโบราณที่เรียกว่า กระดาษข่อย หรือ सा หรือ ลงบนใบลาน ซึ่งเป็นพืชพรรณไม้พื้นเมืองซึ่งหาได้ง่าย รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการบันทึกตัวอักษรเป็นวัสดุจากธรรมชาติที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น การทำเล่มสมุดไทยใช้การพับกลับไปกลับมา หากเป็นใบลานจะนำมามัดรวมกันเป็นผูก (ก่องแก้ว วีระประจักษ์, 2561b)

3. หนังสือหายาก คือ หนังสือที่มีลักษณะพิเศษด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายด้าน โดยไม่สามารถหาได้ง่ายในห้องสมุดทั่วไป ไม่สามารถหาซื้อจากสำนักพิมพ์หรือร้านหนังสือโดยทั่วไป หนังสือหายากส่วนใหญ่เป็นหนังสือที่มีการพิมพ์จำนวนน้อย เก่าแก่ อายุยาวนาน มีลักษณะพิเศษที่ถือว่ามีความสำคัญในด้านกายภาพ ด้านเนื้อหาสาระ ด้านการผลิต กรรมวิธีการผลิต รูปแบบของอักษร จำนวนภาษา หรือมีความสำคัญต่อผู้ใช้หรือผู้ครอบครอง (ธงชัย ลิขิตพรสวรรค์, 2561)

4. เอกสารจดหมายเหตุ คือ ทรัพย์สินหรือวัสดุสารสนเทศที่องค์การ หรือบุคคลได้รับ รวบรวม หรือสะสมไว้ จากการดำเนินงานตามพันธกิจ หน้าที่ความรับผิดชอบ และมีการเก็บรักษาไว้เนื่องจากยังคงมีคุณค่าต่อเนื่อง แต่ละองค์การต้องกำหนดความรับผิดชอบ การบริหารงานจดหมายเหตุ และมีการบริหารจัดการ โดยอาศัยหลักการบริหารจัดการองค์การทั่วไป และหลักวิชาการจัดการเอกสารและจดหมายเหตุ (สมทรวง พุทธิกุล, 2561a)

5. สารสนเทศจากคำบอกเล่า เป็นสารสนเทศที่ได้จากการรวบรวมเรื่องราวต่าง ๆ จากการบอกเล่าของบุคคลที่เป็นแหล่งสารสนเทศที่น่าเชื่อถือ และบันทึกในลักษณะการจดบันทึก คำบอกเล่า หนังสือ รายงานการวิจัย เสียง วิดีทัศน์ หรือภาพยนตร์ สื่อดิจิทัล นอกจากคำว่า “สารสนเทศจากคำบอกเล่า” แล้ว ยังมีคำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า คำให้การ ประเพณีจากคำบอกเล่า และวรรณกรรมมุขปาฐะ โดยคำเหล่านี้มีความหมายเหมือนกันตรงที่เป็น แหล่งสารสนเทศจากคำบอกเล่า แต่แตกต่างกันที่เนื้อหาของสารสนเทศ (สมทรวง พุทธิกุล, 2561b)

6. แผนที่ คือ ภาพ ลวดลายเส้น ที่แสดงลักษณะของพื้นผิวโลก และสิ่งที่ปรากฏบนพื้นผิวโลก ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งหมด หรือเพียงบางส่วน ไว้ในสื่อประเภทต่าง ๆ อาทิ สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น กระดาษ สื่อไฮเทค เช่น วัตถุจำลอง ลูกโลก สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น สื่อบันทึกข้อมูลแม่เหล็ก ฐานข้อมูล ด้วยการผลิตให้มีขนาดตามอัตราส่วนที่กำหนด เพื่อให้คงรูปร่างลักษณะที่คล้ายของจริงไว้และกำหนดเครื่องหมาย หรือ สัญลักษณ์แทนสิ่งที่ปรากฏอยู่บนผิวโลก (นิตยา วงศ์ใหญ่, 2561)

7. สิ่งพิมพ์ระยะสั้น คือ ทรัพยากรสารสนเทศที่มีลักษณะพิเศษที่มีการนำมาใช้งาน หรือในชีวิตประจำวันสั้น ๆ เพียงช่วงระยะเวลาหนึ่ง สิ่งพิมพ์ระยะสั้นมีลักษณะเด่น คือนำเสนอเนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์ในตัวเอง จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ สิ่งพิมพ์ระยะสั้นมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน การดำเนินธุรกิจ และใช้เป็นหลักฐานอ้างอิง เช่น แผ่นพับ สูจิบัตร ประกาศ ใบปลิว โปสเตอร์ เป็นต้น (กฤติกา จิวาลักษณ์, 2561)

8. สารสนเทศด้านดนตรี คือ เรื่องราว ความรู้ วิทยาการข้อเท็จจริง ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งคำบอกเล่าที่เกี่ยวกับดนตรี ที่มีการบันทึกอย่างเป็นระบบ และเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผ่นเสียง สื่อบันทึกเสียง วิทยุทัศน์ แผ่นจานแสง หรือแผ่นเสียงระบบดิจิทัล และสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ นิตยสาร วารสาร กฤตภาค สารสนเทศด้านดนตรีถือเป็นสารสนเทศที่มีคุณค่า เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรมีการรวบรวมจัดเก็บ ดูแลรักษา และนำมาบริการแก่ผู้ใช้ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า ก่อให้เกิดการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และเสริมสร้างจินตนาการของผู้ใช้ (กฤติกา จิวาลักษณ์ และ กิตติมา ธาราธิรภาพ, 2561)

9. สื่อโสตทัศน์ คือ วัสดุที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้เก็บข้อมูลในการบันทึกภาพ หรือ เสียง โดยการเรียนรู้ผ่านทางการได้ยิน และการมองเห็น ได้แก่ (วราภาณณ์ อุบลาคม, 2561)

9.1 สื่อบันทึกเสียง เป็น วัสดุที่รองรับ หรือบรรจุ หรือเก็บเสียง เมื่อต้องการเก็บเสียงไว้ฟังซ้ำ จะบันทึกลงสื่อบันทึกเสียง เพื่อประโยชน์ในการใช้งานตามวัตถุประสงค์ สื่อบันทึกเสียงมีความสำคัญและคุณค่าหลายด้าน ในฐานะเป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการ พยานหลักฐานทางกฎหมาย มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ เครื่องกล่อมเกล้าจิตใจ และสื่อเพื่อการสื่อสาร

9.2 วิทยุทัศน์ หมายถึง สื่อที่ใช้กระบวนการเปลี่ยนภาพ และเสียงสัญญาณอิเล็กทรอนิกส์ในระบบแอนะล็อก หรือดิจิทัลที่เป็นการเสนอเนื้อหาสาระให้เป็นสัญญาณภาพในรูปแบบต่าง ๆ ที่สามารถเก็บในวัสดุบันทึกภาพ และบันทึกเสียง ก่อนที่จะถ่ายทอดผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ไปสู่ผู้รับ วิทยุทัศน์มีความสำคัญต่อการศึกษา สังคมและวัฒนธรรม ความบันเทิงและจรรโลงใจ การโฆษณาและประชาสัมพันธ์

9.3 ภาพยนตร์ คือสื่อทุกชนิดที่เป็นภาพเคลื่อนไหว เกิดขึ้นจากทฤษฎีภาพติดต่อกันและได้พัฒนาจนถึงปัจจุบัน ภาพยนตร์มีความสำคัญในฐานะเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ มรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ ทรัพย์สินทางปัญญาที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ สื่อที่ให้ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ สื่อให้ความบันเทิง และสื่อโฆษณาและประชาสัมพันธ์

10. วัตถุจำลองและวัตถุสะสม เป็นวัตถุที่บันทึกข้อมูล ความคิด ความรู้ เรื่องราว ประสบการณ์ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อระหว่างโลกและมนุษย์ ลักษณะของวัตถุจำลอง และวัตถุสะสมจะไม่มีตัวอักษรให้สามารถอ่านได้ หรือมีเพียงส่วนน้อย แต่สามารถเรียนรู้เรื่องราว เหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ผ่านรูปลักษณะภายนอก ปัจจุบันวัตถุจำลอง และวัตถุสะสมส่วนใหญ่จัดเก็บใน องค์การสารสนเทศต่าง ๆ โดยจัดเก็บ และจัดแสดงวัตถุที่รวบรวมสะสมเพื่อการเข้าชมและศึกษาเรียนรู้ (กรรณิการ์ สุธีรัตนภิรมณ์, 2561)

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ การจำแนกประเภทของสารสนเทศทางมรดก วัฒนธรรมและสารสนเทศลักษณะพิเศษข้างต้น ผู้วิจัยเลือกที่จะแบ่งประเภทของสารสนเทศมรดก ทางวัฒนธรรมเพื่อเป็นกรอบประเด็นสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ตามลักษณะเฉพาะ ของสารสนเทศ เนื่องจากมีความสอดคล้องกับการจำแนก และการจัดบริการสารสนเทศมรดกทาง วัฒนธรรมของหอสมุดชาติ

ภาษาของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม

ภาษาเป็นสิ่งที่คนจำนวนมากที่ใช้ติดต่อสื่อสาร ผู้ที่มีความต้องการใช้สารสนเทศที่มีผู้ เผยแพร่ในหลายภาษา ซึ่งจะต้องเป็นผู้ใช้ภาษาหลายภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภาษาเป็น โครงสร้างพื้นฐานหนึ่งของการรู้สารสนเทศ และเป็นปัจจัยหนึ่งช่วยให้ผู้ใช้เข้าถึงสารสนเทศ ต้องการ ในการค้นคืนสารสนเทศ การใช้ประโยชน์ การประเมินสารสนเทศ และนำเสนอ สารสนเทศ ซึ่งปัจจุบันสารสนเทศมีการบันทึกและถ่ายทอดทั้งในภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และในขณะเดียวกันประเทศไทยมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานมาตั้งแต่ก่อนยุคประวัติศาสตร์ หลายสมัย มีการสำรวจพบมาก่อนมีการประดิษฐ์อักษรไทยในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ผู้คน ในดินแดนแถบสุวรรณภูมินี้มีหลักฐานการใช้ภาษา และอักษรต่าง ๆ ในการบันทึกและสื่อสารกัน จึงทำให้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของไทยมีภาษา และตัวอักษรที่หลากหลาย ได้แก่ ภาษาไทยปัจจุบัน ภาษาไทย ภาษาไทยอีสาน ภาษาไทยล้านนา ภาษาไทยใหญ่ ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต ภาษาพม่า ภาษามอญ ภาษาเขมร ภาษาจีน รวมไปถึงภาษาถิ่น อื่น ๆ (สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2552, น. 81-83)

สำนักหอสมุดแห่งชาติได้มีการรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมทุกประเภทที่มีการผลิตขึ้นในประเทศไทย ทั้งที่เป็น 1) ภาษาในตระกูลภาษาโบราณ ได้แก่ อักษรปัลลวะ อักษรเทวนาครี อักษรขอม อักษรไทน้อย อักษรธรรมล้านนา อักษรธรรมอีสาน อักษรต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นต้นตระกูลของภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต ภาษาไทย(ลายสือไท) ภาษาพม่า ภาษาลาว เป็นต้น 2) ภาษาไทย 3) ภาษาอังกฤษ 4) ภาษาอื่น ๆ

การใช้สารสนเทศทางมรดกทางวัฒนธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศ

การใช้สารสนเทศเป็นส่วนประกอบหนึ่งที่สำคัญของพฤติกรรมสารสนเทศ โดยพฤติกรรมสารสนเทศของบุคคลหนึ่งจะเชื่อมโยงบุคคลนั้นให้เข้าถึงแหล่งสารสนเทศด้วยผ่านช่องทางต่าง ๆ พฤติกรรมสารสนเทศครอบคลุมพฤติกรรมที่เกี่ยวข้อง 2 ด้าน คือ พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ และพฤติกรรมการใช้สารสนเทศ โดยพฤติกรรมสารสนเทศมีจุดเริ่มต้นจากความต้องการสารสนเทศ และเมื่อได้สารสนเทศแล้ว จะนำสารสนเทศที่ได้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ ในขณะที่เทคโนโลยีมองการใช้สารสนเทศที่สภาวะแวดล้อมของการใช้สารสนเทศ เน้นตัวผู้ใช้สารสนเทศ สภาพการใช้สารสนเทศ และบริบทที่ผู้ใช้เลือกใช้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ในเวลาที่ต้องการ (Taylor, 1991, p. 218; Wilson, 2000, pp. 49-55) ในขอบเขตของการใช้สารสนเทศพบว่า มีการรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลกิจกรรมต่าง ๆ โดยศึกษาในกลุ่มผู้ใช้ เช่น นักวิทยาศาสตร์ แพทย์ นักวิจัย นักบริหาร เป็นต้น บริบทที่ผู้ใช้เลือกใช้สารสนเทศ รวมทั้ง การศึกษาปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการใช้สารสนเทศ การศึกษาเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศ ครอบคลุมเนื้อหาการใช้สารสนเทศ ประเภทของทรัพยากรสารสนเทศ แหล่งสารสนเทศที่ใช้ การใช้สารสนเทศยังมีผลต่อความต้องการสารสนเทศในครั้งต่อไปด้วยกล่าวคือ หากผู้ใช้พึงพอใจ หรือ ได้รับประโยชน์จากการใช้สารสนเทศ จะทำให้ยิ่งตระหนักถึงความสำคัญของสารสนเทศ ซึ่งจะกระตุ้นให้ผู้ใช้สารสนเทศเกิดความต้องการสารสนเทศนั้นมากขึ้น การศึกษาการใช้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศ และบริการสารสนเทศ โดยอาจเน้นที่ตัวผู้ใช้ ตัวระบบสารสนเทศ และประโยชน์ เช่น ใคร ใช้อะไร มีวัตถุประสงค์ใด ใช้อย่างไร การใช้ห้องสมุด/ระบบสารสนเทศ/สารสนเทศ มีผลกระทบต่อผู้ใช้อย่างไร โดยมีตัวแปรต่าง ๆ เช่น อายุ ระดับการศึกษา สาขาอาชีพ สภาพแวดล้อมทางการทำงาน การศึกษาในเรื่องใกล้เคียงกับการใช้ เช่น การถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนสารสนเทศ รวมทั้งการศึกษาคความพึงพอใจของผู้ใช้ซึ่งเกี่ยวพันกับการใช้สารสนเทศ ส่วนใหญ่เป็นการสำรวจความคิดเห็นที่ผู้ใช้มีต่อการใช้บริการสารสนเทศ และทรัพยากรสารสนเทศ การประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อคุณภาพของสารสนเทศ เป็นการ

วัดที่เป็นผลลัพธ์จากระบบโดยมีเกณฑ์ในการระบุคุณภาพต่าง ๆ ทั้งในด้านความถูกต้อง เนื้อหา ความสมบูรณ์ และความทันต่อการใช้ประโยชน์เป็นต้น (มาลี ลำสกุล, 2559)

สำหรับการศึกษาการใช้สารสนเทศและผู้ใช้สารสนเทศมีความสำคัญดังนี้ (สมพร พุทธาพิทักษ์ผล, 2559)

1. ช่วยให้เข้าใจลักษณะของผู้ใช้ กลุ่มผู้ใช้ บริบท และระดับการใช้ การศึกษาผู้ใช้ และการใช้สารสนเทศทำให้ผู้ใช้ให้บริการเข้าใจลักษณะของผู้ใช้ และกลุ่มผู้ใช้ที่จะมีผลต่อการใช้สารสนเทศ เช่น ระดับการศึกษา อาชีพ

2. ทำให้ทราบลักษณะ และความต้องการสารสนเทศของผู้ใช้

3. ทำให้ทราบปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการสารสนเทศ รวมทั้งปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อการจัดบริการให้ตรงกับความต้องการสารสนเทศ และจัดหาหรือรวบรวมสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการสารสนเทศได้

4. ช่วยให้เข้าใจสภาพการใช้สารสนเทศ เพื่อการออกแบบระบบสารสนเทศ และบริการสารสนเทศให้เหมาะสมกับสภาพการใช้ของผู้ใช้

5. ทำให้ทราบปัจจัยที่มีผลต่อสภาพการใช้สารสนเทศ รวมทั้งปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อการปรับปรุงบริการให้เหมาะสมกับสภาพการใช้สารสนเทศ โดยเฉพาะการพิจารณาจากปัญหามุมมองของผู้ใช้และผู้ให้บริการเพื่อสามารถแก้ปัญหาได้อย่างครอบคลุมกว่าการพิจารณาจากมุมมองเพียงด้านใดด้านหนึ่ง

6. ทำให้ทราบประสิทธิภาพ และประสิทธิผล รวมทั้งข้อดีและข้อจำกัดของวิธีการหรือเทคนิคการค้นสารสนเทศ การนำเสนอสารสนเทศ หรือแหล่งสารสนเทศ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาวิธีการ หรือเทคนิคการค้น และการนำเสนอสารสนเทศ หรือแหล่งสารสนเทศที่เหมาะสม กับกลุ่มผู้ใช้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

วัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศสมรรถทางวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ของการใช้สารสนเทศ คือ จุดมุ่งหมาย หรือเหตุผลที่ต้องการใช้สารสนเทศนำไปใช้ เพื่อจุดมุ่งหมายในวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ทั้งนี้บุคคลย่อมมีวัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศแตกต่างกัน ตามความต้องการของแต่ละบุคคล ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของการใช้สารสนเทศสมรรถทางวัฒนธรรมสามารถสรุปได้ ดังนี้ (กลสมรรต พจนานวนิชย์, 2557; นภาวิรัตน์ พุ่มพฤกษ์, 2558; น้ำทิพย์ วิภาวิน, 2547, น. 15; ประภาวดี สืบสนธิ์, 2546, น. 16; วารุณี โพนทัน, 2555; สมพร พุทธาพิทักษ์ผล, 2559; อาริยา เขียวรัตน์, 2558)

1. เพื่อสนองความต้องการใช้ส่วนบุคคล อาจเป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตส่วนตัว ความสงสัยใคร่รู้ การตอบข้อสงสัย สนองต่อความต้องการส่วนตัว หรือการตัดสินใจส่วนบุคคล เช่น บุคคลใช้สำเนาบัตรนามสกุลพระราชทานของรัชกาลที่ 6 ในการหาความเป็นมาของบรรพบุรุษ เป็นต้น

2. เพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ เป็นการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม ประกอบการเรียนการสอน การศึกษา ค้นคว้าวิจัย เพราะสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมนั้นเป็นสารสนเทศปฐมภูมิ จึงมักถูกใช้เพื่อการศึกษาค้นคว้า และอ้างอิง เช่น นักวิจัยใช้เอกสารเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินในสมัยรัชกาลที่ 5 ประกอบการวิจัยการปกครอง เป็นต้น

3. เพื่อการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหาการทำงาน การทำผลงาน การฝึกอบรม การนำเสนอ การบริหารและดำเนินโครงการ กฎระเบียบหรือแนวปฏิบัติในการทำงาน เช่น ข้าราชการสำนักพระราชวังใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เป็นต้น

4. เพื่อการสร้างสรรค์ผลงาน เช่น การใช้ตำรายาโบราณของกรมการแพทย์แผนไทย เพื่อการจัดพิมพ์หนังสือตำรายา การใช้ตู้หนังสือพระบรมสมัยโบราณของนักศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ผลงานทางด้านจิตรกรรม

5. เพื่อความเชื่อ ยึดเหนี่ยวจิตใจ เช่น การใช้คัมภีร์โบราณ บทสวดมนต์คาถา การใช้หนังสือสมุดไทยโบราณศตวรรษก่อน เป็นต้น

6. เพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ เช่น การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม

ผู้ใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมมีความแตกต่างกัน ทั้งด้านการเรียนรู้ การจดจำ ซึ่งทำให้ผู้ใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมแต่ละบุคคล แต่ละกลุ่มย่อมมีความแตกต่างกัน ในพฤติกรรมแสวงหาหาสารสนเทศ และการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม ซึ่งปัจจัยที่ทำให้บุคคลแตกต่างกันได้แก่ (จันทิมา เขียวแก้ว, 2557)

1. ปัจจัยทางด้านอาชีพ ภารกิจ และหน้าที่การงานของบุคคล ความแตกต่างของบุคคลแต่ละกลุ่มอาชีพ และตำแหน่งหน้าที่การงานมีส่วนกำหนดลักษณะการค้นหา และการใช้สารสนเทศเป็นอย่างมากได้แก่

1.1 หน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล เช่น ปฏิบัติงานในด้านการวิจัย การสอน การวางแผน การผลิต การบริหารหน่วยงาน การให้บริการ หรือ ผู้ที่อยู่ในระหว่างการศึกษาแล้วเรียนผู้ใช้มักจะต้องการ และใช้สารสนเทศแตกต่างกัน ตามภาระหน้าที่การงานนั้น

เช่น นักศึกษาต้องการหนังสือที่ถ่ายถอดภาษาบาลี แตกต่างจากอาจารย์ที่ต้องการศึกษาจาก คัมภีร์โบราณ เป็นต้น

1.2 สาขาวิชาที่บุคคลประกอบอาชีพ และปฏิบัติงาน เช่น นักประวัติศาสตร์ นักโบราณคดี นักมนุษยวิทยา นักปกครอง แพทย์ เป็นต้น บุคคลเหล่านั้นย่อมต้องการสารสนเทศ มรดกทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องในสาขาของตน เช่น นักประวัติศาสตร์ต้องการพงศาวดาร ฉบับ พระราชหัตถเลขา พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท ซึ่งแตกต่างกับแพทย์ที่ต้องการ ตำราสรรพคุณยาสมุนไพรไทย ซึ่งเป็นตำราสมุนไพรเล่มแรกของไทยฉบับพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรม หลวงวงษาธิราชสนิท

1.3 ลักษณะ และสภาพแวดล้อมของหน่วยงานต้นสังกัด มีผลต่อพฤติกรรมการ ค้นหา และการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของบุคลากร เช่น บุคลากรที่สังกัดกระทรวง การต่างประเทศอาจต้องการหนังสือพิมพ์ต่างประเทศเกี่ยวกับการเสด็จพระราชดำเนินของ รัชกาล ที่ 5 แตกต่างจาก ซึ่งอาจมีความแตกต่างจากบุคลากรของกรมศิลปากรที่ต้องการพระราชนิพนธ์ ไกลบ้าน เป็นต้น

2. ลักษณะทางประชากรของบุคคล เป็นคุณสมบัติส่วนตัวของผู้ใช้ที่มีความสำคัญ ในการกำหนดพฤติกรรมการค้นหา และการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม เพราะเป็นพื้นฐาน และ ความสนใจส่วนตัวของผู้ใช้แต่ละคน ซึ่งประกอบด้วย

2.1 เพศ ความแตกต่างด้านเพศของบุคคล เป็นตัวแปรสำคัญที่นักวิชาการ สื่อสาร และนักสารสนเทศ ยอมรับว่ามีอิทธิพลต่อความต้องการการแสวงหา และการใช้ สารสนเทศ และทัศนคติ ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมและสังคมกำหนดบทบาท และกิจกรรมของคนแต่ละเพศไว้ต่างกัน

2.2 อายุ และช่วงวัย เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนมีความแตกต่างกัน ในเรื่อง ความคิด และพฤติกรรม เนื่องจากการสังสมประสบการณ์ตามเวลาที่ผ่านไป คนวัยต่างกันจะมีความต้องการแตกต่างกัน มีความสนใจสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ต่างกัน ซึ่ง คนที่สูงอายุ อาจมีความต้องการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมประเภทเอกสารต้นฉบับ แตกต่างจากคนอายุน้อยกว่าที่อาจต้องการความสะดวกด้วยการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมประเภท อิเล็กทรอนิกส์

2.3 สาขาวิชาที่ได้ศึกษามา หรือ บุคคลมีพื้นฐาน และความสนใจใน สาขาวิชานั้น หรือ ที่พัฒนาในภายหลัง สาขาวิชาจึงเป็นสิ่งที่กำหนดความสนใจเบื้องต้น ในการใช้ และไม่ใช้สารสนเทศ ในขณะที่เดียวกันผู้ใช้อีกจะสนใจค้นหาสารสนเทศที่ตรง หรือเกี่ยวข้องกับ

สาขาของตน ทั้งโดยการได้รับการศึกษาอบรมมาในวิชานั้น หรือโดยความสนใจก็ตาม เช่น ศิลปิน มุ่งให้ความสนใจในสาขาสงครามทางวัฒนธรรม ที่เกี่ยวกับภาพจิตรกรรมในสมุดไทย เป็นต้น

2.4 ระดับการศึกษา หมายถึง ความรู้ระดับต่าง ๆ เช่น ระดับวิชาชีพ ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก เป็นต้น ระดับการศึกษามีผลต่อพฤติกรรมการค้นหา และการใช้สารสนเทศ ระดับการศึกษาที่สูงขึ้นอาจต้องการสาขาสงครามทางวัฒนธรรมในระดับที่ลึกซึ้ง เจาะลึกเฉพาะสาขาวิชายิ่งขึ้น อาจต้องการสาขาสงครามทางวัฒนธรรมเพิ่มเติมจากแหล่งสาขาสงครามทางวัฒนธรรมแหล่งอื่น หรือในภาษาอื่น ๆ นอกจากนั้นยังมีปัจจัยอื่นที่มีผลต่อการเปิดรับสารสนเทศ เช่น เชื้อชาติ สภาพด้านครอบครัว ศาสนา เป็นต้น

3. ลักษณะทางจิตวิทยาของผู้ใช้ เป็นลักษณะของความรู้สึกนึกคิดที่อยู่ภายในจิตใจ ของผู้ใช้สารสนเทศที่ส่งผลต่อความต้องการการแสวงหา และการใช้สารสนเทศทางวัฒนธรรม ดังนี้

3.1 กระบวนการเลือกรับสาร (Selective processes) มนุษย์ มีกลไกทางจิตวิทยาที่ช่วยสร้างความสมดุลในจิตใจ และกำหนดให้บุคคลไม่ได้รับรู้สารทั้งหมดที่แวดล้อมตัวอยู่ กลไกนี้เป็นกระบวนการเลือกทางจิตวิทยา ที่มีผลต่อการสื่อสาร และการเปิดรับสารสนเทศ 4 ประการ คือ

3.1.1 การเลือกเปิดรับ (Selective exposure) บุคคลจะเลือกเปิดรับตามความสนใจ ความต้องการ เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหา หรือสนองความต้องการของตน

3.1.2 การเลือกให้ความสนใจ (Selective attention) บุคคลยังเลือกให้ความสนใจเฉพาะสารสนเทศที่สอดคล้องกับทัศนคติ และความเชื่อเดิมของตนด้วย

3.1.3 การเลือกรับรู้และตีความหมาย (Selective perception and selective interpretation) บุคคลจะเลือกรับรู้ หรือ เลือกตีความข่าวสารที่ได้รับไปในทางที่สอดคล้องกับทัศนคติ และประสบการณ์ที่มีอยู่ก่อน

3.1.4 การเลือกจดจำ (Selective retention) นอกจากบุคคลจะเลือกรับเลือกให้ความสนใจ และเลือกตีความแล้ว บุคคลยังเลือกจดจำเนื้อหาสาระของสาขาสงครามทางวัฒนธรรมในส่วนที่ต้องการจำเข้าไปเก็บไว้เป็นประสบการณ์ เพื่อจะนำไปใช้ในโอกาสต่อไปด้วย

3.2 รูปแบบการดำเนินชีวิต บุคคลมีวิธีการดำเนินชีวิต ตลอดจนทัศนคติที่แตกต่างกันทำให้บุคคลมีการจัดแบ่งเวลา เช่น บุคคลที่มีข้อจำกัดด้านเวลาอาจใช้การเข้าถึง

สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมในห้องสมุดดิจิทัลของสำนักหอสมุดแห่งชาติ หรือไอแพคของสำนักหอสมุดแห่งชาติ แทนการเดินทางสำนักหอสมุดแห่งชาติในเวลาราชการ

4. ปัจจัยด้านแหล่งสารสนเทศ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปิดรับสารสนเทศที่กล่าวมาข้างต้นจัดเป็นปัจจัยภายใน เกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้ใช้ โดยเป็นลักษณะของบุคคล และความแตกต่างของบุคคล แต่ปัจจัยด้านแหล่งสารสนเทศเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญ เป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมหรือ เป็นอุปสรรคที่ทำให้ผู้ใช้สารสนเทศไม่ได้สารสนเทศที่ต้องการ ในปัจจุบันมีแหล่งสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมให้เลือกใช้เป็นจำนวนมาก ทั้งแหล่งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ บุคคลจะเลือกใช้สารสนเทศจากแหล่งใด ขึ้นอยู่กับผลการประเมินว่าแหล่งสารสนเทศนั้น ๆ สามารถตอบสนองความต้องการสารสนเทศของตนได้มากน้อยเพียงใด คำนึงกับเวลา และค่าใช้จ่ายที่เสียไป หรือไม่ โดยสรุปดังนี้

4.1 การเข้าถึง และการใช้สารสนเทศ คือ ความสะดวกในการรับสารสนเทศของผู้ใช้ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อการแสวงหาสารสนเทศ ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ คือ

4.1.1 มีแหล่งสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม ในหน่วยงานของตน หรือสถานที่ใกล้เคียง ที่สามารถอำนวยความสะดวก ในการค้นหาสารสนเทศได้อย่างรวดเร็ว

4.1.2 สามารถค้นหาสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ต้องการได้โดยง่าย สะดวก และรวดเร็วเนื่องจากมีคู่มือช่วยการค้นคว้า เฉพาะสาขาวิชาที่ต้องการ หรือมีเครื่องมือค้นหาสารสนเทศบริการประเภทต่าง ๆ นอกจากนั้น การค้นคืนสารสนเทศจากฐานข้อมูลไอแพค ช่วยให้ผู้ใช้ได้รับความสะดวกยิ่งขึ้น

4.2 ค่าใช้จ่ายในการเข้าใช้แหล่งสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเวลา เงิน และแรงงาน เกี่ยวกับเวลาที่สูญเสียไป เพราะเวลาเป็นสิ่งที่มีความคอบยเพื่อให้ได้มาซึ่งสารสนเทศ ถือว่าเป็นการสูญเสียรูปแบบหนึ่ง ที่ไม่อาจแปรค่าเป็นตัวเงิน ความล่าช้าทำให้ผู้ใช้ อาจจะต้องพยายามหาทางเลือกใหม่ สารสนเทศที่ได้มาด้วยความล่าช้าอาจทำให้มูลค่าของสารสนเทศนั้นลดน้อยลง หรือไม่มีประโยชน์ ค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินนั้น คือ การเสียค่าธรรมเนียมในการเข้าใช้บริการ ส่วนค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับแรงงาน คือ แรงงานที่เสียไปอันเกิดจากความไม่สะดวกสบายในการเข้าใช้แหล่งสารสนเทศ การจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศที่ยากในการเข้าถึง หรือ มีกฎระเบียบมากมายในการเข้าใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม ค่าใช้จ่ายทั้งหมด 3 ประการ ถือเป็นต้นทุนในการเข้าถึงสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม

4.3 คุณภาพของสารสนเทศ และประโยชน์ของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่บุคคลได้รับจะมีคุณค่า มีคุณภาพ มีความคุ้มค่า ต่อค่าใช้จ่ายที่ต้องสูญเสียไป โดย

พิจารณาพิจารณาจากสารสนเทศ ที่ได้รับตรงตามความต้องการ มีความถูกต้อง ครบถ้วน น่าเชื่อถือ ทันท่วงทีตามความต้องการ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามความต้องการ ไม่ว่าจะเป็น การปฏิบัติงาน หรือช่วยในการตัดสินใจ ฯลฯ

วิธีการค้นหาสารสนเทศสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม

การค้นหาสารสนเทศ หมายถึง กิจกรรม หรือวิธีการที่บุคคลหนึ่งใช้เข้าถึงสารสนเทศ การแสวงหาสารสนเทศเริ่มต้นด้วยบุคคลรู้ว่าตนเองมีความต้องการสารสนเทศ หรือ สารสนเทศที่มีอยู่ไม่เพียงพอกับความต้องการ จึงทำให้มีวิธีการค้นหาสารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การค้นหาสารสนเทศด้วยตนเอง การค้นหาสารสนเทศโดยผ่านตัวกลางที่เป็นบุคคล เช่น การสอบถามบรรณารักษ์หรือจากเจ้าหน้าที่ให้บริการ การสอบถามจากเพื่อนร่วมงาน หรือ ร่วมอาชีพ และการค้นหาสารสนเทศโดยโดยใช้เครื่องมือช่วยค้น เช่น การค้นหาจากฐานข้อมูลสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศของสำนักหอสมุดแห่งชาติและหอสมุดแห่งชาติสาขา (OPAC) และฐานข้อมูลฉบับเต็ม และฐานข้อมูลอื่น ๆ ที่มีให้บริการ การค้นหาจากสมุดทะเบียน เช่น สมุดทะเบียนสืบค้นคัมภีร์โบราณ สมุดทะเบียนสืบค้นสมุดไทย การค้นหาจากหนังสือบรรณานุกรมและสารระสังเขป เช่น หนังสือประชุมคาน้ำ คำอธิบายหนังสือของหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร หนังสือบรรณานุกรมสารระสังเขปพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5 และหนังสือเรียงร้อยบรรณสารศิลปากรในรอบศตวรรษ เป็นต้น (วนัสสุดา ดิษยบุตร, 2553, น. 17; วารุณี โพนทัน, 2555, น. 21; สุคนธ์ทิพย์ จันทะลุน และ วรราชพร อารยะพันธ์, 2561, น. 115)

บริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม

สถาบันบริการสารสนเทศ แต่ละประเภทต่างพยายามหาวิธีที่จะช่วยให้ผู้ใช้เข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการ ด้วยการจัดกิจกรรมบริการที่มีความแตกต่างกันไปตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของสถาบัน สารสนเทศมรดกวัฒนธรรมถือเป็นสารสนเทศเฉพาะประเภทหนึ่ง และมีประเภทของทรัพยากรที่หลากหลาย เป็นผลให้รูปแบบการบริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมเป็นบริการเฉพาะ บริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่นอกเหนือจากบริการทั่วไปคือ (สมทรวง พุทธิกุล และ กฤติกา จิวาลักษณ์, 2561; สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2562a, 2562b; 2563b, น. 19)

1. การบริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า เป็น บริการตอบคำถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไป ประวัติ อายุ สมัย อักษร ภาษา และเนื้อหา ที่เกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม นั้น ๆ รวมถึงบริการช่วยค้นเรื่องจากจารึก บริการช่วยค้นเรื่องจากหนังสือสมุดไทย เป็นต้น

2. การบริการอ่านแปล เป็นบริการอ่านแปล ที่ช่วยผู้ใช้ที่ไม่สามารถ อ่านทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่บันทึกด้วยรูปแบบตัวอักษร หรือภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาไทย และภาษาศากล เพื่อให้ผู้ใช้ได้เข้าใจในเนื้อหาสารสนเทศนั้น โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาเป็นผู้อ่านแปล

3. บริการทำสำเนาดิจิทัล เป็นบริการที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ได้เข้าถึงสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้ใช้เกิดความสะดวก ทดแทนการใช้เอกสารต้นฉบับที่มีอยู่ ซึ่งเป็นการทำสำเนาโดยผู้เชี่ยวชาญ เช่น การทำสำเนาดิจิทัลเอกสารโบราณ การทำสำเนาดิจิทัลหนังสือหายาก การสแกนตู้พระธรรม แบบ 360 องศา การแปลงรูปสื่อแผ่นเสียงให้เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

4. บริการให้ความรู้และอบรมผู้ใช้ เป็นอธิบายถึงวิธีการใช้ทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เข้าใจเกี่ยวกับรูปลักษณ์ องค์ประกอบ เนื้อหา ที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม เช่น บริการอบรมการใช้เอกสารโบราณ วิธีการใช้เอกสารโบราณ

5. การบริการให้อ่าน เป็นการบริการให้อ่านทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ให้บริการแบบชั้นปิด โดยผู้ใช้แจ้งความประสงค์และกรอกแบบฟอร์มที่กำหนด และนั่งอ่านในพื้นที่หรือบริเวณที่กำหนด

6. การบริการยืมสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมระหว่างห้องสมุด เพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้ให้เกิดความสะดวก เช่น การบริการขอใช้หนังสือระหว่างห้องสมุดของห้องสมุดแห่งชาติ

7. บริการให้ชม เป็นบริการที่ให้ผู้ชมสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุจำลอง และวัตถุสะสมในพื้นที่หรือบริเวณที่กำหนด เช่น บริการให้ชมจารึก ตู้พระธรรม หรือสิ่งของเครื่องใช้ของบุคคลสำคัญ เช่น รัชกาลที่ 6 พระยาอนุমানราชธน เป็นต้น

8. บริการตอบคำถามแบบทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบวีดิโอคอล เช่น ระบบสมาร์ทบรรณารักษ์ของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

9. บริการห้องสมุดมนุษย์ เป็นบริการสารสนเทศบุคคลเพื่อเพิ่มช่องทางในการค้นคว้าหาความรู้ ผ่านมุมมอง และแนวคิดผ่านประสบการณ์ตรงของผู้มีความรู้ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น บริการ Human Library ของหอสมุดแห่งชาติ

แหล่งสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม

แหล่งสารสนเทศเป็นแหล่งความรู้ที่ผู้ใช้สามารถศึกษาค้นคว้าเรื่องใดเรื่องหนึ่ง สารสนเทศที่มีให้บริการนั้น อาจได้จากการรวบรวมและจัดหาจากที่มีอยู่หรือผลิตเอง แหล่งสารสนเทศอาจเป็นได้ทั้งองค์กร บุคคล สถานที่ และเหตุการณ์ แหล่งสารสนเทศบางแหล่งเป็น องค์กรให้บริการสารสนเทศโดยตรง เช่น ห้องสมุด หอจดหมายเหตุ หอศิลป์ พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น บางแหล่งไม่ได้จัดให้บริการสารสนเทศโดยตรง เช่น บุคคล สถานที่ เหตุการณ์ เป็นต้น นอกจากนี้ มีแหล่งสารสนเทศที่เป็นที่นิยมใช้มากในปัจจุบัน ได้แก่ อินเทอร์เน็ต (แววตา เตชชาติวรรณ, 2562, น. 29-32) สำหรับงานวิจัยครั้งนี้จะใช้แนวคิดการนี้เป็นแนวทางสำหรับการศึกษา

1. ห้องสมุด เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญทางด้านสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม โดยห้องสมุดแห่งชาติเป็นห้องสมุดประเภทหนึ่ง ที่ให้บริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม เก็บรวบรวมสารสนเทศที่ผลิตขึ้นในชาติ โดยห้องสมุดแห่งชาติแต่ละแห่งมีการจัดเก็บทรัพยากร สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของชาติตน และให้บริการรูปแบบต่าง ๆ ทั้งเป็นสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยจำเป็นต้องมีการจัดบริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้ใช้บริการเข้าถึง และสามารถใช้อินเทอร์เน็ต มรดกทางวัฒนธรรมได้

2. ศูนย์สารสนเทศ เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ทำนองเดียวกันกับห้องสมุด แตกต่าง กันตรงที่ให้บริการสารสนเทศเฉพาะด้าน การบริหารและการดำเนินการโดยนักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชา โดยมุ่งให้บริการสารสนเทศในเชิงลึกเฉพาะสาขาวิชา ศูนย์สารสนเทศ ทางด้านมรดกทางวัฒนธรรมที่มีให้บริการในประเทศไทย เช่น ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ศูนย์สารนิเทศ อีสานสิรินธร สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นต้น

3. พิพิธภัณฑ์ และหอศิลป์ เป็นแหล่งรวบรวม สงวนรักษา ศิลปวัตถุ วัตถุโบราณ อันมีค่าที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าด้าน ประวัติศาสตร์ ความเป็นอยู่ ประเพณี วัฒนธรรม และศิลปะชนของชาติ พิพิธภัณฑ์ เป็นแหล่งสำคัญ ของการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการชมผลงานต่าง ๆ ที่จัดแสดง ทำให้เกิดความเพลิดเพลินพร้อม ๆ กับ ความซาบซึ้งใจ ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้และทักษะการค้นพบด้วยตนเอง พิพิธภัณฑ์ และหอศิลป์ที่เป็น แหล่งสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร พิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติ หอศิลป์ หรือที่เรียกอีกชื่อว่า หอศิลป์เจ้าฟ้า และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี นอกจากนี้ยังมีที่เป็นแหล่งสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครศรีอยุธยา พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ชวนาไทย เป็นต้น

4. หอจดหมายเหตุ เป็นสถานที่รวบรวม และจัดเก็บเอกสารสำคัญ ขององค์กร หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ และเอกสารส่วนบุคคล ที่เกิดขึ้นตามภารกิจหน้าที่ และหมดยุคอายุการใช้งาน แล้ว แต่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และถูกจัดเก็บไว้สำหรับศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ของหน่วยงาน หรือบุคคลนั้น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากจดหมายเหตุที่เก็บรักษานั้นได้รับการพิจารณาคัดเลือกแล้วว่า มีคุณค่าในการให้ข้อเท็จจริง และข้อมูลเกี่ยวกับสาขาวิชาในแขนงต่าง ๆ และที่เป็นเอกสารแสดงประวัติและ พัฒนาการ ของหน่วยงานหรือบุคคล หอจดหมายเหตุที่เป็นแหล่งสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม ได้แก่ สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ และหอจดหมายเหตุแห่งชาติสาขา เช่น หอจดหมายเหตุแห่งชาติ จันทบุรี และ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ รวมไปถึง หน่วยงานที่ให้บริการสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่คล้ายกับหอจดหมายเหตุ ได้แก่ หอจดหมายเหตุ พุทธทาส อินทปัญโญ และหอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) เป็นต้น

5. บุคคล หมายถึง แหล่งสารสนเทศที่เป็นบุคคล ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้รอบรู้ใน สาขาวิชาต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่บุคคลนั้นสามารถให้ความรู้เพิ่มเติม ผู้ที่ต้องการ สารสนเทศจากบุคคลต้องไปพบปะสนทนา หรือสอบถามจากบุคคลนั้นโดยตรง สารสนเทศบุคคลเป็น แหล่งสารสนเทศปฐมภูมิ หรือเป็นผู้ที่มีความรู้ หรือเชี่ยวชาญในเรื่องที่ตนสนใจ และควรเป็นบุคคลที่ ได้รับการยอมรับในเรื่อง หรือสาขาวิชานั้นจริง ๆ เช่น (ประเสริฐ ญ นคร ผู้เชี่ยวชาญทางด้านอักษร ศาสตร์) (จักรพันธ์ โปษยกฤต ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปะ) (จตุพร รัตนวราหะ ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน นาฏศิลป์) เป็นต้น

6. สถานที่ หลายแห่งจัดให้มีการให้ข้อมูลสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ให้ความรู้สำคัญต่าง ๆ เช่น โบราณสถาน วัด และชุมชน ซึ่งแหล่งสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม ประเภทสถานที่ที่สำคัญ ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย อุทยานประวัติ ศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีวี วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เป็นต้น

7. เหตุการณ์ สถานการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริง ทำให้ผู้อยู่ในเหตุการณ์ สามารถเรียนรู้ และศึกษาได้จากเหตุการณ์นั้น ๆ รวมทั้งการจำลองเหตุการณ์ หรือการจัดนิทรรศการ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งตามวัตถุประสงค์ของ การจัดแสดง การจัดแสดงนิทรรศการเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ได้แก่ นิทรรศการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก นิทรรศการวิวัฒนาการหนังสือไทย นิทรรศการหนังสือที่รูก กานศพ เป็นต้น

8. อินเทอร์เน็ต เป็นเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมโยงผู้ใช้เข้ากับสารสนเทศ แหล่ง สารสนเทศทางอินเทอร์เน็ตที่มีให้บริการ คือ เว็บไซต์ ต่าง ๆ ที่ให้ข้อมูลความรู้ทุกสาขาวิชา และ

ถ่ายทอดในรูปแบบมัลติมีเดีย หรือเป็นเว็บไซต์สำหรับใช้สืบค้นสารสนเทศบนเว็บไซต์ต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ เว็บไซต์โปรแกรมค้นหา (Search engine) และเว็บไซต์ฐานข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งเว็บไซต์ของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ได้แก่ เว็บไซต์ของกรมศิลปากร เว็บไซต์ของสำนักหอสมุดแห่งชาติ เว็บไซต์ของสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ เว็บไซต์ของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร เป็นต้น

ปัญหาในการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม

ปัญหาของการใช้สารสนเทศ หมายถึง ความไม่สะดวก ข้อขัดข้องหรืออุปสรรคต่าง ๆ เป็นปัญหาที่ผู้ใช้ประสบเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศ ทำให้ผู้ใช้ไม่ได้รับสารสนเทศตามที่ต้องการ สำหรับปัญหาในการใช้สารสนเทศส่วนใหญ่ ผู้ใช้เกือบทุกสาขาวิชามักประสบปัญหาในลักษณะใกล้เคียงกัน จากปัญหาที่พบกับการใช้สารสนเทศในบริบทอื่นๆ และสารสนเทศทางมรดกวัฒนธรรม พบว่ามีปัญหาในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านการบริการ กฎและระเบียบการใช้บริการ ด้านการเข้าถึงและการสืบค้น ด้านผู้ใช้บริการ ด้านแหล่งสารสนเทศและผู้ให้บริการ สามารถสรุปได้ดังนี้ (นภารัตน์ พุ่มพฤกษ์, 2558; พิมพา นิรงค์บุตร, 2561; สุคนธ์ทิพย์ จันทะลุน, 2560; อาริยา เขียวรัตน์, 2558; อารีย์ ชื่นวัฒนา, 2559, น. 6-8; อุษา สังวาลย์, 2560)

ด้านสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม

1. คุณภาพของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม
2. ความครบถ้วนสมบูรณ์ของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม
3. ประเภทของของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมไม่หลากหลาย
4. ภาษาของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมเข้าใจได้ยาก
5. สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมไม่ครอบคลุม ตรงต่อความต้องการ

ด้านการบริการ กฎและระเบียบการใช้บริการ

1. ไม่มีคู่มือการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของห้องสมุด
2. การใช้บริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมมีขั้นตอน กฎ ระเบียบยุ่งยาก
3. การบริการตามหลักมาตรฐานการให้บริการของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม
4. การจัดบริการไม่เพียงพอ เหมาะสมต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ
5. การจัดเก็บทรัพยากรไม่เหมาะสม ทำให้ไม่สะดวกในการใช้บริการ
6. ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้บริการ
7. ขาดการประชาสัมพันธ์ให้ทราบเกี่ยวกับบริการ

ด้านการเข้าถึงและการสืบค้น

1. ไม่มีเอกสารหรือคู่มือแนะนำวิธีการเข้าถึงและสืบค้นสารสนเทศสมรรถกทาง
วัฒนธรรม

2. เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมไม่มีประสิทธิภาพ

3. เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่มีให้บริการไม่ตรงตาม
ความต้องการใช้งาน

4. ช่องทางในการเข้าถึงสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมไม่หลากหลาย ยังไม่
สามารถเชื่อมโยง สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ต้องการได้

5. เครื่องมือสืบค้นไม่ครอบคลุมสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมทุกประเภท

6. ไม่สามารถเข้าถึงสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมฉบับตัวเล่มจริงได้

7. เครื่องมือสืบค้นแสดงรายละเอียดไม่ตรงกับทรัพยากรสารสนเทศสมรรถก
ทางวัฒนธรรม

8. เครื่องมือสืบค้นแสดงรายละเอียดไม่ครบถ้วน
ด้านผู้ให้บริการ

1. ไม่ทราบระเบียบหรือขั้นตอนในการใช้บริการ

2. ผู้ใช้บริการมีข้อจำกัดด้านเวลา

3. ผู้ใช้บริการมีข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี

4. ผู้ใช้บริการขาดทักษะการสืบค้น

5. ผู้ใช้บริการมีข้อจำกัดด้านค่าใช้จ่าย

6. ผู้ใช้บริการมีข้อจำกัดด้านความรู้ทางภาษา

หอสมุดแห่งชาติ

ประวัติและความเป็นมาของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

หอสมุดแห่งชาติมีรากฐานสืบเนื่องมาจากพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และความร่วมมือของพระราชโอรสพระราชธิดา ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการก่อตั้งหอพระสมุดขึ้น เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม พุทธศักราช 2423 และทรงพระราชทานนามว่า “หอพระสมุดวชิรญาณ” เพื่อเฉลิมพระเกียรติในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระบรมชนกนาถ เดิมเป็นหอสมุดสำหรับพระบรมราชตระกูล และให้บริการเฉพาะสมาชิกเท่านั้น (กรมศิลปากร, 2543)

จากนั้นเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พุทธศักราช 2448 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมหอสมุดซึ่งมีอยู่แล้ว 3 แห่ง คือ หอพระมณเฑียรธรรม หอ พระสมุดวชิรญาณ และหอพุทธศาสนสังคหะ จัดตั้งเป็นหอพระสมุดสำหรับพระนครเรียกว่า “หอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร” ซึ่งครั้งนั้นกรรมการหอพระสมุดมีความเห็นว่า หนังสือแผนกพุทธศาสนาและภาษาไทยที่มีกระจัดกระจายอยู่ทั่วพระราชอาณาจักร ซึ่งถือเป็นสมบัติของชาตินับวันจะเกิดการชำรุดเสียหายไปด้วยเหตุจากภัยธรรมชาติ และชาวต่างชาติมีการซื้อขายไปเป็นจำนวนมาก เห็นควรต้องมีการรวบรวมเพื่อเป็นสมบัติของชาติไว้จึงประกาศเชิญชวนให้ประชาชนนำหนังสือมาบริจาค และออกสำรวจเอกสารโบราณตามหัวเมืองต่างๆ (กรมศิลปากร, 2543; สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2548; สุวคนธ์ ศิริวงศ์วัฒน์, 2544)

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ องคมนตรีท่านแรกสำหรับหอสมุดพระนคร ทรงเห็นความสำคัญของทรัพย์สินมรดกของชาติที่เป็นสมบัติของแผ่นดิน ทรงอธิบายความในตอนหนึ่งไว้ในหนังสือดุสิตสมิต ฉบับพิเศษ พ.ศ. 2464 ว่า “ห้องด้านในสุดทางด้านใต้ของหอพระสมุดสำหรับพระนคร เป็นที่เก็บหนังสือสำหรับแผ่นดิน คือ หนังสือที่ส่งมาตามพระราชบัญญัติ กรรมสิทธิ์แห่งหนังสือจำพวกหนึ่ง หนังสือซึ่งหอพระสมุดจัดพิมพ์จำนวนหนึ่ง กับหนังสือที่เป็นเรื่องสำคัญ เช่น พระราชนิพนธ์ แลหมายรับสั่ง เป็นต้น ตลอดจนรายงานราชการกระทรวงและเทศนาพิเศษต่าง ๆ บรรดาหนังสือเรื่องสำคัญ หอพระสมุดหาไว้อย่างละ 3 ฉบับ ฉบับหนึ่งสำหรับประชาชนอ่านได้ทุกเมื่อ อีกสองฉบับนั้นเก็บเข้าตู้ในห้องนี้ รักษาไว้สำหรับแผ่นดินมิให้สูญหาย” (จุฑาภักดิ์ ศิริพรวัฒน์ นกุล, 2550)

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2468 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานหนังสือ และตู้หนังสือในห้องสมุดส่วนพระองค์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เพิ่มเติมในหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร อีกประมาณ 1 แสนเล่ม ขณะนั้นหนังสือมีปริมาณมากจนไม่มีที่จัดเก็บจึงโปรดเกล้าฯ ให้แยกหอพระสมุดวชิรญาณ

สำหรับพระนครออกเป็น 2 แห่ง คือ หอพระสมุดวชิรญาณและหอพระสมุดวชิราวุธทรงโปรดเกล้าฯ ให้หอพระสมุดวชิรญาณ ใช้สถานที่พระที่นั่งศิวโมกษพิมานในบริเวณพระราชวังบวรสถานมงคล เป็นสถานที่ตั้ง และเป็นสถานที่จัดเก็บหนังสือตัวเขียน ประเภทพระคัมภีร์ จดหมายเหตุของเก่า หนังสือตัวเขียนและจาร โดยจัดเก็บในตู้ลายรดน้ำลายทองโบราณศิลาจารึกต่าง ๆ ให้ย้ายมาจัดเก็บไว้ด้วยส่วนหอพระสมุดวชิราวุธ ตั้งอยู่ที่ตึกถาวรวัตถุเช่นเดิม ให้เป็นสถานที่จัดเก็บหนังสือตัวพิมพ์ และเป็นสถานที่จัดพิมพ์หนังสือของหอพระสมุดด้วยพระองค์ทรงโปรดเกล้าฯ ให้เรียกรวมหอพระสมุดทั้งสองว่า “หอพระสมุดสำหรับพระนคร” (สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2548, 2561)

เมื่อ พ.ศ. 2476 ได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการสำนักงานและกรมในกระทรวงธรรมการ กำหนดให้หอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนครมีฐานะเป็นกองหนึ่งในกรมศิลปากร เรียกว่า กองหอสมุด แบ่งเป็น 2 แผนก คือ แผนกบรรณารักษ์ และแผนกบันทึกเหตุการณ์ ต่อมาได้มีการเปลี่ยนชื่อเป็น หอสมุดแห่งชาติ และได้มีการเปิดสาขาหอสมุดแห่งชาติ ถึง 45 แห่งกระจายอยู่ในแต่ละจังหวัดทั่วประเทศ

ต่อมาใน พุทธศักราช 2490 หม่อมเจ้าหญิงพูนพิสมัย ดิศกุล ได้ประทานหนังสือต้นฉบับ เอกสาร และสิ่งของเครื่องใช้ส่วนพระองค์ของ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพให้แก่ส่วนราชการหอสมุดโดยสร้างอาคารขึ้นในบริเวณหอสมุดแห่งชาติใช้ชื่อว่า “หอสมุดดำรงราชานุภาพ” หลังจากนั้นกิจการของหอสมุดแห่งชาติเจริญก้าวหน้าขึ้นมาก อาคารหอสมุดดำรงราชานุภาพ จึงคับแคบไม่สามารถขยายการบริการออกไปได้เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้บริการ หม่อมเจ้าหญิงพูนพิสมัย ดิศกุล จึงทรงแบ่งพื้นที่ส่วนหนึ่งในบริเวณวังวรดิศ ถนนหลานหลวง สร้างอาคารหอสมุดดำรงราชานุภาพขึ้นใหม่ (สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2548)

ภารกิจ นโยบาย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศสมรดกทางวัฒนธรรม

กรมศิลปากร เป็นหน่วยงานของรัฐ ที่มีหน้าที่ สร้างสรรค์ บำรุงรักษา อนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่ ศิลปวิทยาการ และวัฒนธรรมของชาติในด้านศิลปกรรม พิพิธภัณฑสถาน โบราณคดีและโบราณสถาน วรรณกรรม ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี หอสมุดแห่งชาติ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ รวมทั้งนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ คีตศิลป์ สถาปัตยกรรม และช่างศิลป์ให้คงอยู่มั่นคงถาวร

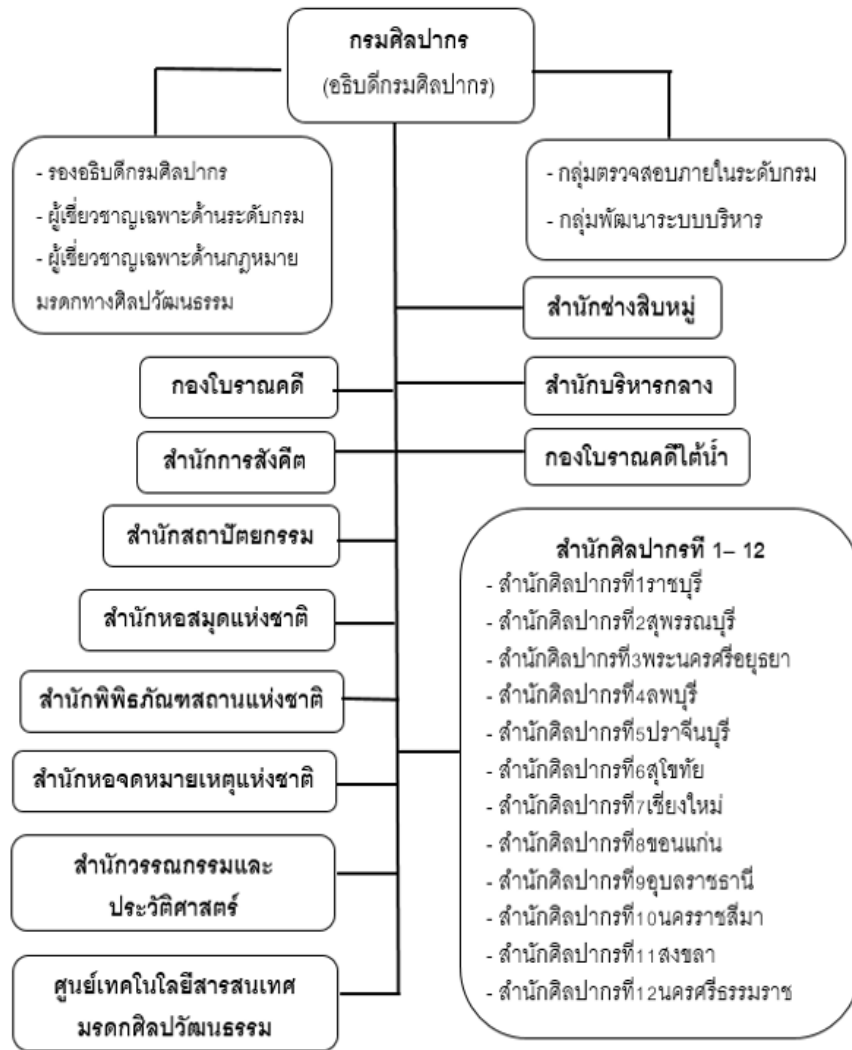
ภารกิจของกรมศิลปากรเกี่ยวกับการ คุ้มครอง ป้องกัน อนุรักษ์ บำรุงรักษา ฟื้นฟู ส่งเสริม สร้างสรรค์ เผยแพร่ ศึกษา ค้นคว้า วิจัย พัฒนาสืบทอดศิลปะ และทรัพย์สินมรดกทาง

ศิลปวัฒนธรรมของชาติ เพื่ออํารงคุณค่า และเอกลักษณ์ของความเป็นชาติ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมไทย และความมั่นคงของชาติ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลศิลปวัฒนธรรมของชาติแขนงต่าง ๆ ได้แก่งาน ด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑสถานปัตยกรรม หัตถศิลป์ นาฏดุริยางคศิลป์ ด้านเอกสารภาษา และหนังสือ ด้านการจัดการศึกษาทางศิลปวัฒนธรรม (กรมศิลปากร, 2562)

สำนักหอสมุดแห่งชาติเป็นหน่วยงานภายใต้สังกัดของกรมศิลปากร ได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานหนึ่ง ที่ดูแล คุ้มครอง ป้องกัน อนุรักษ์ บำรุงรักษา ฟื้นฟู ส่งเสริมสร้างสรรค์ เผยแพร่ศึกษาค้นคว้าวิจัยพัฒนาสืบทอดศิลปะ และทรัพย์สินมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติในด้านด้านเอกสารภาษาและหนังสือเพื่ออํารงคุณค่าและเอกลักษณ์ของความเป็นชาติกรมศิลปากร จึงได้มอบหมายงานให้แก่หอสมุดแห่งชาติตามประกาศ กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ. 2554 ข้อ 15 สำนักหอสมุดแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2554)

1. ดำเนินการสำรวจจัดหารวบรวมจัดเก็บและสงวนรักษามรดกภูมิปัญญาด้านทรัพยากรสารสนเทศในรูปของสิ่งสิ่งพิมพ์สื่อโสตทัศนสื่ออิเล็กทรอนิกส์และเอกสารโบราณ
2. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยดำเนินงาน ด้านเทคนิควิชาการบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศตามหลักมาตรฐานสากล ตลอดจนให้การฝึกอบรม แก่บุคลากรของหน่วยงาน และสถาบันการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ
3. ให้บริการและส่งเสริมการอ่านศึกษาค้นคว้าและวิจัยแก่ประชาชนเพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการศึกษาตามอัธยาศัย
4. เป็นศูนย์ประสานงานระบบสารสนเทศทางวิชาการแห่งชาติ
5. เป็นศูนย์วารสารระหว่างชาติแห่งประเทศไทย ศูนย์กำหนดเลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ และวารสารศูนย์กำหนดรายละเอียดทางบรรณานุกรมของหนังสือที่จัดพิมพ์ในประเทศ และเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนและยืมสิ่งพิมพ์ในระดับชาติและนานาชาติ
6. เป็นคลังสิ่งพิมพ์ของชาติ
7. เป็นหน่วยงานรับผิดชอบแจ้งการพิมพ์หนังสือพิมพ์ตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนการพิมพ์ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ
8. กำหนดเกณฑ์มาตรฐานงานวิชาการบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ของหอสมุดแห่งชาติ
9. ดำเนินการส่งเสริมและประสานงานเครือข่ายหอสมุดแห่งชาติ

10. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

ภาพประกอบ 2 โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการของกรมศิลปากร

1. พระราชบัญญัติว่าด้วยสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์พุทธศักราช 2554

มาตรา 15 ภายในหนึ่งสัปดาห์นับแต่วันที่พิมพ์เสร็จ ให้ผู้พิมพ์ส่ง สมุดเอกสารที่พิมพ์ในกรุงเทพมหานครฉบับไปยังหอพระสมุดแห่งพระนครโดยไม่คิดค่า ถ้าพิมพ์ในกรุงเทพฯ แลถ้าพิมพ์ในหัวเมืองให้ส่งไปยังสมุหเทศาภิบาลมณฑล แลให้สมุหเทศาภิบาลจัดส่งเข้ามายังหอพระสมุดแห่งพระนครที่ กรุงเทพฯ (พระราชบัญญัติว่าด้วยสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์พุทธศักราช 2465, 2465)

2. พระราชบัญญัติว่าด้วยสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์พุทธศักราช 2470

มาตรา 16 บันดาสมุดเอกเอกสารที่พิมพ์ขึ้นในกรุงสยามนั้น ภายในสัปดาห์หนึ่งนับแต่วันพิมพ์เสร็จ ถ้าพิมพ์ในกรุงเทพฯ ให้ผู้พิมพ์ส่งไปยังหอพระสมุดแห่งพระนครสองฉบับโดยไม่คิดราคา ถ้าพิมพ์ในหัวเมืองให้ส่งไปยังสมุหเทศาภิบาลและให้ส่งไปยังสมุหเทศาภิบาลจัดส่งต่อเข้ามายังหอพระสมุดแห่งพระนครที่กรุงเทพฯ ให้มีใบรับสมุดเอกเอกสารเช่นว่านั้นออกให้แก่ผู้พิมพ์ และให้เก็บรักษาสมุดเอกเอกสารนั้นไว้ในบรรณาคมของหอพระสมุดแห่งพระนคร (พระราชบัญญัติสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์ พุทธศักราช 2470, 2470)

3. พระราชบัญญัติว่าด้วยการพิมพ์พุทธศักราช 2476

มาตรา 15 บรรดาสิ่งพิมพ์ที่ทำขึ้นในสยามนั้น ภายในสัปดาห์หนึ่งนับแต่วันพิมพ์เสร็จ ให้ผู้พิมพ์โฆษณาส่งสำเนาสองฉบับ โดยไม่คิดราคาไปยังเจ้าพนักงานการพิมพ์ในจังหวัดของตน เพื่อส่งต่อไปยังหอพระสมุดแห่งชาติ (พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2476, 2477)

4. พระราชบัญญัติการพิมพ์พุทธศักราช 2484

มาตรา 20 ให้ผู้โฆษณาส่งสิ่งพิมพ์ที่พิมพ์ขึ้นในราชอาณาจักรสองฉบับให้หอสมุดแห่งชาติภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันพิมพ์เสร็จโดยไม่คิดราคาและค่าส่ง (พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2484, 2484)

5. พระราชบัญญัติจัดแจ้งการพิมพ์ พ.ศ. 2550

มาตรา 8 ในสิ่งพิมพ์ซึ่งเป็นหนังสือที่ไม่ใช่หนังสือพิมพ์และพิมพ์ขึ้นในราชอาณาจักรให้แสดงข้อความดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อของผู้พิมพ์และที่ตั้งโรงพิมพ์
- (2) ชื่อและที่ตั้งของผู้โฆษณา
- (3) เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือที่หอสมุดแห่งชาติได้ออกให้

ข้อความตามวรรคหนึ่งให้พิมพ์ไว้ในลักษณะที่เห็นได้ชัดและบรรดาชื่อตาม (1) และ (2) มิให้ใช้ชื่อย่อหรือนามแฝงสิ่งพิมพ์ตามวรรคหนึ่งให้หมายความรวมถึงสิ่งพิมพ์ที่บันทึกด้วยวิธีการอิเล็กทรอนิกส์เพื่อขาย หรือให้เปล่าด้วย

มาตรา 9 ให้ผู้พิมพ์ส่งสิ่งพิมพ์ตามมาตรา 8 จำนวนสองฉบับให้หอสมุดแห่งชาติภายในสามสิบวันนับแต่วันเผยแพร่ (พระราชบัญญัติจัดแจ้งการพิมพ์ พ.ศ. 2550, 2550)

6. พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และพระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2535

โบราณวัตถุ หมายความว่า สंहาริมทรัพย์ที่เป็นของโบราณไม่ว่าจะเป็นสิ่งประดิษฐ์ หรือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือที่เป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของโบราณสถาน ซากมนุษย์ หรือ ซากสัตว์ซึ่งโดยอายุ หรือโดยลักษณะแห่งการประดิษฐ์ หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของสังหาริมทรัพย์นั้น เป็นประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี

ศิลปวัตถุ หมายความว่า สิ่งที่ทำด้วยฝีมืออย่างประณีต และมีคุณค่าสูงในทางศิลปะ

โบราณวัตถุ หรือ ศิลปวัตถุที่อยู่ในความครอบครองของกรมศิลปากร หรือ ที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ และมีประโยชน์หรือคุณค่าในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดีเป็นพิเศษ

โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุซึ่งเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน และอยู่ในความดูแลรักษาของกรมศิลปากรนั้นจะเก็บรักษาไว้ ณ สถานที่อื่นใดนอกจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติมิได้ แต่ในกรณีที่ไม่อาจหรือไม่สมควรจะนำมาเก็บรักษา ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และได้รับอนุญาตจากอธิบดี

กรมศิลปากร ได้มอบหมายให้สำนักหอสมุดแห่งชาติ และหอสมุดแห่งชาติสาขา ดำเนินการดำเนินการสำรวจจัดหารวบรวมจัดเก็บ และสงวนรักษามรดกภูมิปัญญาด้านทรัพยากรสารสนเทศในรูปของสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์และเอกสารโบราณ (พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535, 2535; พระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504, 2504)

ประเภทสารสนเทศทางมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ

ทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่มีให้บริการ ทั้งในหอสมุดแห่งชาติ จำแนกตามลักษณะเฉพาะได้ดังนี้

1. จารึก คือ เอกสารโบราณเอกสารโบราณที่บันทึกลายลักษณ์อักษร หรือภาพเป็นร่องลึกลงไปบนเนื้อวัตถุที่แข็ง ซึ่งถือเป็นงานศิลปกรรมประเภทประติมากรรม ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้นิยาม ความหมายของคำว่าจารึกไว้ว่า การเขียน หรือ จารให้เป็นรอยลึกเป็นตัวอักษร หรือภาพบนแผ่นศิลาโลหะ หรือดิน เป็นต้น (กองแก้ว วีระประจักษ์, 2561a; พระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535, 2535; พระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504, 2504; สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2551)

1.1 จารึกบนศิลา หรือหิน คือ จารึกที่สร้างขึ้นจากศิลา หรือหินชนิดต่าง ๆ ที่มีลักษณะอยู่ตามธรรมชาติ เช่น จารึกบนศิลา ผนังถ้ำ หรือเชิงหน้าผา

1.2 จารึกบนแผ่นไม้ คือ จารึกที่สร้างด้วยไม้เนื้อแข็ง มีคุณภาพดีทนทานต่อความเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ นิยมสร้างเป็นรูปใบเสมากลีบบัว และพระพุทธรูปซึ่งจารึก สลักลายลักษณะอักษรไว้ด้านหลัง หรือฐานของพระพุทธรูป โดยเรียกตามลักษณะของวัตถุ และรูปลักษณะในการสร้างจารึกนั้น ๆ เช่น จารึกบนแผ่นไม้ จารึกหลักพระพุทธรูปไม้ และจารึกฐานพระพุทธรูปไม้

1.3 จารึกบนแผ่นโลหะ คือ จารึกที่สร้างด้วยโลหะ ประกอบด้วย ทองคำ เงิน ดีบุกสัมฤทธิ์นิยมทำเป็นแผ่นบาง ๆ รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ายาว ๆ เช่น จารึกขันสัมฤทธิ์ จารึกเชิงเทียนสัมฤทธิ์

1.4 จารึกดินเผา คือ จารึกที่สร้างด้วยส่วนผสมของดินชนิดต่าง ๆ ซึ่งเผาจนสุก เช่น จารึกบนแผ่นอิฐ จารึกหลังพระพิมพ์ดินเผา และจารึกสฤปดินเผา

1.5 จารึกดินดิบ คือ จารึกที่สร้างด้วยดินเหนียวโดยมีส่วนผสมของอังคาร ธาตุ หรือผงกระดูกที่เผาแล้วของพระสงฆ์เถระผู้ใหญ่ที่นับถือ ในกลุ่มชนโดยนำมาโขลกให้ละเอียด คลุกเคล้ากับดินเหนียวจากนั้นนำมาพิมพ์ เป็นพระพุทธรูป พระพิมพ์ และสฤป

2. หนังสือตัวเขียน คือ เอกสารโบราณที่บันทึกลายลักษณ์อักษรด้วยมือ ที่มีรูปลักษณะต่างจากหนังสือทั่วไป คือ บันทึกอักษรลงบนกระดาษไทยโบราณที่เรียกว่ากระดาษข่อย หรือสาหรือลงบนใบลานซึ่งเป็นพืชพรรณไม้พื้นเมืองซึ่งหาได้ง่ายรวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการบันทึกตัวอักษร เป็นวัสดุจากธรรมชาติที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น การทำเล่มสมุดไทยใช้การพับกลับไปกลับมา หากเป็นใบลานจะนำมามัดรวมกันเป็นผูก (ก่องแก้ว วีระประจักษ์, 2561b; สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2552)

2.1 คัมภีร์ใบลาน คือ เอกสารที่จารตัวหนังสือลงบนใบลาน ก่อนนำใบลานมาจารตัวหนังสือต้องผ่านกรรมวิธีหลายขั้นตอน ใบลานแต่ละใบที่เตรียมไว้สามารถจารอักษรได้สองด้าน และเข้าเล่มคัมภีร์ใบลานต้องร้อยใบลานด้วยเชือกหรือเรียกว่า สายสนอง การร้อยสายสนองต้องร้อยเข้าไปในรูที่เจาะไว้ เพื่อให้ใบลานรวมกันเข้าเป็นผูก จึงใช้ลักษณะนามการนับจำนวนของคัมภีร์ใบลาน เช่น คัมภีร์ใบลานมีเนื้อเรื่องจบใน 1 ผูก บางคัมภีร์ใบลานบางเรื่องอาจมีจำนวนตั้งแต่ 2 ผูกขึ้นไป ดังนั้นคัมภีร์ใบลาน 1 เรื่องอาจจะมีจำนวนผูกไม่เท่ากันก็ได้คัมภีร์ใบลานในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ 1) ฉบับราชฎีร์ คือฉบับที่ราชฎีร์ พระสงฆ์ เป็นผู้จัดทำขึ้น 2) ฉบับหลวง คือ ฉบับที่ราชสำนักฯ เป็นผู้จัดทำ

2.2 หนังสือสมุดไทย คือ เอกสารโบราณที่ทำจากเปลือกไม้ชนิดต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้ทำเป็นกระดาษ ได้แก่ เปลือกข่อย เปลือกสา ใบส้ปประรด โดยทำเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าแผ่นยาว ๆ เพื่อให้สามารถพับติดต่อกันกลับไปกลับมาได้ และมีความหนาพอสมควรเพื่อใช้สำหรับการรองรับการเขียน การเขียนภาพ การเขียนลายเส้นต่าง ๆ การขูดตัวอักษร และสามารถเขียนได้ ทั้ง 2 ด้าน สมัยก่อนนิยมใช้ทำเป็นหนังสือจดหมายเหตุ หมายรับสั่ง ตำนาน ตำรา วรรณกรรม ซึ่งมีการเรียกตามวัสดุที่นำมาทำเช่น สมุดข่อย สมุดสา เป็นต้น และต่อมาได้มีการเปลี่ยนชื่อเรียกใหม่ว่า หนังสือสมุดไทย ได้กำหนดแบ่งประเภทของหนังสือสมุดไทยออกเป็น 2 ประเภท คือ หนังสือสมุดไทยดำเกิดจากการย้อมสีเนื้อกระดาษให้เป็นสีดำ และหนังสือสมุดไทยขาวเกิดจากสีธรรมชาติโดยกระดาษไม่มีการย้อมสี

3. หนังสือหายาก คือ หนังสือที่มีลักษณะพิเศษด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายด้านโดยไม่สามารถหาได้ง่ายในห้องสมุดทั่วไปไม่สามารถหาซื้อจากสำนักพิมพ์ หรือร้านหนังสือโดยทั่วไป สำนักหอสมุดแห่งชาติได้กำหนดหลักเกณฑ์ของหนังสือหายากไว้ดังนี้

3.1 หนังสือที่มีตราหอพระสมุดวชิรญาณ อันแสดงถึงความเป็นเจ้าของของหอสมุดตั้งแต่แรกเริ่ม จนถึงปัจจุบัน

3.2 หนังสือที่มีประวัติการครอบครอง คือ หนังสือที่มีผู้มอบให้เป็นสมบัติของหอสมุดแห่งชาติ

3.3 หนังสือที่มีเนื้อหาที่น่าสนใจ รวมไปถึงหนังสือที่เขียนขึ้นโดยปราศจากความจริง เช่น หนังสือกุ เป็นต้น

3.4 หนังสือที่พิมพ์โดยโรงพิมพ์ยุคแรก ๆ ของประเทศไทย เช่น หนังสือที่พิมพ์โดยโรงพิมพ์หมอสมีท โรงอักษรพิมพ์การ โรงพิมพ์วัดบวรนิเวศ โรงพิมพ์พระเทพคุณ เป็นต้น

3.5 หนังสือที่จัดพิมพ์เป็นครั้งแรก ซึ่งเดิมมักถ่ายถอดภาษามาจากหนังสือสมุดไทย หรือองค์ความรู้ตามยุคสมัย เช่น กระจับปี่เสด็จพยุหยาตราทางสถลมารค กระจับปี่เสด็จพยุหยาตราทางชลมารค เป็นต้น

3.6 หนังสือที่มีบรรณสิทธิ์หรือบุ๊คเพลท (Bookplate) ที่แสดงความเป็นเจ้าของ เช่น บุ๊คเพลทของหอสมุดหลวงในพระบรมมหาราชวัง บุ๊คเพลทของหนังสือส่วนพระองค์ สมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

3.7 หนังสือที่ออกในโอกาสพิเศษ เช่น ที่ระลึกในงานวันเกิด งานพระราชทานเพลิงศพ (อนุสรณ์งานศพ) งานพระราชทานกฐิน

3.8 หนังสือที่มีรูปเล่มสวยงาม พิมพ์ด้วยกระดาษอย่างดี ราคาแพง พิมพ์จำนวนน้อย

3.9 หนังสือที่มีภาพเก๋น่าสนใจ เช่น หนังสือจดหมายเหตุเสด็จประพาสยุโรปครั้งแรก ร.ศ. 116 เป็นต้น

3.10 หนังสือชีวประวัติบุคคล

3.11 เอกสารต้นฉบับลายพระราชหัตถเลขา และลายมือเขียน ได้แก่ จดหมายเหตุพระราชกิจรายวันในรัชกาลที่ 6 พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ ฉบับสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ราชสกุลวงศ์ฉบับกรมพระสมมตอมรินทร์ เป็นต้น

3.12 หนังสือที่พิมพ์ภาษาต่าง ๆ ได้แก่ หนังสืออักษรอริยกะ หนังสือภาษาสันสกฤต อักษรเทวนาครี อักษรขอม อักษรล้านนา เป็นต้น (สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2560)

4. วัตถุจำลอง และวัตถุสะสม สำนักหอสมุดแห่งชาติได้จัดแสดงวัตถุจำลอง และวัตถุสะสม อันได้แก่ตู้พระธรรม และหีบพระธรรม ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ พร้อมคำบรรยายสิ่งของเครื่องใช้ ของบุคคลสำคัญ อาทิ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ พระยาอนุমানราชธน หลวงวิจิตรวาทการ เป็นต้น

5. หนังสือเกี่ยวกับประเทศไทย สำนักหอสมุดแห่งชาติได้รวบรวมหนังสือที่มีความสำคัญ และได้รับการประเมินว่าเป็นทรัพยากรสารสนเทศที่มีคุณค่า สมควรเป็นมรดกของชาติ โดยรวบรวมไว้เป็นคอลเลกชันเฉพาะ โดยเฉพาะหนังสือทางด้านวรรณคดี วรรณกรรมไทย ศิลปกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ประวัติศาสตร์ และประวัติบุคคลสำคัญของไทย

6. สารสนเทศท้องถิ่น สารสนเทศท้องถิ่นมีคุณค่า และความสำคัญ ถือเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิตความเชื่อประเพณี และพิธีกรรม ที่มีความผูกพันใกล้ชิดกับธรรมชาติมีการใช้ความรู้ทักษะ และความเชื่อในการแก้ปัญหาการจัดการชีวิตการปรับตัวการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของคนในท้องถิ่น ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรม อันแสดงถึงภูมิปัญญาที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ สังคม วิถีชีวิต ความ เป็นอยู่ของคนในอดีต ส่งต่อแก่คนรุ่นต่อไป (น้ำทิพย์ วิภาวิน และ ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจนะ, 2554)

7. ไมโครฟิล์ม สำนักหอสมุดแห่งชาติให้บริการอ่านเอกสารไมโครฟิล์ม ไมโครฟิช และไมโครแจ็กเก็ต ซึ่งถ่ายข้อมูลจากต้นฉบับวารสาร หนังสือพิมพ์ แบบเขียนเก่า และหนังสือหายาก บางประเภทที่มีอยู่ในหอสมุดแห่งชาติ (สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2562a)

8. สื่อโสตทัศนวัสดุ ได้แก่ สื่อบันทึกเสียง วีดิทัศน์ และภาพยนตร์ (วารสารภาณณ์ อุปลาคม, 2561)

9. สารสนเทศด้านดนตรี คือ เรื่องราวความรู้ วิทยาการ ข้อเท็จจริง ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งคำบอกเล่าที่เกี่ยวกับดนตรีที่มีการบันทึกอย่างเป็นระบบ และเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผ่นเสียง สื่อบันทึกเสียง วีดิทัศน์ แผ่นจานแสง หรือ แผ่นเสียงระบบดิจิทัล และสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ นั้ตเพลง วารสาร กฤตภาคสารสนเทศด้านดนตรี ถือ เป็นสารสนเทศที่มีคุณค่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ที่ควรมีการรวบรวมจัดเก็บดูแลรักษา และนำมาบริการแก่ผู้ใช้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า ก่อให้เกิดการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และเสริมสร้างจินตนาการของผู้ใช้ (กฤติกา จิวาลักษณ์ และ กิตติมา ธาราธิรภาพ, 2561)

10. แผนที่ คือ ภาพลายเส้นที่แสดงลักษณะของพื้นผิวโลกและสิ่งปรากฏบนพื้นผิวโลกทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งหมด หรือ เพียงบางส่วนไว้ในสื่อประเภทต่าง ๆ อาทิสิ่งพิมพ์ เช่น กระดาษสื่อโสตทัศน เช่น วัตถุจำลอง ลูกโลก สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น สื่อบันทึกข้อมูลแม่เหล็ก ฐานข้อมูล โดยการผลิตให้มีขนาดตามอัตราส่วนที่กำหนด เพื่อให้คงรูปร่างลักษณะที่คล้ายของจริงไว้ และกำหนดเครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์แทนสิ่งปรากฏอยู่บนผิวโลก (นิตยา วงศ์ใหญ่, 2561)

11. ภาพถ่ายคือภาพที่บันทึกเหตุการณ์เรื่องราวบุคคลสถานที่ เข้ามามีบทบาทต่อสังคมในฐานะเครื่องมือในการสื่อสารกิจการต่าง ๆ โดยเฉพาะการบันทึกชีวิต วิถีชีวิต กิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคลและสังคมในแต่ละยุคสมัย ธรรมชาติของภาพถ่ายเป็นภาพนิ่ง แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถถ่ายทอดประสบการณ์ของผู้ถ่าย และสื่อสารได้ด้วยตนเอง ภาพถ่ายจึงถือเป็นภาษาสากลในการสื่อสาร เพื่อทำความเข้าใจในบริบทของสังคม ประเพณี วัฒนธรรมของสิ่งที่ภาพถ่ายบันทึกเอาไว้ในช่วงเวลาต่าง ๆ (ศักรินทร์ สุทธิสาร, 2562)

12. สิ่งพิมพ์รัฐบาล คือ สิ่งพิมพ์ที่หน่วยงานราชการผลิตขึ้น ซึ่งตามมติคณะรัฐมนตรีลงวันที่ 21 ธันวาคม 2525 ให้หน่วยราชการจัดส่งเอกสารสิ่งพิมพ์ที่หน่วยงานผลิตขึ้นให้แก่หอสมุดแห่งชาติอย่างน้อย 10 เล่มอย่างมาก 50 เล่มโดยให้หน่วยงานราชการทุกระดับทุกจังหวัดถือปฏิบัติเพื่อบริการแก่ประชาชน และจัดเก็บเป็นคลังสิ่งพิมพ์ของชาติ (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2525)

13. สิ่งพิมพ์กรมศิลปากรเป็นสิ่งพิมพ์ที่กรมศิลปากร และหน่วยงานภายใต้กรมศิลปากรดำเนินการจัดพิมพ์ ตามโอกาสหรือในงานต่าง ๆ หรือ สิ่งพิมพ์ที่กรมศิลปากรเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์

14. ราชกิจจานุเบกษา เป็นสิ่งพิมพ์ต่อเนื่องที่รวบรวมคำประกาศต่าง ๆ ของทางราชการเพื่อทำหน้าที่ผลิตข่าวสารของทางราชการ จุดประสงค์คือเพื่อเผยแพร่ให้ราษฎรได้ทราบโดยทั่วกัน ปัจจุบันราชกิจจานุเบกษาแบ่งออกเป็น 4 หมวดคือ 1)หมวด ก. ฉบับกฤษฎีกา 2)หมวด ข. ฉบับทะเบียนฐานันดร 3)หมวด ค. ฉบับทะเบียนการค้า 4)หมวด ง. ฉบับประกาศและงานทั่วไป ซึ่งสำนักหอสมุดแห่งชาติมีให้บริการตั้งแต่ฉบับเริ่มพิมพ์ครั้งแรก ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

15. หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ ที่ได้รับตามพระราชบัญญัติ ที่มีอายุมากกว่า 50 ปี อันได้แก่ พระราชบัญญัติว่าด้วยสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์พุทธศักราช 2465 พระราชบัญญัติสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์ พุทธศักราช 2470 พระราชบัญญัติการพิมพ์พุทธศักราช 2476 และพระราชบัญญัติการพิมพ์พุทธศักราช 2484 โดยใจความในพระราชบัญญัติตอนหนึ่งว่าให้มีการส่งสิ่งพิมพ์ดังกล่าวอย่างน้อย 2 ฉบับให้แก่หอสมุดแห่งชาติ (พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2476, 2477; พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2484, 2484; พระราชบัญญัติว่าด้วยสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์พุทธศักราช 2465, 2465; พระราชบัญญัติสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์ พุทธศักราช 2470, 2470; สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2525)

16. สิ่งพิมพ์ระยะสั้น เป็นทรัพยากรสารสนเทศ ที่มีลักษณะพิเศษที่มีการนำมาใช้งาน หรือ ในชีวิตประจำวันสั้น ๆ เพียงช่วงระยะเวลาหนึ่ง สิ่งพิมพ์ระยะสั้นมีลักษณะเด่น คือ นำเสนอเนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์ในตัวเอง จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ สิ่งพิมพ์ระยะสั้นมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน การดำเนินธุรกิจ และใช้เป็นหลักฐานอ้างอิง เช่น แผ่นพับ สูจิบัตร ประกาศ ใบปลิวโปสเตอร์ เป็นต้น (กฤติกา จิวลักษณ์, 2561)

17. ระบบคลังข้อมูลดิจิทัลกรมศิลปากร เป็น ฐานข้อมูลที่รวบรวมสิ่งพิมพ์ที่กรมศิลปากร และสิ่งพิมพ์ที่หน่วยงานภายใต้จัดพิมพ์ โดยให้บริการรูปแบบเอกสารฉบับเต็มทางอิเล็กทรอนิกส์ คลังข้อมูลหนังสือ วารสาร นิตยสาร ที่จัดพิมพ์โดยหน่วยงานภายใต้กรมศิลปากร หนังสือหายาก ภาพสถานที่ และเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์รวบรวมและจัดเก็บในระบบดิจิทัล เข้าถึงผ่านแอปพลิเคชัน Fine Art Digital Center หรือ เว็บไซต์ www.digitalcenter.finearts.go.th

18. ฐานข้อมูล D-library เป็นฐานดิจิทัลสำนักหอสมุดแห่งชาติ เป็นห้องสมุดดิจิทัลของหอสมุดแห่งชาติ บริการทรัพยากรสารสนเทศฉบับเต็มทางอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ที่มีอายุเก่าได้รับการประเมินคุณค่าแล้วว่ามีค่าสำคัญ และได้ดำเนินการแปลงทรัพยากรสารสนเทศให้เป็นรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมากกว่า 10,000 รายการ

แหล่งสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ

การให้บริการทรัพยากรสารสนเทศของหอสมุดแห่งชาติ มีการจัดแบ่งทรัพยากรสารสนเทศในขั้นต้นตามห้องบริการเฉพาะ ซึ่งเป็นการแบ่งจากการสอบถามความต้องการของผู้ใช้ในการเลือกตามประเภทของทรัพยากรสารสนเทศ (สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2562a)

1. ห้องบริการหนังสือหายาก เก็บรวบรวมคอลเลกชันหนังสือหายาก หนังสือหายากเป็นเอกสารที่มีคุณค่า ถือเป็นมรดกทรัพย์สินทางปัญญาของชาติทั้งด้านเนื้อหา และด้านการพิมพ์ ซึ่งผู้ใช้บริการอาจไม่สามารถหาได้จากห้องสมุดทั่วไป และไม่มีจำหน่ายในท้องตลาด ปัจจุบันหอสมุดแห่งชาติเก็บรักษาหนังสือหายาก ที่มีคุณค่าไว้เป็นมรดกทรัพย์สินทางปัญญาของชาติจำนวนมากกว่า 50,000 เล่มทั้งหนังสือหายากภาษาไทย และภาษาต่างประเทศประกอบด้วย

1.1 คอลเลกชันหนังสือเก่าที่มีอายุการพิมพ์ประมาณ 50-150ปี และมีการพิมพ์เป็นครั้งแรก

1.2 คอลเลกชันหนังสือของพระมหากษัตริย์พระบรมวงศานุวงศ์ รวมไปถึงผู้มีชื่อเสียงในอดีต ที่พระราชทาน ประทาน และบริจาคให้กับหอสมุดแห่งชาติ ซึ่งมีบรรณาสีทธิของเจ้าของหนังสือ เช่น หนังสือส่วนพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์อื่น ๆ ปัจจุบันหอสมุดแห่งชาติเก็บรักษาหนังสือหายากที่มีคุณค่าไว้เป็นมรดกทรัพย์สินทางปัญญาของชาติ

1.3 คอลเลกชันหนังสือที่มีการพิมพ์ในวาระพิเศษ เช่น หนังสืออนุสรณ์ศพ ตั้งแต่พระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ จนไปถึงบุคคลที่มีชื่อเสียง

1.4 คอลเลกชันหนังสือลักษณะพิเศษ เป็นหนังสือที่มีความโดดเด่นมีรูปแบบสวยงาม และมีภาพประกอบที่ทรงคุณค่า เป็นต้น รวมถึงหนังสือที่พิจารณาแล้วว่าจะป็นหนังสือพิเศษที่หาได้ยากในอนาคตอีกด้วย

1.5 หนังสือแบบเรียนเก่า

2. ห้องนิทรรศการและห้องบริการเอกสารโบราณ เป็นแหล่งรวบรวมจัดเก็บอนุรักษ์ และให้บริการเอกสารโบราณประเภทจารึก หนังสือสมุดไทยคัมภีร์ใบลานฉบับราชฎีร์ และฉบับหลวง ใบจุ่ม ใบบอก ซึ่งเป็นเอกสารตัวเขียนทุกประเภท เป็นมรดกศิลปวัฒนธรรมสะท้อนภูมิปัญญาในการบันทึกสรรพวิทยาการของบรรพชนไทย สารสนเทศที่สำคัญในห้องนี้ได้แก่

2.1 ตู้ปิดทองลาดรดน้ำ เป็นตู้ไทยโบราณที่คนไทยนิยมสร้างถวายวัด เมื่อสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงดำรงตำแหน่งสภานายกหอพระสมุดวชิรญาณ ได้ทรงขอจากเจ้าอาวาสวัดต่าง ๆ นำมาแสดงไว้อย่างเป็นระเบียบ

2.2 คัมภีร์โบราณฉบับหลวง ที่ดำเนินการชำระครั้งรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ซึ่งส่วนใหญ่แต่เดิมเก็บรักษาอยู่ณหอมนเทียรธรรมในบรมมหาราชวัง

2.3 พงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับหลวงประเสริฐ พงศาวดารฉบับนี้นับว่ามี ความสำคัญต่อการศึกษาประวัติศาสตร์สมัยกรุงอยุธยา

2.4 ศิลาคารึก และจารึก เป็นทรัพย์สินมรดกทางปัญญา ซึ่งที่มาจาก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ จัดเก็บรวบรวมไว้ จากทั่วประเทศตั้งแต่ครั้งเริ่มดำเนินกิจการหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร

3. ห้องหนังสือประเทศไทย เป็นห้องที่รวบรวมหนังสือที่เกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ในประเทศไทยตั้งแต่ ประวัติศาสตร์ ศิลปะวรรณกรรม รวมถึงประวัติบุคคลสำคัญของประเทศไทย นวนิยาย สิ่งพิมพ์รัฐบาล เช่น ราชกิจจานุเบกษา หอสมุดแห่งชาติให้บริการราชกิจจานุเบกษาต้นฉบับ ตั้งแต่แรกเริ่มในสมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงรัชกาลปัจจุบัน สารสนเทศในห้องนี้มีเนื้อหาคอบคลุมหนังสือในทุกหมวดสาขาวิชา ตั้งแต่หมวด 000-900 ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ รวมถึงบริการหนังสือส่วนตัว และจัดแสดงข้าวของเครื่องใช้ ของหม่อมเจ้าสมัยเฉลิมกษัตริย์, พระยาอนุমানราชชน, หลวงวิจิตรวาทการ และขุนวิจิตรมาตรา

4. หอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และห้องสมุดดนตรี หูลกระหม่อมสิริธรหอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 จัดสร้างขึ้นเนื่องในวโรกาสเฉลิมฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 คณะนักดนตรีวง อ.ส. วันศุกร์ ได้รับพระบรมราชานุญาตฯ ให้จัดสร้างหอสมุดดนตรีฯ ห้องสมุดดนตรีหูลกระหม่อมสิริธร จัดสร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติ ในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพฯ ทรงเจริญพระชนพรรษาครบ 3 รอบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการอนุรักษ์ต้นฉบับเพลงไทย และเพลงสากลไว้เป็นมรดกสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติเป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการดนตรีจัดแสดงคีระศรนาฏศิลป์ และดนตรี (พระพิฆเนศ พระพิราพ และพ่อครูฤๅษี) กระบอกเสียง แผ่นเสียง เครื่องเล่นแผ่นเสียง หนังสือเพลงพระราชนิพนธ์ โน้ตเพลงพระราชนิพนธ์ (ลายพระหัตถ์) โน้ตเพลงพระราชนิพนธ์จัดพิมพ์ครั้งแรก บริการศึกษาค้นคว้าหนังสือวารสาร รูปภาพ และโน้ตเพลงทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ เพลงพระราชนิพนธ์ พระราชกรณียกิจด้านดนตรี โน้ตเพลงพระราชนิพนธ์ รวบรวมประวัติ และผลงาน ของครูเพลง นอกจากนี้ยังจัดแสดง

เป็ยโนจุฑาภุช แต่เดิมเป็นพระราชทรัพย์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้าจุฑาภุชธราดิภกรมขุนเพ็ชรบูรณอินทราชัย ทรงสั่งซื้อมาเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2459 เป็นเป็ยโน 2 หน้า ที่มีเพียงหลังเดียวในประเทศไทย

5. หอวชิราวุธานุสรณ์ เป็นแหล่งค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับต้นฉบับ ภายพระราชหัตถ์ พระราชประวัติ พระราชนิพนธ์ พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หนังสือของใช้ เมืองจำลองดุสิตธานี และเอกสารส่วนพระองค์ รวมไปถึงลายพระราชหัตถ์เลขา ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว บัตรนามสกุลพระราชทานของรัชกาลที่ 6 ฉบับลายพระราชหัตถ์ตลอดจนเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้บริการคอลเลกชันของ ม.ล.ปิ่น มาลากุล รวบรวมหนังสือที่ ม.ล.ปิ่น มาลากุลแต่งขึ้น นอกจากนี้หอวชิราวุธานุสรณ์ยังจัดกิจกรรมโครงการ ฯ ทวีปัญญา เพื่อเผยแพร่พระเกียรติคุณพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และส่งเสริมการอ่านการเรียนรู้ โดยนำพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 มาเผยแพร่ในรูปแบบการอภิปราย การเสวนา การแสดงต่าง ๆ เช่น การแสดงลิเกทรงเครื่อง การขับเสภา เป็นต้น โดยมีกำหนดการจัดกิจกรรมปีละ 2 ครั้ง

6. หอสมุดปียมหาราชรฎก เป็น ศูนย์ข้อมูลสำหรับการศึกษาค้นคว้าวิจัย พระราชประวัติ และพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในด้านต่าง ๆ เช่น การบริหารราชการแผ่นดินความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ฯลฯ รวมทั้งการศึกษาประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตไทยในรัชกาลที่ 5 เนื้อหาเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในทุกด้านทั้งที่เป็นพระราชนิพนธ์ และหนังสือที่เขียนขึ้นโดยบุคคลอื่น วิทยานิพนธ์รวมทั้งภาพถ่าย และแผนที่หนังสือพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวหนังสือพระราชประวัติ และพระราชกรณียกิจพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่ หัว หนังสือที่เกี่ยวข้องกับจุฬาลงกรณ์ราชสันตติวงศ์หนังสือที่เกี่ยวข้องกับมหามกุฏราชสันตติวงศ์ หนังสือหายากที่จัดพิมพ์ขึ้นในรัชกาลที่ 5 จนถึงรัชกาลที่ 7 ซึ่งเกี่ยวข้องกับพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เช่น พระราชนิพนธ์ที่จัดพิมพ์ครั้งแรก หนังสือของหอพระสมุดวชิรญาณ สมุดไทย ราชกิจจานุเบกษา และเอกสารการบริหารราชการแผ่นดินในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกความทรงจำแห่งโลก ฯลฯ

7. ศูนย์นราธิปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เป็นห้องสมุดที่ให้บริการ หนังสือด้านสังคมศาสตร์ ตั้งขึ้นเพื่อเทิดพระเกียรติพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ในฐานะที่พระองค์ทรงมีส่วนสำคัญ ในการวางรากฐานการศึกษา วิจัย ทางสังคมศาสตร์ขึ้นในประเทศไทย อีกทั้งเพื่อเป็นศูนย์บริการเอกสารทางกรวิจัยด้านสังคมศาสตร์ได้รับความร่วมมือจากราชสกุลวรวรรณ โดยท่านผู้หญิงวชิรพรรณ เศรษฐบุตริ ธิดากรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ที่ได้รับมอบหนังสือ จากห้องสมุด

ส่วนพระองค์ของเสด็จในกรม โดยให้บริการหนังสือพระนิพนธ์ และเอกสารส่วนพระองค์ของพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ หนังสือหายากเกี่ยวกับประเทศไทย ทั้งภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ ทั้งบทละครร้อง บทละครวรรณคดี และพระนิพนธ์เรื่องอื่น ๆ หนังสือหนังสือพระนิพนธ์ และหนังสือส่วนพระองค์ของพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์เป็น หนังสือกฎหมาย การเมืองการปกครอง ภาษา และนอกจากนี้ยังให้บริการหนังสือ และเอกสารที่ ศาสตราจารย์ บุญชนะ อุตถากร มอบให้เป็นสมบัติของศูนย์นราธิป ฯ หนังสือทั่วไปทางด้านสังคมศาสตร์ สาขา รัฐศาสตร์ การเมืองการปกครองกฎหมาย ภาษาศาสตร์ งานนิพนธ์ และงานเขียนของ บุคคลในราชสกุลวรวงศ์

8. หอสมุดดำรงราชานุภาพ ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นห้องสมุดอนุสรณ์แด่ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ผู้ทรงเป็นพระบิดาแห่งประวัติศาสตร์ และโบราณคดีของประเทศไทย ซึ่งทรงได้รับการยกย่องจากองค์การ UNESCO ในปีพุทธศักราช 2505 ให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกปัจจุบันหอสมุดดำรงราชานุภาพเป็นอาคาร 3 ชั้นทรงยุโรปตั้งอยู่บริเวณวังวรดิศ เก็บรวบรวมหนังสือหายากส่วนพระองค์ที่ทรงสะสมไว้ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศมากกว่า 7,000 เล่ม เอกสารลายพระหัตถ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ผู้เป็นเอตทัคคะทางด้านจิตรกรรม สถาปัตยกรรม อักษรศาสตร์ นาฏศาสตร์ คีตศาสตร์ กับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ เอตทัคคะรอบรู้ ทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี อักษรศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรมซึ่งเป็นยอดปราชญ์อุดมบัณฑิตแห่งกรุงสยาม ได้เป็นเอกสารที่ผู้รู้ และนักวิชาการ ทั้งหลายยกย่องถือว่าเป็นคลังแห่งความรู้ที่หลากหลาย โดยบรรจุเรื่องราวต่าง ๆ ที่น่ารู้ มีทั้งตำนานประวัติศาสตร์ โบราณคดี อักษรศาสตร์ และศิลปศาสตร์ สุภทริศ ดิศกุล (2534, คำนำ) หม่อมเจ้าหญิง พูนพิสมัย ดิศกุล ซึ่งเป็นทายาทองค์หนึ่ง ได้รับมรดกส่วนที่เป็น หนังสือทั้งหมด รวมทั้งสิ่งของมีค่าต่าง ๆ ตลอดจนภาพถ่ายส่วนพระองค์ และได้ประทานให้เป็นสมบัติของชาติ โดยขอให้กรมศิลปากร จัดตั้งเป็นห้องสมุดเพื่อเป็นอนุสรณ์แด่พระบิดา ให้คงอยู่คู่ประเทศไทยต่อไป

แหล่งสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมในหอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาค

ตามประกาศ กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ. 2554 สำนักศิลปากรที่ 1 – 15 มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2554)

1. ดำเนินงานที่อยู่ในหน้าที่ของกรม ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ในการบำรุง รักษา คุณค่า และเอกลักษณ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ ด้านโบราณคดี โบราณสถาน

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ภาษาวรรณกรรม ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณีเอกสาร หนังสือ จดหมายเหตุ นาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ คีตศิลป์ สถาปัตยกรรม และศิลปกรรม

2. กำกับดูแลให้คำปรึกษา และสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงาน ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ให้เป็นไปตามกฎหมาย ว่าด้วยโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ รวมทั้งกฎหมาย และระเบียบอื่นที่เกี่ยวข้อง

3. ปฏิบัติงานทางวิชาการด้านมรดกทางศิลปวัฒนธรรมทุกสาขา ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ พัฒนาสร้างสรรค์ถ่ายทอด และเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากมรดกทางศิลปวัฒนธรรม ให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาการ ที่กรมฯกำหนด รวมทั้งเป็นศูนย์ข้อมูลด้านมรดกทางศิลปวัฒนธรรม สาขาต่าง ๆ

4. ส่งเสริม และประสานการดำเนินงานทางวิชาการของหน่วยงานในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

5. สร้างความรู้ ความร่วมมือ ให้คำแนะนำ และประสานงานกับจังหวัด หน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชน ในการดำเนินงานอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมรวมทั้งขยายเครือข่ายการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

6. บริหารจัดการ โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณคดี แหล่งประวัติศาสตร์ อนุสรณ์สถานมรดกโลกทางวัฒนธรรมของชาติ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ให้เป็นไปตามที่กฎหมาย ว่าด้วยโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ รวมทั้งกฎหมาย และระเบียบอื่นที่เกี่ยวข้อง

7. เป็นหน่วยงานรับผิดชอบแจ้งการพิมพ์ หนังสือพิมพ์ ตามกฎหมาย ว่าด้วยการจัดแจ้งการพิมพ์ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

8. ปฏิบัติงานร่วมกับ หรือ สนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

หอสมุดแห่งชาติส่วนภูมิภาคเป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักศิลปากร จึงมีหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายดำเนินงานในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ด้านเอกสารหนังสือ ในการธำรงรักษาคุณค่า และเอกลักษณ์ มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ จึงเก็บรักษารวบรวมสงวนรักษา มรดกทางปัญญาวิทยากร ศิลปกรรมวัฒนธรรม ประเพณี ทั้งของชาติและของท้องถิ่น ที่ปรากฏในรูปของเอกสารโบราณ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พร้อมจัดเป็น แหล่งเรียนรู้ และให้บริการการอ่าน การศึกษาค้นคว้า แก่เด็กนักเรียน นักศึกษา นักวิชาการ และประชาชนทั่วไปทำหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ และฝึกอบรม เกี่ยวกับการอนุรักษ์ มรดกศิลปวัฒนธรรมทางด้าน

ภาษา และหนังสือ ให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ และดำเนินงานร่วมกับเครือข่ายในท้องถิ่น เพื่อการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ ในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ

ภาพประกอบ 3 โครงสร้างการบริหารสำนักหอสมุดแห่งชาติ

1. หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก กาญจนบุรี เป็นแหล่งการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ให้บริการสารสนเทศ และส่งเสริมการอ่านแก่ประชาชน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

และการศึกษาตามอรรถาธิบายบริหารจัดการ และจัดหาทรัพยากรสารสนเทศให้เป็นคลังสิ่งพิมพ์ในภูมิภาค ประสานงานกับสำนักหอสมุดแห่งชาติ และดำเนินการสำรวจ รวบรวมเอกสารโบราณ และหนังสือหายาก เพื่อสงวนรักษามรดกทรัพย์สินภูมิปัญญาของคนในภูมิภาค ให้บริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม ได้แก่ สิ่งพิมพ์ท้องถิ่นประเภท หนังสือ วารสาร และหนังสือพิมพ์ ราชกิจจานุเบกษา คำพิพากษา รายงานการประชุมสภา หนังสืออักษรเบลล์ รวมถึงเอกสารโบราณ คัมภีร์โบราณ และสมุดไทย หนังสือเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 รัชกาลที่ 10 หนังสือเกี่ยวกับพระบรมวงศานุวงศ์ หนังสือกรมศิลปากร หนังสือท้องถิ่นเมืองกาญจนบุรี และหนังสือหายาก ซึ่งหนังสือดังกล่าวเป็นหนังสือที่ทรงคุณค่า

2. หอสมุดแห่งชาติจังหวัดสุพรรณบุรีเฉลิมพระเกียรติ ให้บริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมได้แก่ หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ แถบบันทึกเสียง (เทปเสียง) ซีดี แถบบันทึกภาพ (วีดิทัศน์, วีซีดี) รูปภาพแผนที่ ฯลฯ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับจังหวัดในเขตพื้นที่รับผิดชอบทั้ง 9 จังหวัด เก็บรวบรวมหนังสือเกี่ยวกับรัชกาลที่ 9 และรัชกาลที่ 10 รวมทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ หนังสือวิจัย และหนังสือที่จัดพิมพ์โดยกรมศิลปากร ข้อมูลท้องถิ่น หนังสือสมุดไทยคัมภีร์โบราณ และหนังสือหายาก

3. หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก จันทบุรีบริการทรัพยากรสารสนเทศโดยให้บริการการอ่านศึกษาค้นคว้าวิจัยแก่ประชาชน และหน่วยงาน โดยมีห้องบริการต่าง ๆ ดังนี้ห้องค้นคว้า (หนังสืออ้างอิง) ห้องหนังสือกรมศิลปากร และหนังสือหายาก ห้องวารสาร และหนังสือพิมพ์ ห้องจันทบุรี (หนังสือท้องถิ่น) ห้องสัตตภัณฑ์วัสดุ ห้องศาสตร์พระราชฯ

4. หอสมุดแห่งชาติชลบุรี หอสมุดแห่งชาติชลบุรีเป็นแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่จัดเก็บ และให้บริการทรัพยากรสารสนเทศทุกรูปแบบ และทุกสาขาวิชาโดยเฉพาะทางด้านศิลปะ และวัฒนธรรมและให้บริการกับประชาชนทุกระดับ ทุกกลุ่มเป้าหมาย ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้บริการทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม อันได้แก่ หนังสือวารสารหนังสือพิมพ์ และเอกสารต่าง ๆ ที่เป็นของท้องถิ่นภาคตะวันออกทั้ง 7 จังหวัด หนังสือวารสาร ที่กรมศิลปากรที่จัดพิมพ์ รวมถึงวารสารเอกสารของหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทางด้านศิลปวัฒนธรรมหนังสือรัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์มรดกหนังสือสมเด็จพระเทพฯราชกิจจานุเบกษา สิ่งพิมพ์รัฐบาล หนังสือหลวงวิจิตรวาทการ คัมภีร์โบราณ หนังสือสมุดไทย และจารึก

5. หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษกเชียงใหม่ ให้บริการมรดกทางสติปัญญา วิทยาการ และวัฒนธรรมของชาติที่ปรากฏในรูปของ หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ สัตตภัณฑ์วัสดุ และข่าวสาร เรื่องทันสมัยต่าง ๆ รวมถึงหนังสือตัวเขียน เอกสารโบราณ คัมภีร์โบราณ สมุดไทย ให้บริการทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่นที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ 17 จังหวัดภาคเหนือ หนังสือที่เกี่ยวข้องกับพระ

ราชวงศ์จักรีพระราชนิพนธ์ หนังสือหายาก หนังสืออนุสรณ์งานศพ โดยจัดแยกให้บริการตามประเภทของทรัพยากรสารสนเทศ รวมทั้งศิลปวัตถุ สิ่งของเครื่องใช้ ในชีวิตประจำวัน ภาพถ่ายของชาวล้านนาในอดีต เพื่อการศึกษา และสงวนรักษามรดกทรัพย์สินภูมิปัญญาของภูมิภาค พร้อมทั้งประสานงานกับสำนักหอสมุดแห่งชาติ และดำเนินงานสำรวจ รวบรวม เอกสารโบราณ และหนังสือหายาก

6. หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ นครพนม เป็นศูนย์รวมแห่งการเรียนรู้ที่จะเอื้อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าแก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชนในจังหวัดนครพนม และจังหวัดใกล้เคียง รวบรวมมรดกทางสติปัญญาของชาติ ที่อยู่ในรูปของหนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศนวัสดุ หนังสือหายาก ภาษาโบราณ หนังสือตัวเขียน จารึก คัมภีร์ใบลาน ที่ผลิตขึ้นในภูมิภาค รวบรวมอนุรักษ์สงวนรักษา และเผยแพร่ทรัพย์สินทางปัญญาของท้องถิ่น และเป็นแหล่งในการศึกษาเรียนรู้

7. หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.9 นครราชสีมา มีทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ให้บริการคือ หนังสือท้องถิ่น หนังสือที่จัดพิมพ์โดยกรมศิลปากร และหนังสือภาษาต่างประเทศ หนังสือประวัติบุคคลสำคัญและประวัติศาสตร์ บริการเอกสารโบราณ เช่น คัมภีร์ใบลาน สมุดไทยดำ สมุดไทยขาว ในแถบจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หนังสือหายาก และราชกิจจานุเบกษา

8. หอสมุดแห่งชาติกาญจนาภิเษกสงขลารวบรวมหนังสือหายาก สิ่งพิมพ์ท้องถิ่น เอกสารโบราณ คัมภีร์ใบลาน หนังสือชุด (สมุดไทย) รับผิดชอบในเขตพื้นที่ภาคใต้ ประกอบไปด้วย จังหวัดสงขลา สตูล ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส สิ่งพิมพ์กรมศิลปากร

9. หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สงขลา ให้บริการหนังสือท้องถิ่นที่มีเนื้อหาใน 14 จังหวัดภาคใต้ หนังสือกรมศิลปากรเป็นหนังสือทางด้านศิลปและวัฒนธรรม หนังสือเกี่ยวกับพระบรมวงศานุวงศ์ หนังสือและสิ่งพิมพ์ทางด้านดนตรี

10. หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตรัง ให้บริการคลังข้อมูลดิจิทัลทางมรดกศิลปวัฒนธรรมของกรมศิลปากร รับผิดชอบ 5 จังหวัด ชายฝั่งอันดามัน คือ ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ และตรังหนังสือท้องถิ่นภาคใต้ เอกสารโบราณ และสิ่งพิมพ์หายาก

11. หอสมุดแห่งชาตินครศรีธรรมราช ให้บริการสารสนเทศท้องถิ่นภาคใต้ 14 จังหวัด จัดแสดงนิทรรศการด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หนังสือหายาก ให้บริการสารสนเทศทางวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรม ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศนวัสดุ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่จัดพิมพ์ และผลิตแพร่โดยกรมศิลปากร รวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ ในสังกัดกรมศิลปากร เอกสารโบราณ หนังสือต้นฉบับ

ตัวเขียน เช่น คัมภีร์ไบเบิล หรือ หนังสือโบราณหนังสือสมุดไทย หรือ สมุดข่อยซึ่งในภาคใต้เรียกว่า “หนังสือบุค” และภาพถ่ายโบราณ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทั้งสำนักหอสมุดแห่งชาติ และหอสมุดแห่งชาติ สาขา อีก 11 แห่ง โดยใช้ที่เป็นตัวแทนผู้ใช้บริการของกลุ่มเป้าหมายนี้ว่า หอสมุดแห่งชาติ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยต่างประเทศ

รินเน (Rinne, 2012) การวิจัยเรื่องมรดกทางวัฒนธรรมในสื่อสังคมออนไลน์ : พิพิธภัณฑสถานภาพถ่าย ซึ่งเกี่ยวข้องกับรูปแบบใหม่ของการแสดง และรักษามรดกทางวัฒนธรรมในศตวรรษที่ 21 โดยใช้เครื่องมือสื่อสังคมออนไลน์ เป็นการวิเคราะห์เว็บบล็อกพิพิธภัณฑสถานภาพถ่ายมรดกทางวัฒนธรรมของโรมาเนีย ซึ่งมีภาพถ่ายสารคดีตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 จนถึงปี 1990 รวมถึงภาพถ่ายประเภทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของ Alex Galmeanu เจ้าของพิพิธภัณฑสถานภาพถ่ายครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นว่ามรดกทางวัฒนธรรมมีอยู่นอกขอบเขตของสถาบันที่จัดเก็บเป็นทางการคือ พิพิธภัณฑสถานภาพถ่าย จึงแสดงให้เห็นว่าความหมายของคำว่า “พิพิธภัณฑสถานภาพถ่าย” กำลังขยายตัว และประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในโครงการมรดกทางวัฒนธรรมแบบออนไลน์ นอกจากนี้ยังให้ข้อมูลเชิงลึกใหม่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่พบมรดกทางวัฒนธรรม รวมไปถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในโซเชียลมีเดีย วิธีที่ผู้คนตอบสนองต่อปรากฏการณ์นี้ และสิ่งที่เป็นไปได้ในอนาคตที่อาจเกิดขึ้นได้ คำถามวิจัยหลักคือ มรดกทางวัฒนธรรมมีวิธีการอย่างไรในสื่อสังคมออนไลน์ และการแสดงนี้มีความเกี่ยวข้องกับชุมชนและมรดกอย่างไร โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งทำให้ผู้วิจัยสามารถเสนอความเข้าใจโดยทั่วไปเกี่ยวกับวิธีการแสดงมรดกทางวัฒนธรรมในสื่อสังคมออนไลน์ผ่านเว็บบล็อก นอกจากนี้การวิจัยยังใช้กรณีศึกษาสำหรับการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ใหม่นี้ โดยเสนอเป็นตัวอย่างสำหรับการนำเสนอบนเว็บบล็อก การวิเคราะห์และความคิดเห็น การแปลคำอธิบายเพิ่มเติมจากภาษาโรมาเนียเป็นภาษาอังกฤษ พร้อมเกี่ยวกับบริบททางวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีการส่งแบบสอบถามไปยังผู้อ่าน พิพิธภัณฑสถานภาพถ่าย เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับบล็อกและเนื้อหาและเสนอข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสาธารณะผลการวิจัยนี้สนับสนุนแนวคิดที่ว่ามรดกทางวัฒนธรรมสามารถนำเสนอภายใต้รูปแบบซึ่งเป็นที่นิยมไม่มีข้อจำกัด ปัญหาที่พบกับการวิจัยนี้คือ ข้อสังเกตที่ที่เป็นด้านลบของการแสดงมรดกทางวัฒนธรรมออนไลน์คือ ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องเนื่องจากพิพิธภัณฑสถานภาพถ่ายเป็นโครงการต้นแบบ ความคิดเห็นในบล็อกที่ไม่สุภาพ และปัญหาในการเก็บรักษาในระยะยาว

ฟาร์ร็อกเนีย และ มิทรา (Farrokhnia, Mitra, 2013) การเข้าถึงสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมแบบบูรณาการผ่านทาง (ห้องฝั่งศพ) Zarih แห่งที่ 4 ของอิหม่ามเรซาในอิหร่าน วัตถุประสงค์ของบทความนี้เพื่อเสนอตัวอย่างของวิธีการเกี่ยวกับการศึกษาเกี่ยวกับการดำรงอยู่ เช่น CIDOC เปลี่ยนเป็นรูปแบบจากมุมมองของวัตถุ ในความเป็นจริงซึ่งแสดงให้เห็นถึงความหมายที่ได้จากการวิเคราะห์คำอธิบายวัตถุในรูปแบบที่เป็นกลางที่สามารถตีความได้ จุดมุ่งหมายคือการแสดงว่าวัตถุที่อยู่ในพิพิธภัณฑ์สามารถอธิบายในรายละเอียด และมีความเกี่ยวข้องกับวัตถุอื่น ขอบเขตของข้อมูลที่อยู่ในหน่วยความจำสถาบันอื่น ๆ เช่น ห้องสมุดและจดหมายเหตุ พิพิธภัณฑ์และศูนย์เอกสารของ Astan Quds Razavi (www.aqlibrary.ir) ถือเป็นหนึ่งในสมบัติที่สำคัญที่สุดของการบันทึกความรู้เกี่ยวกับอิหร่าน และโลกของศาสนาอิสลาม ประกอบด้วย 3 ส่วนดังนี้ 1) พิพิธภัณฑ์ของ Astan Quds Razavi เป็นหนึ่งในพิพิธภัณฑ์ที่มีคุณค่าที่สุดของสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน และรวมอยู่ในศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรมที่สำคัญที่สุดของโลกอิสลาม 2) Astan Quds Razavi Central Library เป็นหนึ่งในสิ่งที่สำคัญที่สุด และเป็นห้องสมุดที่ใหญ่ที่สุดในโลกอิสลาม หอสมุดกลางของ Astan Quds Razavi และสาขาทั้งหมดมีงานมากกว่า 2.5 ล้านเล่ม รวมถึงหนังสือหนังสือพิมพ์ต้นฉบับ และเอกสารสำคัญอื่น ๆ หนังสือที่มีอยู่ใน 64 ภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเอกสารต้นฉบับที่หายากมากกว่า 60,000 ชิ้น จารึกหินเก่าประมาณ 40,000 หลัก หนังสือประมาณ 47,000 เล่ม และไมโครฟิล์มจากเอกสารต้นฉบับ หนังสือหายากของทั้งใน และต่างประเทศ 3) ศูนย์เอกสารของ Astan Quds Razavi ซึ่งมีมากกว่า 8 ล้านชิ้น เอกสารทางประวัติศาสตร์ เช่น เอกสารทางราชการ กฎหมาย พระราชกฤษฎีกา และที่แก้ไขเพิ่มเติม ภาพถ่าย วิดีทัศน์ เทป ฯลฯ และวารสารโบราณที่มีค่ามากกว่า 1 ล้านเล่ม สิ่งเหล่านี้คือสมบัติ และมรดกทางวัฒนธรรมในประวัติศาสตร์อิหร่าน

เบเกอร์ (Baker, 2015) การปรับปรุงแบบการรู้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมในเคปทาวน์ : การตรวจสอบทัศนคติของผู้ใช้และการรับรู้ในห้องสมุดพิพิธภัณฑ์และหอจดหมายเหตุ ดำเนินการโดยใช้แบบสอบถามสำรวจทัศนคติและการรับรู้ของผู้ใช้บริการ ประชากรที่ศึกษาคือผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนสมุดสาธารณะจำนวนมากกว่า 480 คน ประเด็นการศึกษาได้แก่ เชื้อชาติ เพศ กลุ่มอายุ ภาษาที่ใช้ ระดับการศึกษา ศาสนา และสถานะการจ้างงาน เพื่อทำความเข้าใจในข้อมูลทั่วไปของประชากรที่เป็นผู้ใช้บริการ ซึ่งจำเป็นต่อการใช้มรดกทางวัฒนธรรม แบ่งการศึกษาเป็น 5 ด้านได้แก่ 1)การทำความเข้าใจเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม 2)การเข้าถึงสารสนเทศ 3)รูปแบบการแสวงหา และการประเมินสารสนเทศ 4)สำรวจพฤติกรรมการเรียนรู้ และความสนใจในแต่ละสาขาวิชา 5)แหล่งสารสนเทศที่ใช้ และปัจจัยที่ข้องกับการใช้ หรือไม่ใช้

วัตถุประสงค์ในการใช้ สารสนเทศที่ใช้ แหล่งสารสนเทศที่ใช้ ที่อยู่อาศัย และค่าใช้จ่ายของผู้ใช้ ผลการวิจัย จากการศึกษาข้อมูล ได้ตอบคำถามการวิจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับการรับรู้ และทัศนคติของผู้ใช้ห้องสมุดพิพิธภัณฑ์ และหอจดหมายเหตุในเคปทาวน์เกี่ยวกับสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม โดยพิจารณาจากระดับการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของผู้ตอบแบบสอบถาม พฤติกรรมการแสวงหาและประเมินผลสารสนเทศ (การรู้สารสนเทศ) การเรียนรู้และประสบการณ์ในการใช้สารสนเทศ (วิธีที่ผู้ต้องการเรียนรู้และประสบการณ์การใช้กระบวนการเรียนรู้) การศึกษาแสดงให้เห็นผู้ใช้บริการใช้ห้องสมุดสาธารณะพิพิธภัณฑ์และ / หรือหอจดหมายเหตุ และพิจารณาว่าผู้ใช้นั้นรู้จักประเภทของสารสนเทศหรือไม่ รู้จักแหล่งสารสนเทศหรือไม่ รวมไปถึงสาเหตุในการเลือกใช้ หรือไม่เลือกใช้ แหล่งสารสนเทศในแต่ละแห่งด้วย นอกจากนี้การสำรวจข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการ และทัศนคติของผู้ใช้บริการ

ฮอว์เวิร์ด (Howard, 2015) การวิจัยครั้งนี้สำรวจทักษะความรู้และคุณภาพ และเป็นมืออาชีพความต้องการด้านการศึกษา ของผู้เชี่ยวชาญด้านสารสนเทศในหอศิลป์ ห้องสมุด หอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์ (GLAM) ในประเทศออสเตรเลีย เหล่านี้เรียกสถาบันมรดกทางวัฒนธรรมมีบทบาทในการอนุญาต การเข้าถึง การสำรวจ การตีความหมาย การมีส่วนร่วมกับสารสนเทศในหลายรูปแบบผ่านตัวกลาง การจัดระเบียบจัดเก็บ การเข้าถึงและรักษาสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม การถือกำเนิดทรัพยากรแบบดิจิทัล บทบาทของผู้เชี่ยวชาญด้านสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมกำลังกลายเป็นสิ่งสำคัญยิ่งหากใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การวิจัยครั้งนี้ระบุทักษะหลักความสามารถ และทัศนคติของการรู้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม สามารถสังเคราะห์ชุดทักษะ และความสามารถ เช่น การรู้สารสนเทศในหอศิลป์ การรู้สารสนเทศในห้องสมุด การรู้สารสนเทศในหอจดหมายเหตุ การรู้สารสนเทศในพิพิธภัณฑ์ การรู้สารสนเทศทางวัฒนธรรม และการรู้เท่าทันหมายถึงความสามารถในการรู้สารสนเทศทั้งหมดนี้ 4 องค์ประกอบดังกล่าวโดยมีลักษณะที่ทับซ้อนกันอยู่ ซึ่งรวมกันเป็นการรู้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม

หู (Hu, 2017) ได้ศึกษาเรื่อง การสงวนรักษาสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม ดันฮวง : การประเมินผู้ใช้ของห้องสมุดดิจิทัลมาเก๊า เคฟ การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดประสิทธิภาพจากมุมมองของผู้ใช้ และเพื่อเสนอข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงห้องสมุดดิจิทัล โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน ใช้เครื่องมือทั้งแบบสอบถามเกี่ยวกับห้องสมุดดิจิทัล และการสัมภาษณ์ผู้ใช้โดยจำแนกผู้ใช้ออกเป็น 4 กลุ่มได้แก่ กลุ่มที่ 1 คือครูโรงเรียน สำหรับการเรียนการสอน กลุ่มที่ 2 คือผู้ช่วยจุดประสงค์ เพื่อความบันเทิงหรือเพื่อการท่องเที่ยว กลุ่มที่ 3 คือนักเรียนที่ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรมนี้ กลุ่มที่ 4 คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านเครือข่าย ประชากรในงานวิจัยครั้งนี้

จำนวน 14 คน โดยแบ่งเป็น เพศ อายุ ตำแหน่ง ผลการศึกษาพบว่า ห้องสมุดดิจิทัล ช่วยอำนวยความสะดวกในการค้นหาสารสนเทศ ระดับของความแตกต่างอัตราความสำเร็จในการค้นหาสารสนเทศโดยมีระดับสูงโดยมีระดับความซ้ำซ้อนของสารสนเทศที่น้อยมาก การนำทางจะสนับสนุนเพิ่มเติมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกห้องสมุดดิจิทัลแก่ผู้ใช้ด้วย นอกจากนี้คำอธิบายที่เป็นข้อความเพิ่มเติมเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา และการตีความทางศิลปะ (เช่น ภาพจิตรกรรมฝาผนัง รูปปั้น) เพื่อช่วยให้ผู้ใช้เรียนรู้ความรู้ใหม่ในระหว่างกระบวนการค้นหา แม้ว่าห้องสมุดดิจิทัล จะทำงานได้ดีในการทดสอบการใช้งานโดยทั่วไป แต่ปัญหาที่พบก็คือ ด้านประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศ การใช้งานที่เอื้อต่อผู้ใช้ (ใช้งานง่าย) การอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ และการการโต้ตอบกับผู้ใช้

ออสเทอร์มิส (Öztemiz, 2019) ได้ศึกษาเรื่อง การรู้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของนักวิชาการทางสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วัตถุประสงค์หลักของการวิจัย คือ เพื่อศึกษาการรู้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของนักวิชาการ การสำรวจ สถานะปัจจุบันของนักวิชาการ เพื่อกำหนดความแตกต่าง ในการปฏิบัติและการรับรู้โดยจำแนกตาม อายุ เพศ ตำแหน่งทางวิชาการ และสาขาวิชา ข้อมูลการวิจัยได้รับการประเมินตามการมีส่วนร่วมของนักวิชาการในทักษะเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับความต้องการข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรม และพฤติกรรมข้อมูลข่าวสารทางวัฒนธรรมของนักวิชาการ ประชากรในการศึกษา คือ ประชากรของการศึกษาประกอบด้วยนักวิชาการทั้งหมด 252 คน ใน 17 สาขาวิชา โดยศึกษาทั้งสิ้น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการค้นหาและการเข้าถึงสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม 2) ด้านการวิเคราะห์และประเมินสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม 3) ด้านการใช้และสร้างสรรค์ผลงานมรดกทางวัฒนธรรม 4) การแบ่งปันสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่า การบริการสารสนเทศเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับความต้องการของผู้ใช้ การรู้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม การรับรู้นี้จะช่วยให้ทราบว่าเมื่อใด และเหตุผลใดที่ผู้ใช้ต้องการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม รวมไปถึงวิธีการประเมิน วิธีการใช้ และแบ่งปันอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้องตามกฎหมาย การพัฒนาการรู้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่มีมุมมองแบบสหสาขาวิชา จะสร้างแรงผลักดันสำคัญให้กับผู้ใช้ เพื่อพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นของมนุษยชาติ สามารถค้นพบได้ตราบใดที่ยังสามารถเข้าถึงได้ สามารถเป็นที่รู้จัก และสร้างแรงบันดาลใจ ผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันมรดกทางวัฒนธรรมและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาความสามารถในการรู้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ช่วยให้คิดอย่างสร้างสรรค์ และนำไปสู่การพัฒนาต่อยอดมรดกทางวัฒนธรรมในอนาคต

ฟาร์ริกเนีย (Farrokhnia, 2019) การค้นหาสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม การสร้างแบบจำลองตามความต้องการของผู้ใช้ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจความต้องการและความชอบของผู้ใช้ในขอบเขตต่าง ๆ ของสถาบันความจำ (ห้องสมุด หอจดหมายเหตุ และพิพิธภัณฑ์) สำหรับการวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในการเก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาปริญญาเอก จากสาขาวิชาที่แตกต่างกันพิจารณา มีการเลือกผู้ที่มีศักยภาพจากแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ จำนวน 10 คนการศึกษานี้ใช้การตั้งคำถามทั้งหมด 4 ข้อ ได้แก่ 1) การค้นหาสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้ 2) ความต้องการผู้ใช้ในประเภทของสารสนเทศ และการแสวงหาสารสนเทศที่ต้องการ 3) การจำแนกความต้องการของสารสนเทศของผู้ใช้ 4) ประเภทของสารสนเทศตามความต้องการของผู้ใช้ ความต้องการของผู้ใช้เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างขึ้นบนประเภทของทรัพยากรที่แตกต่างกัน และคุณสมบัติของบุคคลที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองความต้องการสารสนเทศ

งานวิจัยในประเทศ

ปรีศนีย์ เลิศอรุณรัตน์ (2532) การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการให้บริการเอกสารโบราณ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการให้บริการ ปัญหาของการให้บริการเอกสารโบราณของหอสมุดแห่งชาติ การใช้บริการและปัญหาในการให้บริการเอกสารโบราณของผู้ใช้บริการที่หอสมุดแห่งชาติ ตลอดทั้งศึกษาการบริการเอกสารโบราณที่ควรจัดทำขึ้นในอนาคต ผลการวิจัยพบว่า การให้บริการเอกสารโบราณของงานบริการหนังสือภาษาโบราณของหอสมุดแห่งชาติช่วยให้ผู้ใช้บริการสามารถค้นหาเอกสารและตรงต่อความต้องการ ซึ่งสอดคล้องตามสมมุติฐานข้อที่หนึ่ง ลักษณะการให้บริการเอกสารโบราณของต่างชาติมีสองประเภทคือการบริการเพื่อการค้นคว้าวิจัยขั้นสูงได้แก่ บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า บริการให้อ่าน บริการทำสำเนาเอกสาร และบริการสาธารณะได้แก่ การจัดนิทรรศการ การทำเอกสารสิ่งพิมพ์เผยแพร่ การจัดกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อมวลชน เครื่องมือช่วยค้นที่ได้แก่บัญชีบริการ บัตรรายการดัชนีและบรรณานุกรม เครื่องมือช่วยค้นเหล่านี้ยกเว้นบัญชีบริการ จัดทำขึ้นสำหรับเป็นเครื่องมือช่วยค้นของผู้ให้บริการ ผู้ใช้บริการจึงต้องพึ่งผู้ให้บริการอย่างมาก การทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่า ไคสแควร์ตั้งสมมุติฐานพบว่า การให้บริการเอกสารโบราณของผู้ใช้ มีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษาของผู้ใช้บริการ ขอบเขตของการค้นคว้าวิจัยและประสบการณ์ในการใช้บริการห้องสมุดสามโบราณโดยมีระดับนัยยะสำคัญที่ .05

ปัทม์ชานิต บาลีเขต (2545) ศึกษาการใช้หนังสือหายากของผู้ใช้ห้องสมุดใน กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในด้านวัตถุประสงค์ ความถี่ในการใช้ วิธีการเข้าถึง ภาษา ประเภท รูปแบบและเนื้อหาของหนังสือหายากที่ใช้ รวมทั้งปัญหาในการใช้หนังสือหายาก ผลการวิจัยพบว่าผู้ใช้หนังสือหายากส่วนใหญ่ มีวัตถุประสงค์การใช้หนังสือหายากเพื่อศึกษาเรื่อง ที่สนใจ เพื่อประกอบการวิจัย เพื่อประกอบการเรียน และเพื่อเขียนบทความ เอกสารวิชาการ ตำรา ตามลำดับ ผู้ใช้หนังสือหายากจำนวนสูงสุดใช้หนังสือหายาก 2-3 ครั้ง ในรอบปี และมีวิธีการเข้าถึง หนังสือหายาก โดยค้นหาจากเครื่องมือช่วยค้นของห้องสมุด ถามบรรณารักษ์/ผู้ให้บริการ เข้าถึง ด้วยตนเองจากประสบการณ์การใช้ห้องสมุด และศึกษาคู่่มือการใช้ห้องสมุดตามลำดับ ผู้ใช้ หนังสือหายากส่วนใหญ่ใช้หนังสือหายากภาษาไทย รองลงมาคือภาษาอังกฤษ ใช้หนังสือหายาก ประเภทพิมพ์จำนวนจำกัด และประเภทฉบับพิมพ์ครั้งแรก ในด้านรูปแบบผู้ใช้ใช้หนังสือหายากใน รูปแบบฉบับตัวเล่มจริง สำเนาเอกสารและไมโครฟิล์ม ตามลำดับ ในด้านเนื้อหาผู้ใช้หนังสือหา ยากส่วนใหญ่ ใช้เนื้อหาหนังสือหายากหลายหมวดวิชา โดยผู้ใช้จำนวนสูงสุดใช้เนื้อหาหมวด สังคมศาสตร์ในหัวข้อขนบธรรมเนียมประเพณี รองลงมาได้แก่ หมวดรวมความรู้ในหัวข้อหนังสือ อนุสรณ์ และหมวดภูมิศาสตร์/ประวัติศาสตร์ ในหัวข้อประวัติศาสตร์ไทย ผู้ใช้หนังสือหายาก ประสบปัญหา ห้องสมุดไม่ได้จัดทำบรรณานุกรมเรื่องในหนังสือหายากในระดับปานกลาง

สุชีรา เลี้ยงสมบุญ (2553) การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการใช้ และเปรียบเทียบการใช้ทรัพยากรสารสนเทศการใช้แหล่งสารสนเทศ และปัญหาในการใช้ ทรัพยากรสารสนเทศของนิสิตคณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒจำแนกตาม เพศ ชั้นปี และระดับผลการเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือนิสิตคณะแพทยศาสตร์ชั้นปีที่ 4-5 มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒจำนวน 161 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดย ใช้โปรแกรมสถิติ โดยสรุปผลได้ดังนี้ 1) การใช้ทรัพยากรสารสนเทศพบว่านิสิตมีการใช้ในระดับน้อย สำหรับทรัพยากรสารสนเทศประเภทสื่อตีพิมพ์ 2) การใช้แหล่งสารสนเทศพบว่านิสิตมีการใช้ใน ระดับ 3) ปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศพบว่านิสิตประสบปัญหาในการในระดับปานกลาง เมื่อ เปรียบเทียบปัญหาการใช้จำแนกตาม เพศ ชั้นปี และระดับผลการเรียนพบความแตกต่างในตัว แปรเพศ คือ เพศหญิงประสบปัญหาในการใช้มากกว่าเพศชาย

กลสมรรธ พจนาวาณิช (2557) ได้ศึกษาการใช้สารสนเทศ และความต้องการ สารสนเทศในการสอนระดับปริญญาตรีของอาจารย์มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ การวิจัย ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้สารสนเทศ และความต้องการสารสนเทศในการสอนระดับ ปริญญาตรีของอาจารย์มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์เปรียบเทียบการใช้สารสนเทศ และ

ความต้องการสารสนเทศศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สารสนเทศกับความต้องการสารสนเทศ อีกทั้งทำให้ทราบปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศในการสอนกลุ่มตัวอย่างเป็นอาจารย์ที่สอนในระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ ในปีการศึกษา 2555 จำนวน 97 คน ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติดังนี้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และสถิติอ้างอิงผลการศึกษากการใช้ และความต้องการสารสนเทศพบว่า 1)อาจารย์ใช้มีวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศ เพื่อการสอนทุกข้อ 2)ประเภทของสารสนเทศที่มีใช้และความต้องการน้อยกว่าข้ออื่น ๆ ได้แก่สิ่งพิมพ์รัฐบาล 3)แหล่งสารสนเทศที่มีร้อยละของการใช้ และความต้องการน้อยกว่าแหล่งอื่น ๆ ได้แก่ ศูนย์บริการสารสนเทศ อนุสาวรีย์ 4)วัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศนั้นอาจารย์ใช้เพื่อออกข้อสอบ 5)ความต้องการสารสนเทศอาจารย์มีความต้องการสารสนเทศที่ทันสมัย ซึ่งอาจารย์ที่มีอายุมากกว่า 45 ปีมีความต้องการข้อนี้มากกว่าตัวแปรอื่น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด และต้องการแหล่งสารสนเทศที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์มากกว่าแหล่งอื่น โดยต้องการอินเทอร์เน็ตมากกว่ารายการอื่น 6)อาจารย์ที่สังกัดประเภทคณะสายวิทยาศาสตร์มีการใช้มากกว่าตัวแปรอื่น ๆ อยู่ในระดับมากพบว่าที่มีเพศ อายุ ตำแหน่งทางวิชาการ ประเภทคณะที่สังกัด และประสบการณ์ในการสอนแตกต่างกันมีการใช้และความต้องการสารสนเทศแตกต่างกันการใช้กับความต้องการสารสนเทศมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง 7)อาจารย์ส่วนใหญ่ที่มีปัญหาในการใช้สารสนเทศในการสอนมีทรัพยากรไม่เพียงพอกับความต้องการ รวมถึงแหล่งข้อมูลที่มีไม่ครอบคลุมสาขาวิชาที่เปิดสอนรองลงมาพบปัญหาในด้านแหล่งสารสนเทศ ได้แก่ แหล่งสารสนเทศไม่เพียงพอต่อความต้องการขาดแหล่งข้อมูลในการค้นคว้าไม่สามารถเข้าถึงแหล่งหรือเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องได้ ส่วนด้านเนื้อหา ภาษา และความทันสมัยพบปัญหา เช่น สารสนเทศขาดความทันสมัย ไม่สามารถใช้อินเทอร์เน็ต หรือเว็บฐานข้อมูลที่ตรงตามสาขาได้

บุหลัน กุลวิจิตร (2558) การวิจัยเรื่องการใช้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากรมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้สารสนเทศปัญหาการใช้สารสนเทศ และเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรจำแนกตามชั้นปี และสาขาวิชาที่เรียน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2-4 คณะอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากรปีการศึกษา 2556 จำนวน 321 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือค่าร้อยละ และ F-test ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีคณะอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากรส่วนใหญ่มี 1)การใช้สารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านวัตถุประสงค์การใช้เพื่อความบันเทิง และ

วิชาการ ด้านความทันสมัยของสารสนเทศมากที่สุด 6 เดือน และไม่เกิน 1 ปี ด้านประเภททรัพยากรสารสนเทศมีการใช้สื่อตีพิมพ์มากที่สุด และที่มีใช้น้อยที่สุดคือฐานข้อมูลออนไลน์ ด้านเครื่องมือที่ใช้เข้าถึงสารสนเทศมีการใช้เครื่องมือ Search engine ด้านแหล่งสารสนเทศมีการใช้แหล่งสารสนเทศประเภทสถาบันมากที่สุดใช้น้อยที่สุดคือ เว็บไซต์ 2) ปัญหาการใช้สารสนเทศของนักศึกษาพบว่า ด้านผู้ใช้มีปัญหาคือนักศึกษาขาดความรู้และทักษะในการสืบค้น ไม่ทราบแหล่งสารสนเทศ ด้านแหล่งสารสนเทศสถาบันมีปัญหาการใช้สารสนเทศ ได้แก่ทรัพยากรสารสนเทศไม่เพียงพอ แหล่งสารสนเทศไม่มีสารสนเทศที่ต้องการ แหล่งสารสนเทศบุคคลมีเวลาจำกัดในการให้ข้อมูล ใช้ศัพท์เทคนิคทางวิชาการทำให้ไม่เข้าใจ 3) ผลการทดสอบความแตกต่างของการใช้สารสนเทศของนักศึกษาจำแนกตามชั้นปี และสาขาวิชาพบว่านักศึกษาที่มีชั้นปีต่างกันมีการใช้สารสนเทศแตกต่างกัน พบว่านักศึกษาชั้นปีที่ 3 และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีระดับการใช้สารสนเทศภาพรวมทรัพยากรสารสนเทศและเครื่องมือที่ใช้ในการเข้าถึงสารสนเทศมากกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 2 ส่วนนักศึกษาที่มีสาขาวิชาต่างกัน พบว่านักศึกษาสาชาเอเชียตะวันออกเฉียงมีการใช้ทรัพยากรสารสนเทศมากกว่านักศึกษาสาชาวิชาภาษาไทย และนักศึกษาสาชาเอเชียศึกษามีการใช้ทรัพยากรสารสนเทศมากกว่านักศึกษาสาชาวิชาภาษาเอเชียตะวันออก

ยุพาพัทธ์ ไชยภักดี (2559) การใช้สารสนเทศของข้าราชการสำนักเพื่อการดำเนินงานในกองพระราชพิธีสำนักพระราชวังการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการใช้สารสนเทศของข้าราชการสำนักเพื่อการดำเนินงานในกองพระราชพิธีสำนักพระราชวัง 2) เปรียบเทียบสภาพการใช้สารสนเทศของข้าราชการสำนักเพื่อการดำเนินงานในกองพระราชพิธีสำนักพระราชวังจำแนกตามวุฒิการศึกษาประสบการณ์การทำงานตำแหน่งหน้าที่และหน่วยงานที่สังกัดในกองพระราชพิธี 3) ศึกษาปัญหาการใช้สารสนเทศของข้าราชการสำนักเพื่อการดำเนินงานในกองพระราชพิธีสำนักพระราชวังประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ข้าราชการสำนักกองพระราชพิธีสำนักพระราชวังจำนวน 339 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้สารสนเทศได้แก่ ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้ ด้านวิธีการเข้าถึง ด้านเนื้อหาสารสนเทศที่ใช้ประเภทของสารสนเทศที่ใช้ แหล่งของสารสนเทศที่ใช้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัญหาการใช้สารสนเทศ ได้แก่ ปัญหาด้านวิธีการเข้าถึง ปัญหาด้านเนื้อหาสารสนเทศ ปัญหาด้านประเภทสารสนเทศ ปัญหาด้านแหล่งสารสนเทศ

ศุภวรรณ อัจฉกุล (2559) การค้นคว้าแบบอิสระในหัวข้อพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษาต่างชาติ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการของนักศึกษาต่างชาติและพฤติกรรม การแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษาต่างชาติในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของ

นักศึกษาต่างชาติในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ 3) นำเสนอแนวทางในการพัฒนาการให้บริการสารสนเทศของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่สอดคล้อง กับความต้องการของนักศึกษาต่างชาติ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การค้นคว้าแบบอิสระนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกลุ่ม ประชากรมีจำนวนทั้งสิ้น 461 คน ประกอบด้วยนักศึกษาต่างชาติ 3 กลุ่ม คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี นักศึกษาระดับปริญญาโท และนักศึกษาระดับปริญญาเอก โดยใช้ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า 1) นักศึกษาต่างชาติที่ศึกษาในระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่มีการใช้สารสนเทศ และมีความ ต้องการด้านสารสนเทศ หนังสือ ตำรา ในระดับมาก 2) มีวัตถุประสงค์ในการใช้เพื่อการศึกษา สำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีการใช้สารสนเทศประเภทฐานข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์และ วารสารวิชาการ ในระดับมาก สำหรับการทำงานวิจัย นอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษาระดับปริญญา ตรี และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษานิยมเข้าใช้บริการสำนักหอสมุดและห้องสมุดคณะ 3) พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ พบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีใช้ ช่องทาง OPAC ในระดับ มาก ในขณะที่นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาส่วนใหญ่ใช้สารสนเทศ ประเภทฐานข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ 4) ด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษาต่างชาติ แสดง ประกอบด้วย การมีแหล่งข้อมูลที่เป็นภาษาอังกฤษ และภาษาอื่น ๆ ที่เพียงพอต่อความ ต้องการ การใช้บริการห้องสมุดออนไลน์ นักศึกษานิยมใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความ หลากหลาย และทันสมัย พนักงานสำนักหอสมุดควรเพิ่มทักษะในการสื่อสาร ภาษาอังกฤษมาก ยิ่งขึ้น และควรมีการจัดสถานที่ภายในสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ให้สะดวกและเอื้อต่อ การเข้าถึงสารสนเทศ

สุนทรทิพย์ จันทะลูน (2560) การศึกษาเรื่องการใช้หนังสือหายากของผู้ใช้บริการ หอสมุดแห่งชาติในประเทศไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้และปัญหาในการใช้หนังสือหายาก ของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติในประเทศไทยโดยวิธีวิจัยเชิงปริมาณผู้ศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิง สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล จากการแจก แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างคือผู้ใช้บริการหนังสือหายากของหอสมุดแห่งชาติในประเทศไทย 13 แห่งจำนวน 305 คนผลการศึกษาพบว่า 1) การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ทั้งหมด 10 ด้านได้แก่ วัตถุประสงค์การใช้ ความถี่ในการใช้ ภาษาของหนังสือหายากที่ใช้ ประเภทของหนังสือหายากที่ใช้ เนื้อหาของหนังสือหายากที่ใช้ รูปแบบของหนังสือหายากที่ใช้ วิธีการเข้าถึง ด้านเครื่องมือช่วยค้น และ ประเภทบริการที่ใช้ 2) ปัญหาในการใช้หนังสือหายากของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติใน ประเทศไทยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาใน 3 ด้าน ได้แก่ ปัญหาในการใช้หนังสือหายาก มีค่าเฉลี่ยใน

ระดับมาก ซึ่งปัญหาในการใช้หนังสือหายากที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการเข้าถึงและสืบค้นหนังสือหายาก รองลงมาคือด้านการบริการและเผยแพร่หนังสือหายาก และด้านการจัดระบบและจัดเก็บหนังสือหายาก

ทรายทอง อุ๋นนันภาศ (2560) การศึกษาเรื่องการใช้และปัญหาการใช้บริการเอกสารโบราณในสำนักหอสมุดแห่งชาติ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้และปัญหาการใช้บริการเอกสารโบราณในสำนักหอสมุดแห่งชาติ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่กลุ่มผู้ใช้บริการ และกลุ่มผู้ให้บริการเอกสารโบราณในสำนักหอสมุดแห่งชาติ จำนวน 23 คน และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า 1) ประเด็นการใช้ ได้แก่ บริการที่ใช้ แหล่งสารสนเทศที่ใช้ ทรัพยากรที่ใช้ วัตถุประสงค์ในการใช้ เครื่องมือในการสืบค้น 2) ประเด็นปัญหาการใช้แบ่งออกได้ ดังนี้ ด้านทรัพยากรที่ใช้ ด้านกฎระเบียบข้อบังคับและแนวปฏิบัติในการใช้ ด้านเครื่องมือในการสืบค้น

ปิยาภัสร์ จารุสวัสดิ์ (2561) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเอกสารต้นฉบับคัมภีร์ใบลานเป็นสื่อวัฒนธรรมล้านนา ในประเทศไทย วัตถุประสงค์ คือ เพื่อสำรวจการรับรู้ และความเชื่อที่แตกต่างกันรอบ ๆ การศึกษาจิตทัศน์คติของนักตีความ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กับคนในท้องถิ่นที่มีความสนใจในคัมภีร์ใบลาน และผู้เชี่ยวชาญที่แนะนำเกี่ยวกับการจัดระเบียบ นอกจากนี้วิธีการสังเกต และวิธีการถ่ายทอดยังใช้ในการรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบของการจัดการคอลเลกชันของชุมชนประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ปรชาญท้องถิ่น 11 คน และนักวิจัย 12 คน ใช้วิธีเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า มุมมองของสมาชิกในชุมชนและผู้เชี่ยวชาญทั้งความคิดเกี่ยวกับ คัมภีร์ใบลาน ความสำคัญกับคัมภีร์ใบลานกับการเป็นแหล่งให้ความรู้ การจัดการ และพัฒนาจัดเก็บคัมภีร์ใบลาน แนวทางปฏิบัติสำหรับการปกป้อง คัมภีร์ใบลาน การสร้างสรรค์คุณค่าของคัมภีร์ใบลาน การเข้าถึงและการมีส่วนร่วม เพื่อการเข้าถึงเนื้อหาได้อย่างกว้างขวาง และการส่งเสริมการเข้าถึงผู้เชี่ยวชาญมีความสำคัญต่อการรักษา และการใช้คัมภีร์ใบลาน แต่วัตถุประสงค์นั้นแตกต่างจากของชุมชน การมีส่วนร่วมผู้เชี่ยวชาญและคนในท้องถิ่นเข้าด้วยกัน และมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา การจัดการเนื้อหา เพื่อความยั่งยืน

พิมพา นินรงค์บุตร (2561) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมกรรมการแสวงหาแหล่งและการใช้สารสนเทศของบุคลากรในพิพิธภัณฑ์ไลเคนมหาวิทาลัยรามคำแหงการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาพฤติกรรมกรรมการแสวงหาแหล่งสารสนเทศของบุคลากรในพิพิธภัณฑ์ไลเคนมหาวิทาลัยรามคำแหง (2) ศึกษาการใช้สารสนเทศของบุคลากรในพิพิธภัณฑ์ไลเคน

มหาวิทยาลัยรามคำแหง (3) เปรียบเทียบพฤติกรรมการแสวงหาแหล่งสารสนเทศของบุคลากรใน พิพิธภัณฑที่ไลเคนมหาวิทยาลัยรามคำแหงในด้านระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน (4) เปรียบเทียบการใช้สารสนเทศของบุคลากรในพิพิธภัณฑที่ไลเคนมหาวิทยาลัยรามคำแหงในด้าน ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ผู้ศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรในพิพิธภัณฑที่ไลเคน มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 19 คน ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยตัวแปรต้น คือ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการใช้แหล่งสารสนเทศและ การใช้สารสนเทศพบว่าบุคลากรที่มีระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานมีพฤติกรรมการ แสวงหาแหล่งสารสนเทศ และการใช้สารสนเทศไม่แตกต่างกัน

นุรีดา จะปะกียา (2562) ศึกษาความต้องการสารสนเทศและแนวทางการพัฒนาการ บริการสารสนเทศเชิงรุกสู่ชุมชนของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการใช้สารสนเทศการอ่าน การใช้ห้องสมุดของชุมชนศึกษา ความต้องการใช้บริการสารสนเทศเชิงรุกของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดน ภาคใต้ ศึกษาข้อเสนอแนะต่อการจัดบริการของห้องสมุดให้เข้าถึงชุมชนและกำหนดแนวทางการ พัฒนาการบริการสารสนเทศเชิงรุกของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้ชุมชนเข้าถึงได้มากขึ้นประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือประชาชนทั่วไปไปนักเรียนนักศึกษา ข้าราชการพนักงานรัฐวิสาหกิจและครูอาจารย์จำนวน 720 คน โดยใช้แบบสอบถาม และแบบ สัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่าผู้ใช้บริการมีความต้องการ บริการสารสนเทศเชิงรุกในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1)ด้านทรัพยากรสารสนเทศและบริการ 2)ด้านสถานที่ และสภาพแวดล้อม 3)ด้านการส่งเสริมการใช้การจัดกิจกรรม 4) ด้านผู้ให้บริการ

สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปตามประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้

1. สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม

1.1 การรู้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม พบงานวิจัยของออสเทอร์มิส Öztemiz (2019) และเบเกอร์ Baker (2015) ที่ศึกษาประเด็น 1) ด้านการค้นหาและการเข้าถึงสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม 2) ด้านการวิเคราะห์และประเมินสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม 3) ด้านการใช้และสร้างสรรค์ผลงานมรดกทางวัฒนธรรม 4) การแบ่งปันสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม และ 5) แหล่งสารสนเทศที่ใช้และปัจจัยที่ข้องกับการใช้/ไม่ใช้

1.2 การใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม พบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรเฉพาะบางประเภทแต่ยังไม่มีการศึกษาภาพรวมทุกประเภท เช่น การใช้หนังสือหายาก การใช้เอกสารโบราณ ได้แก่ งานวิจัยของสุคนธ์ทิพย์ จันทะลุน (2560) งานวิจัยของทรายทอง อุ่นนันทาศ (2560) งานวิจัยของปิ่นทิชชนิด บาลีเขต (2545) งานวิจัยของปรศนีย์ เลิศอรุณรัตน์ (2532) โดยศึกษาการใช้ตามวัตถุประสงค์ เนื้อหา ประเภท รูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ ปัญหาที่พบ เป็นต้น

2. ตัวแปรที่ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้

2.1 อายุ พบว่า มีงานวิจัยของวรรณรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา (2561) งานวิจัยของสุคนธ์ทิพย์ จันทะลุน (2560) งานวิจัยของอาริยา เขียวรัตน์ (2558) กลสมรรณ พจนาวาณิชย์ (2557) ชิชณูพงศ์ พรวนต้นไทร (2556) บุญญลักษณ์ ตำนานจิตรและณัฐวุฒิ สังข์ทอง (2552) กุทัย หาระพันธ์ (2555) นฤมล เทพนวลและนันทา เต็มสมบัติถาวร (2551) เอก ชิตพันธ์และเซาวลิต คงแก้ว (2540) และวัลลภา เสือสะอาด (2551)

2.2 อาชีพ พบว่า มีงานวิจัยของวรรณรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา (2561) สุคนธ์ทิพย์ จันทะลุน (2560) วัลลภา เสือสะอาด (2551) ขวัญชนก วิริยกุลโสภาศ, กัญฐ์ธนาศิลป์ ธนุศร, ผกาทิพย์ ชูชาติ, และ บุญฤทธิ คงลาพูน (2557)

2.3 ระดับการศึกษา พบว่า มีงานวิจัยของสุคนธ์ทิพย์ จันทะลุน (2560) ภูษิต จันทร์ไพจิตร (2559) อาริยา เขียวรัตน์ (2558) ชัยยศ ปานเพชร (2551) พิมพา นิงค์บุตร (2561) วัลลภา เสือสะอาด (2551) นฤมล เทพนวล และ นันทา เต็มสมบัติถาวร (2551) เอก ชิตพันธ์และเซาวลิต คงแก้ว (2540)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ รวมจำนวนทั้งหมด 12 แห่ง ได้แก่ สำนักหอสมุดแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก กาญจนบุรี หอสมุดแห่งชาติจังหวัดสุพรรณบุรี เฉลิมพระเกียรติ หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก จันทบุรี หอสมุดแห่งชาติ ชลบุรี หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก เชียงใหม่ หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ นครพนม หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.9 นครราชสีมา หอสมุดแห่งชาติกาญจนาภิเษก สงขลา หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ สงขลา หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ตรัง หอสมุดแห่งชาตินครศรีธรรมราช มีจำนวนผู้บริการทั้งสิ้น 699,704 คน (กรมศิลปากร, 2563)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติที่สุ่มจากประชากรข้างต้น รวมจำนวนทั้งสิ้น 518 คน ซึ่งมากกว่าจำนวนขั้นต่ำที่กำหนดไว้ในตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) ตามอายุ อาชีพ และระดับการศึกษา

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 1 ชุด แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป แบ่งเป็นคำถามแบบเลือกตอบ ได้แก่ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม เป็นคำถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) น้อยที่สุด (1) ประกอบด้วย ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้สมรรถกทางวัฒนธรรม ด้านประเภทของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้ ด้านภาษาของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้ ด้านเนื้อหาของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้ ด้านวิธีการค้นหาสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม ด้านแหล่งสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้ และด้านบริการสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัญหาการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม เป็นคำถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับเช่นกัน ประกอบด้วย ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านการบริการ กฎระเบียบการใช้บริการ ด้านการเข้าถึงและการค้นหา และด้านผู้ใช้บริการ

ตอนที่ 4 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด

2. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการใช้สารสนเทศ ปัญหาการใช้สารสนเทศ และแนวคิดเกี่ยวกับสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม

2.2 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อพิจารณาและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

2.3 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เป็นอาจารย์ทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษชำนาญการพิเศษที่มีความเชี่ยวชาญทางสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) แล้วนำมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruency: IOC) ผลประเมินได้ค่าระหว่าง 0.60-1.00 ซึ่งมากกว่า 0.50 แสดงว่าแบบสอบถามมีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้แก้ไขปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 2.3.1 ควรทำตัวเลือกให้เลือกตอบครบทั้ง 12 แห่ง
- 2.3.2 ให้แยกประเด็นระหว่างเพื่อการทำผลงานเลื่อนตำแหน่ง กับ เพื่อการปฏิบัติงาน
- 2.3.3 แก้ไข “ไนต์ไทยเดิม” เป็น “ไนต์เพลงไทยเดิม”
- 2.3.4 ตรวจสอบการใช้คำในส่วนที่ยกตัวอย่างภาษาของสารสนเทศ ว่าควรใช้คำใดให้ถูกต้อง
- 2.3.5 ควรมีข้อความถามแหล่งสารสนเทศที่ครอบคลุมทั้ง หน่วยงาน แหล่งบุคคล และแหล่งสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ต
- 2.3.6 ยกตัวอย่างชื่อแหล่งสารสนเทศเพื่อให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น
- 2.3.7 แก้ไขเป็นคำว่า บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า และ บริการแนะนำการทรัพยากรสารสนเทศ
- 2.3.8 อาจระบุเพียงว่า “ทรัพยากรสารสนเทศมีรูปแบบไม่หลากหลาย”
- 2.4 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้ใช้บริการที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำมาคำนวณค่าความเที่ยง (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) โดยกำหนดเกณฑ์ค่าความเที่ยงที่ยอมรับได้มากกว่า 0.70 (ซีไมพร กาญจนกิจสกุล, 2555, น. 121-122) ซึ่งได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.961 ถือว่าแบบสอบถามมีคุณภาพและสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยนำเสนอโครงการวิจัยคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษยศาสตร์นครินทร์ทิวโรฒ รหัสโครงการวิจัย รหัสโครงการวิจัย SWUEC-G-318/2563 โดยได้รับผลการพิจารณาว่าเป็นโครงการวิจัยที่เข้าข่ายยกเว้น (Research with Exemption from SWUEC) เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2563 และได้ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์ทิวโรฒเพื่อขอความร่วมมือจากสำนักหอสมุดแห่งชาติ และหอสมุดแห่งชาติสาขา จำนวนทั้งสิ้น 12 แห่ง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากผู้ใช้บริการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองร่วมกับการใช้แบบสอบถามออนไลน์ผ่านเครื่องมือ Google form ในช่วงระหว่างเดือนสิงหาคมถึงกันยายน 2564 ซึ่งยังอยู่ในช่วง

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวนทั้งสิ้น 518 ชุด และเป็นแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ทั้งหมด หลังจากนั้นนำไปเตรียมจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคำนวณสำเร็จรูปโดย

1. ใช้การแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษา
2. ใช้ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้และปัญหาการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ โดยกำหนดค่าน้ำหนักของคะแนนในการตอบ ดังนี้
  - 5 หมายถึง มีการใช้/ปัญหาการใช้ในระดับ มากที่สุด
  - 4 หมายถึง มีการใช้/ปัญหาการใช้ในระดับ มาก
  - 3 หมายถึง มีการใช้/ปัญหาการใช้ในระดับ ปานกลาง
  - 2 หมายถึง มีการใช้/ปัญหาการใช้ในระดับ น้อย
  - 1 หมายถึง มีการใช้/ปัญหาการใช้ในระดับ น้อยที่สุด
3. ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นภาพรวมและรายด้าน โดยใช้เกณฑ์การแปลผลความหมายของค่าเฉลี่ยของน้ำหนักคำตอบแต่ละข้อ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)
  - ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายความว่า มีการใช้/ปัญหาการใช้ในระดับ มากที่สุด
  - ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายความว่า มีการใช้/ปัญหาการใช้ในระดับ มาก
  - ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายความว่า มีการใช้/ปัญหาการใช้ในระดับ ปานกลาง
  - ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายความว่า มีการใช้/ปัญหาการใช้ในระดับ น้อย
  - ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายความว่า มีการใช้/ปัญหาการใช้ในระดับ น้อยที่สุด
4. ใช้สถิติ One-way ANOVA วิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ และทดสอบความแตกต่างตามตัวแปรอายุและอาชีพ เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ดำเนินการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe)

5. ใช้สถิติ t-test แบบ Independent เปรียบเทียบการใช้และปัญหาการใช้สารสนเทศ
มรดกทางวัฒนธรรม และทดสอบความแตกต่างตัวแปรระดับการศึกษา

6. นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุป และอภิปรายผล

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การใช้และปัญหาการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาการกระจายของ F
p-value	แทน	ค่านัยสำคัญทางสถิติ
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
a, b	แทน	การกำกับค่าเฉลี่ยที่แสดงว่าค่าเฉลี่ยคู่หนึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญโดยที่อักษร a กำกับค่าเฉลี่ยที่มีค่าสูงกว่า b

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และแปลความหมายตามลำดับ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ
2. การใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ
3. ปัญหาในการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ
4. การเปรียบเทียบการการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ จำแนกตามตัวแปร อายุ อาชีพ และระดับการศึกษา
5. การเปรียบเทียบปัญหาในการการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ จำแนกตามตัวแปร อายุ อาชีพ และระดับการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย มีดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ

ตาราง 1 ตารางข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติอายุ อาชีพ และระดับการศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้บริการ	จำนวน (n)	ร้อยละ
อายุ		
อายุไม่เกิน 20 ปี	187	36.10
อายุ 21-40 ปี	191	36.90
อายุ 41 ปีขึ้นไป	140	27.00
รวม	518	100.0
อาชีพ		
กลุ่มข้าราชการ พนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ รัฐวิสาหกิจ หรือผู้ปฏิบัติงานหน่วยงานรัฐอื่น ๆ ผู้เกษียณอายุการทำงาน หรือ ข้าราชการบำนาญ	213	41.10
กลุ่มนักเรียน นักศึกษา	220	42.50
กลุ่มพนักงานบริษัท ลูกจ้างเอกชน อาชีพอิสระ ฟรี แลนซ์เจ้าของกิจการ ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว	85	16.40
รวม	518	100.0
ระดับการศึกษา		
สูงสุดระดับปริญญาตรี	392	75.68
สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป	126	24.32
รวม	518	100.0
ช่วงเวลาในการค้นหา		
ช่วงเวลาไม่แน่นอนตามความสะดวก และความ ต้องการค้นหาข้อมูล	364	70.27
ช่วงวันจันทร์-ศุกร์	82	15.83
ช่วงวันเสาร์-อาทิตย์	72	13.90
รวม	518	100.0

จากตาราง 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้บริการสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ พบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 21-40 ปี จำนวน 191 คน (ร้อยละ 36.90) เป็นนักเรียน นักศึกษา จำนวน 220 คน (ร้อยละ 42.50) มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 340 คน (ร้อยละ 65.60) โดยมีช่วงเวลาในการค้นหาไม่แน่นอนตามความสะดวก และความต้องการค้นหาข้อมูล จำนวน 364 คน (ร้อยละ 70.27)

2. การใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติโดยรวม

ตาราง 2 การใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติโดยรวม

การใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม	3.72	0.84	มาก
2. ด้านประเภทของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้	3.48	0.82	ปานกลาง
3. ด้านภาษาของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้	3.43	0.85	ปานกลาง
4. ด้านเนื้อหาของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้	3.62	0.88	มาก
5. ด้านวิธีการค้นหาสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม	3.64	0.82	มาก
6. ด้านแหล่งสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้	3.35	1.00	ปานกลาง
7. ด้านบริการสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้	3.48	0.93	ปานกลาง
รวมทั้งหมด	3.53	0.73	มาก

จากตาราง 2 การใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติโดยรวม พบว่า ผู้ใช้บริการมีการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 3 ลำดับแรกอยู่ในระดับมากเท่ากัน โดยด้านวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.72$) รองลงมา คือ ด้านวิธีการค้นหาสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.64$) และด้านเนื้อหาของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้ ($\bar{X} = 3.62$)

ตาราง 3 ตารางการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ

การใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม			
1. เพื่อหาความรู้ในสิ่งที่สนใจ และเพิ่มพูนความรู้ให้กับตนเอง	4.27	0.84	มาก
2. เพื่อการศึกษา และการค้นคว้าวิจัย	3.90	1.22	มาก
3. เพื่อการทำผลงานเลื่อนตำแหน่ง	3.13	1.44	ปานกลาง
4. เพื่อการปฏิบัติงาน หรือใช้ในการประกอบอาชีพ	3.77	1.30	มาก
5. เพื่อการยึดเหนี่ยวจิตใจ ผ่อนคลาย และความบันเทิง	3.53	1.23	มาก
รวม	3.72	0.84	มาก
ด้านประเภทของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้			
1. หนังสือ เช่น หนังสือเก่า หนังสือหายาก เป็นต้น	3.86	1.10	มาก
2. วารสาร เช่น วารสารล่วงหน้า วารสารฉบับปฐมฤกษ์ เป็นต้น	3.60	1.07	มาก
3. หนังสือพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์เก่าที่มีการบันทึกเหตุการณ์ในอดีต เป็นต้น	3.57	1.10	มาก
4. สิ่งพิมพ์กรมศิลปากร เช่น หนังสือ วารสาร และเอกสารองค์ความรู้ กรมศิลปากร ที่จัดพิมพ์โดยกรมศิลปากร เป็นต้น	3.86	1.05	มาก
5. สิ่งพิมพ์รัฐบาล เช่น สิ่งพิมพ์หน่วยงานราชการ ราชกิจจานุเบกษา เอกสารที่หน่วยงานราชการจัดพิมพ์เผยแพร่ เป็นต้น	3.21	1.22	ปานกลาง
6. เอกสารท้องถิ่น คือ เอกสารที่มีการจัดทำขึ้นในท้องถิ่น เช่น เอกสารองค์ความรู้ในท้องถิ่น เอกสารทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น	3.85	1.08	มาก
7. จารึก เช่น จารึกไม้ ศิลาจารึก เป็นต้น	2.80	1.24	ปานกลาง
8. หนังสือตัวเขียนโบราณ เช่น คัมภีร์ใบลาน สมุดไทย สมุดข่อยกระดาศ เพลลา ใบจุ่ม ใบบอก เป็นต้น	3.19	1.34	ปานกลาง
9. หนังสือตัวเขียนยุคใหม่ เช่น เอกสารต้นฉบับลายมือเขียน เอกสารการบันทึก โน้ตเพลง เป็นต้น	3.57	1.23	มาก
10. วัสดุจัดแสดง เช่น ตู้พระธรรม หีบพระธรรม และวัสดุจัดแสดงอื่น ๆ เป็นต้น	3.06	1.23	ปานกลาง
11. ไมโครฟิช ไมโครฟิล์ม	3.01	1.27	ปานกลาง
12. ภาพถ่าย	3.71	1.14	มาก
13. วิดิทัศน์ เช่น ซีดี วีซีดี ดีวีดี เป็นต้น	3.56	1.23	มาก
14. แผนที่ เช่น แผนที่เก่า หรือแผนที่โบราณ เป็นต้น	3.05	1.27	ปานกลาง

ตาราง 3 (ต่อ)

การใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
15. ฐานข้อมูลฉบับเต็ม เช่น ฐานข้อมูล D-library ที่ให้บริการเอกสาร โบราณ หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ของหอสมุดแห่งชาติ คลังดิจิทัล ของกรมศิลปากรที่ให้บริการ หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์กรมศิลปากร เอกสารทางจดหมายเหตุ	3.91	1.07	มาก
16. ทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล เช่น ไฟล์เอกสารโบราณ ไฟล์ หนังสือพิมพ์เก่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ไฟล์เสียง ไฟล์เพลง เป็นต้น	3.94	1.15	มาก
รวม	3.48	0.82	ปานกลาง
ด้านภาษาของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้			
1. ภาษาไทย	4.51	0.78	มากที่สุด
2. ภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีน เป็นต้น	3.00	1.14	ปานกลาง
3. ภาษาไทยถิ่นแต่ละภูมิภาค เช่น ภาษาล้านนา ภาษาอีสาน เป็นต้น	3.36	1.29	ปานกลาง
4. ภาษาโบราณ เช่น ภาษาสันสกฤต ภาษาบาลี ภาษาฮินดี เป็นต้น	2.86	1.36	ปานกลาง
รวม	3.43	0.85	ปานกลาง
ด้านเนื้อหาของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้			
1. วรรณกรรมพื้นบ้าน และวรรณคดี ได้แก่ วรรณคดี นิทาน ตำนาน พื้นบ้าน บทร้องพื้นบ้านบทสวดหรือบทกล่าวนในพิธีกรรม สำนวน ภาษิต ปริศนาคำทายตำราต่าง ๆ	3.87	1.06	มาก
2. ภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาไทยถิ่น ภาษากลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา สัญลักษณ์ ภาษาที่ใช้ติดต่อสื่อสารด้วยภาษามือ ภาษาท่าทาง อักษร ต่าง ๆ	3.75	1.11	มาก
3. ศิลปะการแสดง ดนตรี การบรรเลง นาฏศิลป์ การขับร้อง การรำ ระบำ โขน ลิเก การเต้น เพลง การขับร้อง ละคร และเครื่องดนตรี เครื่อง แต่งกายที่เกี่ยวข้องทางการแสดง	3.74	1.19	มาก
4. แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี งานเทศกาล	3.74	1.08	มาก
5. ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ได้แก่ อาหาร และโภชนาการ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ชัยภูมิ และการตั้งถิ่นฐาน	3.72	1.04	มาก
6. การแพทย์แผนไทย และการแพทย์พื้นบ้าน สมุนไพร ตำรายา	3.53	1.11	มาก
7. โหราศาสตร์และดาราศาสตร์ ความเชื่อที่เกี่ยวข้อง	3.45	1.25	ปานกลาง

ตาราง 3 (ต่อ)

การใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
8. งานช่างฝีมือดั้งเดิม หรืองานที่สร้างสรรคขึ้นจากภูมิปัญญา ทักษะ ฝีมือช่าง ได้แก่ ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า เครื่องจักสาน เครื่องรัก ปิดทอง รดน้ำ ประดับมุก ประดับกระจกเครื่องปั้นดินเผา เครื่องโลหะ เครื่องไม้ เครื่องหนัง เครื่องประดับ และงานช่างฝีมือที่ไม่สามารถจัดอยู่ใน 8 ประเภทที่กล่าวมาข้างต้น	3.64	1.12	มาก
9. การละเล่น กีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว เช่น จ้าจี้ วีร ข้าวสาร งูกินหาง มอญช้อนผัก หมากเก็บ อีตัก มวยตบจาก ปิดดาตี หม้อ มวยไทย กระบี่กระบอง เป็นต้น	3.49	1.15	ปานกลาง
10. ประวัติศาสตร์ พงศาวดาร คำให้การ คำบอกเล่า	3.69	1.13	มาก
11. กฎหมาย กฎมณเฑียรบาล พระราชศาสตร์ เช่น กฎหมายตราสาม ดวง มนุสสาราจารย์	3.36	1.18	ปานกลาง
12. ศาสนา เช่น พุทธศาสนา พระไตรปิฎก	3.46	1.20	ปานกลาง
รวม	3.62	0.88	มาก
ด้านวิธีการค้นหาสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม			
1. ค้นหาด้วยการเดินสำรวจเลือกดูทรัพย์สินฯ ประเภทที่สนใจด้วย ตนเอง	3.89	0.97	มาก
2. สอบถามบรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ให้บริการ	3.81	1.04	มาก
3. ค้นหาจากบัตรรายการ เช่น บัตรรายการหัวเรื่องหนังสือหายาก บัตรรายการคำค้นหนังสือประเทศไทยบัตรรายการ	3.44	1.18	ปานกลาง
4. ค้นหาจากสมุดทะเบียน เช่น สมุดทะเบียนสืบค้นคัมภีร์โบราณ สมุด ทะเบียนสืบค้นสมุดไทย	3.34	1.27	ปานกลาง
5. ค้นหาจากหนังสือบรรณานุกรมและสารสังเขป เช่น หนังสือประชุม คำนำคำอธิบายหนังสือของหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร หนังสือบรรณานุกรมสารสังเขปพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5 และหนังสือ เรียงร้อยบรรณสารศิลปากรในรอบศตวรรษ	3.26	1.18	ปานกลาง
6. ค้นหาจากฐานข้อมูลสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศของสำนักหอสมุด แห่งชาติและหอสมุดแห่งชาติสาขา (OPAC) และฐานข้อมูลฉบับเต็ม และฐานข้อมูลอื่น ๆ ที่มีให้บริการ	4.09	1.07	มาก
รวม	3.64	0.82	มาก

ตาราง 3 (ต่อ)

การใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านแหล่งสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้			
1. สำนักหอสมุดแห่งชาติ	3.69	1.31	มาก
2. หอสมุดแห่งชาติสาขาส่วนภูมิภาค เช่น หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก กาญจนบุรี หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก เชียงใหม่ เป็นต้น	3.22	1.55	ปานกลาง
3. ศูนย์สารสนเทศ เช่น ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธร เป็นต้น	3.01	1.47	ปานกลาง
4. หอจดหมายเหตุ เช่น สำนักหอจดหมายเหตุ และหอจดหมายเหตุแห่งชาติสาขา เช่น หอจดหมายเหตุแห่งชาติจันทบุรี หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เป็นต้น	3.04	1.41	ปานกลาง
5. พิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์(หอศิลป์เจ้าฟ้า) เป็นต้น	3.32	1.42	ปานกลาง
6. แหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคล เช่น สอบถามผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับสารสนเทศวัฒนธรรม เช่น อาจารย์สมฤทธิ ลือชัย นักวิชาการอิสระผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมอุษาคเนย์	3.10	1.44	ปานกลาง
7. สถานที่ เช่น โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ เมืองสิงห์ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) เป็นต้น	3.32	1.34	ปานกลาง
8. แหล่งสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ บล็อก สื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น	4.08	1.17	มาก
รวม	3.35	1.00	ปานกลาง
ด้านบริการสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้			
1. บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า	3.83	1.06	มาก
2. บริการถ่ายเอกสาร	3.51	1.12	มาก
3. บริการทำสำเนาดิจิทัล	3.47	1.26	ปานกลาง
4. บริการอ่าน และแปลเอกสารโบราณ	3.03	1.33	ปานกลาง
5. บริการแนะนำการสืบค้นฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ	3.78	1.18	มาก
6. บริการแนะนำทรัพยากรสารสนเทศของหอสมุดแห่งชาติ และนำชมวัสดุจัดแสดง	3.27	1.25	ปานกลาง
รวม	3.48	0.93	ปานกลาง
รวมทั้งหมด	3.53	0.73	มาก

จากตาราง 3 การใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ เมื่อพิจารณา รายข้อในแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม พบว่า ผู้ใช้บริการมี วัตถุประสงค์เพื่อหาความรู้ในสิ่งที่สนใจ และเพิ่มพูนความรู้ให้กับตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) รองลงมาคือ เพื่อการศึกษา และการค้นคว้าวิจัย ($\bar{X} = 3.90$) และเพื่อการ ปฏิบัติงาน หรือใช้ในการประกอบอาชีพ อยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 3.77$)

ด้านวิธีการค้นหาสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม พบว่าผู้ให้บริการค้นหาจาก ฐานข้อมูลสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศของสำนักหอสมุดแห่งชาติและหอสมุดแห่งชาติสาขา (OPAC) และฐานข้อมูลฉบับเต็ม และฐานข้อมูลอื่น ๆ ที่มีให้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.09$) รองลงมาคือ การค้นหาด้วยการเดินสำรวจเลือกดูทรัพยากร ประเภทที่สนใจ ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 3.89$) และการสอบถามบรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ให้บริการ อยู่ในระดับมาก เช่นกัน ($\bar{X} = 3.81$)

ด้านเนื้อหาของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม พบว่าผู้ให้บริการมีการใช้เนื้อหา วรรณกรรมพื้นบ้าน และวรรณคดี ได้แก่ วรรณคดี นิทาน ตำนานพื้นบ้าน บทร้องพื้นบ้านบทสวด หรือบทกล่าวในพิธีกรรม สำนวน ภาษิต ปริศนาคำทายตำราต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.87$) รองลงมาคือ ภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาไทยถิ่น ภาษากลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา สัญลักษณ์ ภาษาที่ใช้ติดต่อสื่อสารด้วยภาษามือ ภาษาท่าทาง อักษรต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) และศิลปะการแสดง ดนตรี การบรรเลง นาฏศิลป์ การขับร้อง การรำ ละคร โขน ลิเก การ เต้น เพลง การขับร้อง ละคร และเครื่องดนตรี เครื่องแต่งกายที่เกี่ยวข้องทางด้าน การแสดง แนว ปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี งานเทศกาล โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน อยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 3.74$)

ด้านประเภทของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่าผู้ให้บริการมีการใช้ ทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล เช่น ไฟล์เอกสารโบราณ ไฟล์หนังสือพิมพ์เก่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ไฟล์เสียง ไฟล์เพลง เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) รองลงมาคือฐานข้อมูล ฉบับเต็ม เช่น ฐานข้อมูล D-library ที่ให้บริการเอกสารโบราณ หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ของ หอสมุดแห่งชาติ คลังดิจิทัลของกรมศิลปากรที่ให้บริการ หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์กรมศิลปากร เอกสารทางจดหมายเหตุ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) และหนังสือ เช่น หนังสือเก่า หนังสือหายาก เป็นต้น อยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 3.86$)

ด้านบริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่าผู้ใช้บริการใช้บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้ามีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) รองลงมาคือบริการแนะนำการสืบค้นฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ ($\bar{X} = 3.78$) และบริการถ่ายเอกสารอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 3.51$)

ด้านภาษาของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่าผู้ใช้บริการมีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมในภาษาไทยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$) รองลงมา คือภาษาไทยถิ่นแต่ละภูมิภาค เช่น ภาษาล้านนา ภาษาอีสาน เป็นต้น ($\bar{X} = 3.36$) และภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีน เป็นต้น อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ($\bar{X} = 3.00$)

ด้านแหล่งสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่าผู้ใช้บริการมีการใช้แหล่งสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ บล็อก สื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) รองลงมาคือใช้บริการสำนักหอสมุดแห่งชาติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$) และใช้บริการพิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ (หอศิลป์เจ้าฟ้า) เป็นต้น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$)

3. ปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติโดยรวม

ตาราง 4 ปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติโดยรวม

ปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านทรัพยากรสารสนเทศ	3.49	0.96	ปานกลาง
2. ด้านการบริการ กฎและระเบียบการใช้บริการ	3.46	0.93	ปานกลาง
3. ด้านการเข้าถึงและการค้นหา	3.62	0.97	มาก
4. ด้านผู้ใช้บริการ	3.41	0.83	ปานกลาง
รวมทั้งหมด	3.50	0.82	ปานกลาง

จากตาราง 4 ปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติโดยรวม พบว่า ผู้ใช้บริการมีปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.50$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ใช้บริการมีปัญหาด้านการเข้าถึง

และการค้นหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.62) รองลงมา คือ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ($\bar{X}$ = 3.49) และด้านบริการ กฎ และระเบียบการใช้บริการ อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ($\bar{X}$ = 3.46)

ตาราง 5 ตารางปัญหาการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ

ปัญหาการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านทรัพยากรสารสนเทศ			
1.1 ทรัพยากรสารสนเทศชำรุด เสื่อมสภาพ เสียหาย ส่งผลให้ข้อมูล ลบลื่อนหายไป ไม่สามารถอ่านได้	3.64	1.10	มาก
1.2 ทรัพยากรสารสนเทศมีรูปแบบไม่หลากหลายตอบสนองต่อความ ต้องการของผู้ใช้บริการ	3.42	1.06	ปานกลาง
1.3 ทรัพยากรสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมบางชิ้นขาดความ ครบถ้วนต่อเนื่อง	3.50	1.11	ปานกลาง
1.4 ทรัพยากรสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ให้บริการไม่เพียงพอ ต่อความต้องการ	3.41	1.11	ปานกลาง
รวม	3.49	0.96	ปานกลาง
2. ด้านการบริการ กฎและระเบียบการใช้บริการ			
2.1 ทรัพยากรสารสนเทศถูกจัดเก็บแบบชั้นปิดทำให้ไม่สะดวกในการ ใช้บริการ	3.69	1.13	มาก
2.2 มีกฎระเบียบและขั้นตอนการใช้บริการที่ยุ่งยาก เข้มงวด ไม่ สะดวกในการใช้บริการ เช่น ต้องกรอกแบบฟอร์มขออนุญาตใช้ และ รออนุมัติทรัพยากรบางประเภท ต้องทำหนังสือขออนุญาต ทำสำเนา การจำกัดจำนวนการใช้เอกสารต่อครั้ง ห้ามถ่ายรูปลงสารสนเทศ เป็น ต้น	3.79	1.14	มาก
2.3 การกำหนดให้ใช้บริการประกอบการค้นคว้าเฉพาะภายใน หอสมุดเท่านั้นทำให้ผู้ใช้บริการไม่สะดวกในการค้นคว้าเมื่อ ทรัพยากรที่ต้องการมีจำนวนมาก	3.62	1.05	มาก

ตาราง 5 (ต่อ)

ปัญหาการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
2.4 ขาดการประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรม และการส่งเสริมการใช้บริการสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง	3.46	1.09	ปานกลาง
2.5 บรรณารักษ์ หรือเจ้าหน้าที่ ที่ให้บริการไม่มีความรู้ และความรู้ชำนาญเฉพาะด้าน	2.98	1.22	ปานกลาง
2.6 เจ้าหน้าที่หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมีจำนวนไม่เพียงพอทำให้บริการได้ล่าช้า เช่น นักภาษาโบราณที่ให้บริการอ่านแปล การทำสำเนาแบบดิจิทัลโดยผู้เชี่ยวชาญด้านช่างภาพ เป็นต้น	3.24	1.25	ปานกลาง
รวม	3.46	0.93	ปานกลาง
3. ด้านการเข้าถึงและการค้นหา			
3.1 ทรัพยากรบางประเภทถูกจำกัดการเข้าถึงทำให้ไม่สามารถใช้บริการได้ เช่น กรณีที่มีทรัพยากรนั้นรายการเดียว เป็นต้น	3.76	1.06	มาก
3.2 มีรายการที่ต้องการปรากฏในระบบฐานข้อมูล แต่ไม่พบทรัพยากรที่จะใช้บริการได้จริง	3.74	1.09	มาก
3.3 ทรัพยากรสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมแต่ละประเภทมีการจัดเก็บ และจัดระบบที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้ใช้บริการเข้าถึงและค้นหาสารสนเทศได้ยาก	3.67	1.08	มาก
3.4 ไม่มีเอกสารหรือคู่มือแนะนำให้ทราบว่าค้นหาสารสนเทศได้อย่างไร	3.47	1.14	ปานกลาง
3.5 เครื่องมือช่วยค้นหาสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมไม่ทันสมัย ใช้งานยาก ไม่สะดวกในการใช้งาน ยังใช้การค้นหาด้วยมือ (manual) เช่น การค้นหาด้วยสมุดทะเบียน เป็นต้น	3.66	1.15	มาก
3.6 การจัดเก็บสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมประเภทเดียวกันโดยแยกไว้ให้บริการหลายจุด ทำให้เกิดความสับสนในการค้นหา	3.50	1.10	ปานกลาง
3.7 ฐานข้อมูลไม่เชื่อมโยงกันทำให้ค้นหาสารสนเทศที่ต้องการไม่เจอในจุดเดียวกัน เช่น มีในฐานข้อมูลฉบับเต็ม (D-library) แต่ไม่มีในฐานข้อมูลทรัพยากร (OPAC) เป็นต้น	3.66	1.15	มาก
3.8 เครื่องมือช่วยค้นหามีหลากหลายประเภทมากเกินไปทำให้ค้นหา และเสียเวลาในการค้นหาสารสนเทศที่ต้องการในแต่ละครั้ง	3.50	1.14	ปานกลาง
รวม	3.62	0.97	มาก

ตาราง 5 (ต่อ)

ปัญหาการใช้สารสนเทศสมรรถทางวัฒนธรรม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
4. ด้านผู้ใช้บริการ			
4.1 มีข้อจำกัดด้านเวลา และการเดินทางมาใช้บริการที่หอสมุดแห่งชาติ	3.66	1.05	มาก
4.2 มีข้อจำกัดด้านค่าใช้จ่าย เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาใช้บริการ ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการ อาทิ ค่าทำสำเนาดิจิทัล (ราคาแผ่นละ 30 บาท) เป็นต้น	3.52	1.14	มาก
4.3 ไม่มีความรู้ทางภาษาโบราณ และอักษรโบราณ ซึ่งต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญในการอ่าน แปล หรือถ่ายถอดสารสนเทศ	3.56	1.07	มาก
4.4 ขาดทักษะทางด้านเทคโนโลยี เช่น ไม่มีประสบการณ์หรือความรู้ในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ค้นหา หรือเข้าถึงสารสนเทศในรูปแบบออนไลน์ เป็นต้น	2.94	1.22	ปานกลาง
4.5 ไม่ทราบว่า จะค้นหาสารสนเทศที่ต้องการจากเครื่องมือใด หรือจากแหล่งใด	3.37	1.18	ปานกลาง
รวม	3.41	0.83	ปานกลาง
รวมทั้งหมด	3.50	0.82	ปานกลาง

จากตาราง 5 ปัญหาในการใช้สารสนเทศสมรรถทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

ด้านการเข้าถึงและการค้นหา พบว่า ผู้ใช้บริการมีปัญหาทรัพยากรบางประเภทถูกจำกัดการเข้าถึงทำให้ไม่สามารถใช้บริการได้ เช่น กรณีที่มีทรัพยากรนั้นรายการเดียว ฯลฯ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$) รองลงมา คือ มีรายการที่ต้องการปรากฏในระบบฐานข้อมูลแต่ไม่พบทรัพยากรที่จะใช้บริการได้จริง ($\bar{X} = 3.74$) และทรัพยากรสารสนเทศสมรรถทางวัฒนธรรมแต่ละประเภทมีการจัดเก็บและจัดระบบที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้ใช้บริการเข้าถึงและค้นหาสารสนเทศได้ยากอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 3.67$)

ด้านทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า ผู้ใช้บริการมีปัญหาทรัพยากรสารสนเทศชำรุดเสื่อมสภาพ เสียหาย ส่งผลให้ข้อมูลลบเลือนหายไป ไม่สามารถอ่านได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$) รองลงมา คือ ทรัพยากรสารสนเทศสมรรถทางวัฒนธรรมบางชิ้นขาดความครบถ้วน

ต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.50$) และทรัพยากรสารสนเทศมีรูปแบบไม่หลากหลายตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ($\bar{X} = 3.42$)

ด้านการบริการ กฎระเบียบการใช้บริการ พบว่า ผู้ใช้บริการมีปัญหากฎระเบียบและขั้นตอนการใช้บริการที่ยุ่งยาก เข้มงวด ไม่สะดวกในการใช้บริการ เช่น ต้องกรอกแบบฟอร์มขออนุญาตใช้และรออนุมัติทรัพยากรบางประเภท ต้องทำหนังสือขออนุญาต ทำสำเนา การจำกัดจำนวนการใช้เอกสารต่อครั้ง ห้ามถ่ายรูปรูปสารสนเทศ เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) รองลงมาคือ ทรัพยากรสารสนเทศถูกจัดเก็บแบบซับซ้อนปิดทำให้ไม่สะดวกในการใช้บริการ ($\bar{X} = 3.69$) และการกำหนดให้ใช้บริการประกอบการค้นคว้าเฉพาะภายในหอสมุดเท่านั้นทำให้ผู้ใช้บริการไม่สะดวกในการค้นคว้าเมื่อทรัพยากรที่ต้องการมีจำนวนมาก อยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 3.62$)

ด้านผู้ใช้บริการ พบว่า ผู้ใช้บริการมีปัญหาที่มีข้อจำกัดด้านเวลาและการเดินทางมาใช้บริการที่หอสมุดแห่งชาติมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$) รองลงมาคือ ไม่มีความรู้ทางภาษาโบราณ และอักษรโบราณ ซึ่งต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญในการอ่าน แปล หรือถ่ายถอดสารสนเทศ ($\bar{X} = 3.56$) และมีข้อจำกัดด้านค่าใช้จ่าย เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาใช้บริการ ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการ อาทิ ค่าทำสำเนาดิจิทัล เป็นต้น อยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 3.52$)

4. การเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ จำแนกตามอายุ อาชีพ และระดับการศึกษา

4.1 การเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุด แห่งชาติ จำแนกตามอายุ

ตาราง 6 ตารางเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติจำแนกตามตัวแปรอายุ

การใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม	อายุไม่เกิน 20 ปี		อายุ 21-40 ปี		อายุ 41 ปีขึ้นไป		F	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
	1. ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม	3.93 ^a	0.80	3.68 ^b	0.87	3.50 ^b		
2. ด้านประเภทของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้	3.62 ^a	0.76	3.50 ^b	0.86	3.28 ^b	0.81	7.42	.001*
3. ด้านภาษาของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้	3.65 ^a	0.81	3.41 ^b	0.85	3.17 ^b	0.83	13.70	.000*
4. ด้านเนื้อหาของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้	3.80 ^a	0.77	3.54 ^b	0.95	3.48 ^b	0.89	6.79	.001*
5. ด้านวิธีการค้นหาสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม	3.66	0.85	3.71	0.78	3.51	0.82	2.55	.079
6. ด้านแหล่งสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้	3.43 ^a	1.06	3.43	0.95	3.13 ^b	0.97	4.63	.010*
7. ด้านบริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้	3.62 ^a	0.88	3.53 ^a	0.95	3.23 ^b	0.91	8.01	.000*
รวม	3.67^a	0.73	3.54^a	0.73	3.33^b	0.68	9.46	.000*

* p-value <.05

a, b หมายถึงอักษรที่กล่าวกำกับค่าเฉลี่ยใด แสดงว่าค่าเฉลี่ยคู่นั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยที่อักษร a กำกับค่าเฉลี่ยที่มีค่าสูงกว่า b

จากตาราง 6 ผลการเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติจำแนกตามตัวแปรอายุ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอายุต่างกันมีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 1 โดย

ผู้ให้บริการที่มีอายุไม่เกิน 20 ปี และผู้ให้บริการที่มีอายุ 21-40 ปี มีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ สูงกว่าผู้ให้บริการที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไป

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความแตกต่างกันในแทบทุกด้าน ยกเว้นด้านวิธีการเข้าถึงและค้นหาสารสนเทศ สรุปได้ดังนี้

ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม พบว่า ผู้ให้บริการที่มีอายุต่างกันมีวัตถุประสงค์การใช้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ให้บริการที่มีอายุไม่เกิน 20 ปี มีวัตถุประสงค์การใช้สูงกว่า ผู้ให้บริการที่มีอายุ 21-40 ปี และอายุ 41 ปีขึ้นไป

ด้านประเภทของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่า ผู้ให้บริการที่มีอายุต่างกันมีประเภทของสารสนเทศที่ใช้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ให้บริการที่มีอายุไม่เกิน 20 ปี มีประเภทของสารสนเทศที่ใช้สูงกว่าผู้ให้บริการที่มีอายุ 21-40 ปี และอายุ 41 ปีขึ้นไป

ด้านภาษาของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่า ผู้ให้บริการที่มีอายุต่างกันมีการใช้สารสนเทศที่มีภาษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ให้บริการที่มีอายุไม่เกิน 20 ปี มีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมภาษาต่าง ๆ สูงกว่าผู้ให้บริการที่มีอายุ 21-40 ปี และอายุ 41 ปีขึ้นไป

ด้านเนื้อหาของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่า ผู้ให้บริการที่มีอายุต่างกันมีการใช้เนื้อหาของสารสนเทศ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ให้บริการที่มีอายุไม่เกิน 20 ปี มีการใช้เนื้อหาของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมต่าง ๆ สูงกว่าผู้ให้บริการที่มีอายุ 21-40 ปี และอายุ 41 ปีขึ้นไป

ด้านวิธีการค้นหาสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม พบว่า ผู้ให้บริการที่มีอายุต่างกันมีวิธีการค้นหาสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมไม่แตกต่างกัน

ด้านแหล่งสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่า ผู้ให้บริการที่มีอายุต่างกันมีการใช้แหล่งสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ให้บริการที่มีอายุไม่เกิน 20 ปี มีการใช้แหล่งสารสนเทศสูงกว่า ผู้ให้บริการที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไป

ด้านบริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่า ผู้ให้บริการที่มีอายุต่างกันมีการใช้บริการสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ให้บริการที่มีอายุไม่เกิน 20 ปี และอายุ 21-40 ปี มีการใช้บริการสารสนเทศสูงกว่า ผู้ให้บริการที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไป

4.2 การเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ จำแนกตามอาชีพ

ตาราง 7 ตารางเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติจำแนกตามตัวแปรอาชีพ

การใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม	กลุ่มข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้เกษียณอายุ การทำงาน ข้าราชการ บำนาญ		กลุ่มนักเรียน นักศึกษา		กลุ่มพนักงาน บริษัท ลูกจ้าง เอกชน อาชีพ อิสระ ฟรีแลนซ์ เจ้าของกิจการ ผู้ประกอบการ ธุรกิจส่วนตัว		F	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
	1. ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม	3.74 ^a	0.84	3.81 ^a	0.88	3.45 ^b		
2. ด้านประเภทของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้	3.30 ^b	0.88	3.63 ^a	0.74	3.57 ^a	0.76	10.19	.000*
3. ด้านภาษาของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้	3.22 ^b	0.89	3.65 ^a	0.81	3.40	0.69	15.18	.000*
4. ด้านเนื้อหาของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้	3.41 ^b	0.98	3.80 ^a	0.77	3.68	0.77	10.97	.000*
5. ด้านวิธีการค้นหาสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม	3.51 ^b	0.85	3.68	0.82	3.85 ^a	0.69	5.63	.004*
6. ด้านแหล่งสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้	3.17 ^b	0.99	3.48 ^a	1.02	3.45	0.96	5.91	.003*
7. ด้านบริการสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้	3.29 ^b	0.97	3.63 ^a	0.88	3.57	0.88	7.78	.000*
รวม	3.38^b	0.75	3.67^a	0.71	3.57	0.62	9.15	.000*

*p-value <.05

a, b หมายถึงอักษรที่กล่าวกำกับค่าเฉลี่ยใด แสดงว่าค่าเฉลี่ยคู่นั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยที่อักษร a กำกับค่าเฉลี่ยที่มีค่าสูงกว่า

จากตาราง 7 ผลการเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติจำแนกตามตัวแปรอาชีพ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 2 โดยกลุ่มอาชีพนักเรียน นักศึกษา มีการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมสูงกว่ากลุ่มพนักงานบริษัท ลูกจ้างเอกชน อาชีพอิสระ ฟรีแลนซ์ เจ้าของกิจการ ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าแตกต่างกันในทุกด้าน สรุปได้ดังนี้

ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีวัตถุประสงค์ในการใช้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ใช้บริการกลุ่มข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้เกษียณอายุการทำงาน ข้าราชการบำนาญ และนักเรียน นักศึกษามีวัตถุประสงค์การใช้สูงกว่ากลุ่มพนักงานบริษัท ลูกจ้างเอกชน อาชีพอิสระ ฟรีแลนซ์ เจ้าของกิจการ ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว

ด้านประเภทของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีประเภทของสารสนเทศที่ใช้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ใช้บริการกลุ่มนักเรียน นักศึกษา และกลุ่มพนักงานบริษัท ลูกจ้างเอกชน อาชีพอิสระ ฟรีแลนซ์ เจ้าของกิจการ ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว มีประเภทของสารสนเทศที่ใช้สูงกว่ากลุ่มข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้เกษียณอายุการทำงาน ข้าราชการบำนาญ

ด้านภาษาของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีการใช้สารสนเทศที่มีภาษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ใช้บริการที่กลุ่มนักเรียน นักศึกษามีการใช้ด้านภาษาสูงกว่ากลุ่มอาชีพข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้เกษียณอายุการทำงาน ข้าราชการบำนาญ

ด้านเนื้อหาของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีการใช้เนื้อหาของสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่กลุ่มนักเรียน นักศึกษา มีการใช้เนื้อหาของสารสนเทศสูงกว่ากลุ่มข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้เกษียณอายุการทำงาน ข้าราชการบำนาญ

ด้านวิธีการค้นหาสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีวิธีการค้นหาของสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ใช้บริการที่กลุ่มพนักงานบริษัท ลูกจ้างเอกชน อาชีพอิสระ ฟรีแลนซ์ เจ้าของกิจการ ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว มีการค้นหาของสารสนเทศสูงกว่ากลุ่มข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้เกษียณอายุการทำงาน ข้าราชการบำนาญ

ด้านแหล่งสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกัน มีการใช้แหล่งสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ใช้บริการที่กลุ่มนักเรียน นักศึกษา มีการใช้แหล่งสารสนเทศสูงกว่ากลุ่มข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้เกษียณอายุการทำงาน ข้าราชการบำนาญ

ด้านบริการสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกัน มีการใช้บริการสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ใช้บริการกลุ่มนักเรียน นักศึกษา มีการใช้บริการสารสนเทศสูงกว่ากลุ่มข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้เกษียณอายุการทำงาน ข้าราชการบำนาญ

4.3 การเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ จำแนกตามระดับการศึกษา

ตาราง 8 ตารางการเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติจำแนกตามตัวแปรระดับการศึกษา

การใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม	สูงกว่า		สูงสุดระดับ		t	p-value
	ปริญญาตรี		ปริญญาตรี			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม	3.68	0.79	3.73	0.85	-0.583	.560
2. ด้านประเภทของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้	3.33	0.90	3.54	0.79	-2.092	.038*
3. ด้านภาษาของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้	3.24	0.90	3.49	0.82	-2.682	.008*
4. ด้านเนื้อหาของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้	3.41	0.95	3.69	0.85	-2.492	.013*
5. ด้านวิธีการค้นหาสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม	3.57	0.88	3.66	0.80	-.807	.420
6. ด้านแหล่งสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้	3.23	0.96	3.39	1.02	-1.358	.175
7. ด้านบริการสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้	3.29	0.96	3.54	0.91	-2.463	.014*
รวม	3.39	0.74	3.58	0.72	-2.184	.029*

*p-value < .05

จากตาราง 8 ผลการเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติจำแนกตามตัวแปรระดับการศึกษา พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 3 โดยผู้ให้บริการที่มีระดับการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรีมีการใช้สูงกว่าผู้ให้บริการที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ใช้บริการมีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมต่างกันด้านประเภทของสารสนเทศที่ใช้ ด้านภาษาที่ใช้ ด้านเนื้อหาที่ใช้ และด้านบริการที่ใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ให้บริการที่มีระดับการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรีมีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมสูงกว่าผู้ให้บริการที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

5. การเปรียบเทียบปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติจำแนกตามตัวแปรอายุ อาชีพ ระดับการศึกษา

5.1 การเปรียบเทียบปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติจำแนกตามตัวแปรอายุ

ตาราง 9 ตารางเปรียบเทียบปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติจำแนกตามตัวแปรอายุ

ปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม	อายุไม่เกิน 20 ปี		อายุ 21-40 ปี		อายุ 41 ปีขึ้นไป		F	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
	ด้านทรัพยากรสารสนเทศ	3.48	0.95	3.61 ^a	0.91	3.33 ^b		
ด้านการบริการ กฎและระเบียบการให้บริการ	3.51	0.91	3.53	0.91	3.30	0.98	2.843	.059
ด้านการเข้าถึงและการค้นหา	3.53 ^b	0.88	3.78 ^a	0.95	3.52	1.06	4.334	.014*
ด้านผู้ให้บริการ	3.51	0.85	3.32	0.83	3.40	0.81	2.310	.100
รวม	3.51	0.82	3.56	0.77	3.39	0.86	1.854	.158

*p-value < .05

a, b หมายถึงอักษรที่กล่าวกำกับค่าเฉลี่ยใด แสดงว่าค่าเฉลี่ยคู่นั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยที่อักษร a กำกับค่าเฉลี่ยที่มีค่าสูงกว่า

จากตาราง 9 ผลการเปรียบเทียบปัญหาในการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของ หอสมุดแห่งชาติจำแนกตามตัวแปรอายุ พบว่าผู้ใช้บริการที่มีอายุต่างกันมีปัญหาในการใช้ สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมโดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 4 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีด้านทรัพยากรสารสนเทศและด้านการเข้าถึงและการค้นหาที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ใช้บริการที่มีอายุ 21-40 ปี มีปัญหา การใช้สารสนเทศด้านทรัพยากรสารสนเทศสูงกว่าผู้ใช้บริการที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไป และผู้ใช้บริการที่มี อายุ 21-40 ปี มีปัญหาการใช้ด้านการเข้าถึงและการค้นหาสูงกว่าผู้ใช้บริการที่มีอายุไม่เกิน 20 ปี

5.2 การเปรียบเทียบปัญหาการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของ หอสมุดแห่งชาติจำแนกตามตัวแปรอาชีพ

ตาราง 10 ตารางการเปรียบเทียบปัญหาการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของหอสมุด แห่งชาติจำแนกตามตัวแปรอาชีพ

ปัญหาการใช้สารสนเทศ สมรรถกทางวัฒนธรรม	กลุ่ม ข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้เกษียณอายุ การทำงาน		กลุ่ม นักเรียน นักศึกษา		กลุ่ม พนักงานบริษัท ลูกจ้างเอกชน อาชีพอิสระ ฟรีแลนซ์ เจ้าของกิจการ ผู้ประกอบ ธุรกิจส่วนตัว		F	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านทรัพยากรสารสนเทศ	3.34 ^b	1.02	3.53	0.94	3.76 ^a	0.80	6.339	.002*
ด้านการบริการ กฎและระเบียบ การใช้บริการ	3.30 ^b	0.97	3.55 ^a	0.90	3.66 ^a	0.85	6.374	.002*
ด้านการเข้าถึงและการค้นหา	3.51 ^b	1.04	3.62	0.90	3.88 ^a	0.89	4.529	.011*
ด้านผู้ใช้บริการ	3.26 ^b	0.86	3.50 ^a	0.83	3.55 ^a	0.72	6.131	.002*
รวม	3.35^b	0.84	3.55^a	0.82	3.71^a	0.69	7.00	.001*

*p-value < .05

a, b หมายถึงอักษรที่กล่าวกำกับค่าเฉลี่ยใด แสดงว่าค่าเฉลี่ยคู่นั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยที่อักษร a กำกับค่าเฉลี่ยที่มีค่าสูงกว่า

จากตาราง 10 ผลการเปรียบเทียบปัญหาในการใช้สารสนเทศกรมของ หอสมุดแห่งชาติจำแนกตามตัวแปรอาชีพ พบว่าผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีปัญหาในการใช้ สารสนเทศกรมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 5 โดยผู้ใช้บริการกลุ่มพนักงานบริษัท ลูกจ้างเอกชน อาชีพ อิสระ ฟรีแลนซ์ เจ้าของกิจการ ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว และกลุ่มนักเรียน นักศึกษา มีปัญหาการใช้ สารสนเทศกรมสูงกว่ากลุ่มข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้เกษียณอายุการทำงาน ข้าราชการบำนาญ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าแตกต่างกันในทุกด้าน ดังนี้

ด้านทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีปัญหาด้านทรัพยากร สารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ใช้บริการกลุ่มพนักงานบริษัท ลูกจ้างเอกชน อาชีพอิสระ ฟรีแลนซ์ เจ้าของกิจการ ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว มีปัญหาการใช้ ทรัพยากรสารสนเทศสูงกว่ากลุ่มข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้เกษียณอายุการทำงาน ข้าราชการ บำนาญ

ด้านค่าบริการ กฎระเบียบการใช้บริการ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมี ปัญหาด้านบริการ กฎระเบียบการใช้บริการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ใช้บริการกลุ่มพนักงานบริษัท ลูกจ้างเอกชน อาชีพอิสระ ฟรีแลนซ์ เจ้าของกิจการ ผู้ ประกอบธุรกิจส่วนตัว และกลุ่มนักเรียน นักศึกษามีปัญหาการใช้บริการสารสนเทศกรม สูงกว่ากลุ่มข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้เกษียณอายุการทำงาน ข้าราชการบำนาญ

ด้านการเข้าถึงและการค้นหา พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีปัญหาด้านการ เข้าถึงและการค้นหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ใช้บริการกลุ่ม พนักงานบริษัท ลูกจ้างเอกชน อาชีพอิสระ ฟรีแลนซ์ เจ้าของกิจการ ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว มี ปัญหาการเข้าถึงค้นหาสารสนเทศกรมสูงกว่าผู้ใช้บริการอาชีพกลุ่มข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้เกษียณอายุการทำงาน ข้าราชการบำนาญ

ด้านผู้ใช้บริการ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีปัญหาด้านผู้ใช้บริการแตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ใช้บริการกลุ่มพนักงานบริษัท ลูกจ้างเอกชน อาชีพอิสระ ฟรีแลนซ์ เจ้าของกิจการ ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว และกลุ่มนักเรียน นักศึกษา มีปัญหา ด้านผู้ใช้บริการสูงกว่ากลุ่มข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้เกษียณอายุการทำงาน ข้าราชการ บำนาญ

5.3 การเปรียบเทียบปัญหาการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของ หอสมุดแห่งชาติจำแนกตามตัวแปรระดับการศึกษา

ตาราง 11 ตารางการเปรียบเทียบปัญหาการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของหอสมุด
แห่งชาติจำแนกตามตัวแปรระดับการศึกษา

ปัญหาการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม	สูงกว่า		สูงสุดระดับ		t	p- value
	ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาตรี		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านทรัพยากรสารสนเทศ	3.44	1.02	3.50	0.94	-.485	.628
ด้านการบริการ กฎระเบียบการใช้บริการ	3.39	0.98	3.49	0.92	-1.018	.309
ด้านการเข้าถึงและการค้นหา	3.62	1.05	3.62	0.94	.031	.975
ด้านผู้ใช้บริการ	3.33	0.85	3.44	0.83	-.930	.353
รวม	3.45	0.85	3.51	0.81	-.665	.506

*p-value < .05

จากตาราง 11 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติจำแนกตามตัวแปรระดับการศึกษา พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีปัญหาการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 6 โดยผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรีมีปัญหาการใช้สูงกว่าผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การใช้และปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. วิธีดำเนินการวิจัย
3. สรุปผลการวิจัย
4. อภิปรายผลการวิจัย
5. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ
2. เพื่อศึกษาปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ
3. เพื่อเปรียบเทียบการใช้และปัญหาในการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม ของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ จำแนกตามอายุ อาชีพ และระดับการศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้ใช้บริการที่มีอายุต่างกันมีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน
2. ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน
3. ผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน
4. ผู้ใช้บริการที่มีอายุต่างกันมีปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน
5. ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน
6. ผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติทั้ง 12 แห่ง ได้แก่ สำนักหอสมุดแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก กาญจนบุรี หอสมุดแห่งชาติจังหวัดสุพรรณบุรี เฉลิมพระเกียรติ หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก จันทบุรี หอสมุดแห่งชาติ ชลบุรี หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก เชียงใหม่ หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ นครพนม หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.9 นครราชสีมา หอสมุดแห่งชาติกาญจนาภิเษก สงขลา หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ สงขลา หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ตรัง หอสมุดแห่งชาตินครศรีธรรมราช มีจำนวนผู้ให้บริการทั้งสิ้น 699,704 คน (กรมศิลปากร, 2563) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติที่สุ่มจากประชากรข้างต้น รวมจำนวนทั้งสิ้น 518 คน ซึ่งมากกว่าจำนวนขั้นต่ำที่กำหนดไว้ในตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) ตามอายุ อาชีพ และระดับการศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป แบ่งเป็นคำถามแบบเลือกตอบ ได้แก่ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม เป็นคำถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) น้อยที่สุด (1) ประกอบด้วย ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้สมรรถกทางวัฒนธรรม ด้านประเภทของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้ ด้านภาษาของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้ ด้านเนื้อหาของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้ ด้านวิธีการค้นหาสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้ ด้านแหล่งสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้ และด้านบริการสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัญหาการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม เป็นคำถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับเช่นกัน ประกอบด้วย ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านการบริการ กฎระเบียบการใช้บริการ ด้านการเข้าถึงและการค้นหา และด้านผู้ให้บริการ

ตอนที่ 4 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม มีลักษณะคำถามแบบปลายเปิด ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เป็นอาจารย์ทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษชำนาญการพิเศษที่มีความเชี่ยวชาญ

ทางสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม ในด้านความตรงของเนื้อหา (Content validity) แล้วนำมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ผลประเมินได้ค่าระหว่าง 0.66-1.00 ซึ่งมากกว่า 0.50 จากนั้นนำไปทดลองใช้กับผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำมาคำนวณค่าความเที่ยงโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ผลของแอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .961 ซึ่งถือว่าถือว่าแบบสอบถามมีคุณภาพ และสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้จริง หลังจากนั้นผู้วิจัยได้แก้ไขปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอโครงการวิจัยคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รหัสโครงการวิจัย SWUEC-G-318/2563 โดยได้รับผลการพิจารณาว่าเป็นโครงการวิจัยที่เข้าข่ายยกเว้น (Research with Exemption from SWUEC) เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2563 และได้ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความร่วมมือจากสำนักหอสมุดแห่งชาติ และหอสมุดแห่งชาติสาขา จำนวน 12 แห่ง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากผู้ใช้บริการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองร่วมกับการใช้แบบสอบถามออนไลน์ผ่านเครื่องมือ Google form ในช่วงระหว่างเดือนสิงหาคม ถึงกันยายน 2564 ซึ่งยังอยู่ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวนทั้งสิ้น 518 ชุด และเป็นแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ทั้งหมด

4. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคำนวณสำเร็จรูป ดังนี้

4.1 ใช้การแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษา

4.2 ใช้ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้และปัญหาการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ มากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) น้อยที่สุด (1)

4.3 ใช้สถิติ One-way ANOVA วิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ และทดสอบความแตกต่างตามตัวแปรอายุ และอาชีพ เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ดำเนินการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีของเซฟเฟ้ (Scheffe)

4.4 ใช้สถิติ t-test แบบ Independent เปรียบเทียบการใช้และปัญหาการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม และทดสอบความแตกต่างตัวแปรระดับการศึกษา

5. นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุป และอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้บริการสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ และหอสมุดแห่งชาติสาขา พบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 21-40 ปีจำนวน 191 คน (ร้อยละ 36.90) เป็นนักเรียน นักศึกษา จำนวน 220 คน (ร้อยละ 42.50) มีระดับการศึกษาปริญญาตรีจำนวน 340 คน (ร้อยละ 65.60) โดยมีช่วงเวลาในการค้นหาไม่แน่นอนตามความสะดวก และความต้องการ ค้นหาข้อมูล จำนวน 364 คน (ร้อยละ 70.27)

1. การใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ พบว่า ผู้ใช้บริการมีสภาพการใช้โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 3 ลำดับแรกอยู่ในระดับมาก เท่ากัน โดยด้านวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านวิธีการค้นหาสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมและด้านเนื้อหาของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้ ตามลำดับ

เมื่อพิจารณารายข้อในแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

1.1 ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม พบว่า ผู้ใช้บริการมีวัตถุประสงค์เพื่อหาความรู้ในสิ่งที่สนใจ และเพิ่มพูนความรู้ให้กับตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ เพื่อการศึกษาและการค้นคว้าวิจัย และเพื่อการปฏิบัติงาน หรือใช้ในการประกอบอาชีพอยู่ในระดับมากเช่นกัน

1.2 ด้านวิธีการค้นหาสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม พบว่า ผู้ใช้บริการค้นหาจากฐานข้อมูลสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศของสำนักหอสมุดแห่งชาติและหอสมุดแห่งชาติสาขา (OPAC) และฐานข้อมูลฉบับเต็มและฐานข้อมูลอื่น ๆ ที่มีให้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ การค้นหาด้วยการเดินสำรวจเลือกดูทรัพยากรสารสนเทศประเภทที่สนใจด้วยตนเอง และการสอบถามบรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ให้บริการอยู่ในระดับมากเช่นกัน

1.3 ด้านเนื้อหาของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม พบว่า ผู้ใช้บริการมีการใช้เนื้อหาวรรณกรรมพื้นบ้าน และวรรณคดี ได้แก่ วรรณคดี นิทาน ตำนานพื้นบ้าน บทร้องพื้นบ้านบทสวด หรือบทกล่าวในพิธีกรรม จำนวน ภาษิต ปริศนาคำทายตำราต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาไทยถิ่น ภาษากลุ่มชาติพันธุ์ ภาษาสัญลักษณ์ ภาษาที่ใช้ติดต่อดสื่อสารด้วยภาษามือ ภาษาท่าทาง อักษรต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก และศิลปะการแสดง ดนตรี การบรรเลง นาฏศิลป์ การขับร้อง การรำ ระบำ โขน ลิเก การเต้น เพลง การขับร้อง ละคร และเครื่อง

ดนตรี เครื่องแต่งกายที่เกี่ยวข้องทางด้านการแสดง แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี งานเทศกาล มีค่าเฉลี่ยเท่ากันโดยอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านประเภทของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่า ผู้ใช้บริการมีการใช้ทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล เช่น ไฟล์เอกสารโบราณ ไฟล์หนังสือพิมพ์เก่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ไฟล์เสียง ไฟล์เพลง เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ฐานข้อมูลฉบับเต็ม เช่น ฐานข้อมูล D-library ที่ให้บริการเอกสารโบราณ หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ของหอสมุดแห่งชาติ คลังดิจิทัลของกรมศิลปากรที่ให้บริการ หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์กรมศิลปากร เอกสารทางจดหมายเหตุ อยู่ในระดับมาก และหนังสือ เช่น หนังสือเก่า หนังสือหายาก เป็นต้น อยู่ในระดับมากเช่นกัน

1.5 ด้านบริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่า ผู้ใช้บริการใช้บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้ามีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ บริการแนะนำการสืบค้นฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ และบริการถ่ายเอกสารอยู่ในระดับมากเช่นกัน

1.6 ด้านภาษาของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่า ผู้ใช้บริการมีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมในภาษาไทยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ภาษาไทยถิ่นแต่ละภูมิภาค เช่น ภาษาล้านนา ภาษาอีสาน เป็นต้น และภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีน เป็นต้น อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

1.7 ด้านแหล่งสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่า ผู้ใช้บริการมีการใช้แหล่งสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ บล็อก สื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ใช้บริการสำนักหอสมุดแห่งชาติอยู่ในระดับมาก และใช้บริการพิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ (หอศิลป์เจ้าฟ้า) เป็นต้น อยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติโดยรวม พบว่า ผู้ใช้บริการมีปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ใช้บริการมีปัญหาด้านการเข้าถึงและการค้นหามีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านทรัพยากรสารสนเทศและด้านบริการ กฎ และระเบียบการใช้บริการ อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

2.1 ด้านการเข้าถึงและการค้นหา พบว่า ผู้ใช้บริการมีปัญหาทรัพยากรบางประเภทถูกจำกัดการเข้าถึงทำให้ไม่สามารถใช้บริการได้ เช่น กรณีที่มีทรัพยากรนั้นรายการเดียว เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ มีรายการที่ต้องการปรากฏในระบบฐานข้อมูล แต่ไม่พบทรัพยากรที่จะใช้บริการได้จริง และทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมแต่ละประเภทมีการ

จัดเก็บ และจัดระบบที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้ใช้บริการเข้าถึงและค้นหาสารสนเทศได้ยาก อยู่ในระดับมากเช่นกัน

2.2 ด้านทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า ผู้ใช้บริการมีปัญหาทรัพยากรสารสนเทศซ้ำรูดเสื่อมสภาพ เสียหาย ส่งผลให้ข้อมูลลบเลือนหายไป ไม่สามารถอ่านได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมบางชิ้นขาดความครบถ้วนต่อเนื่อง และทรัพยากรสารสนเทศมีรูปแบบไม่หลากหลายตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

2.3 ด้านการบริการ กฎระเบียบการใช้บริการ พบว่า ผู้ใช้บริการมีปัญหากฎระเบียบและขั้นตอนการใช้บริการที่ยุ่งยาก เข้มงวด ไม่สะดวกในการใช้บริการ เช่น ต้องกรอกแบบฟอร์มขออนุญาตใช้และรออนุมัติทรัพยากรบางประเภท ต้องทำหนังสือขออนุญาต ทำสำเนา การจำกัดจำนวนการใช้เอกสารต่อครั้ง ห้ามถ่ายรูปรวมสารสนเทศ เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ทรัพยากรสารสนเทศถูกจัดเก็บแบบชั้นปิดทำให้ไม่สะดวกในการใช้บริการ และการกำหนดให้ใช้บริการประกอบการค้นคว้าเฉพาะภายในหอสมุดเท่านั้นทำให้ผู้ใช้บริการไม่สะดวกในการค้นคว้าเมื่อทรัพยากรที่ต้องการมีจำนวนมาก อยู่ในระดับมากเช่นกัน

2.4 ด้านผู้ใช้บริการ พบว่า ผู้ใช้บริการมีปัญหาข้อจำกัดด้านเวลา และการเดินทางมาใช้บริการที่หอสมุดแห่งชาติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ไม่มีความรู้ทางภาษาโบราณ และอักษรโบราณ ซึ่งต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญในการอ่าน แปล หรือถ่ายถอดสารสนเทศ และมีข้อจำกัดด้านค่าใช้จ่าย เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาใช้บริการ ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการ อาทิ ค่าทำสำเนาดิจิทัล เป็นต้น อยู่ในระดับมากเช่นกัน

3. การเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ จำแนกตามอายุ อาชีพ และระดับการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ผลการเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอายุต่างกันมีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 1 โดยผู้บริการที่มีอายุไม่เกิน 20 ปี และผู้บริการที่มีอายุ 21-40 ปี มีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ สูงกว่าผู้บริการที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไป เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความแตกต่างกันในแทบทุกด้านยกเว้นด้านวิธีการเข้าถึงและค้นหาสารสนเทศที่ไม่แตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้

ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอายุต่างกันมีวัตถุประสงค์การใช้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ใช้บริการที่มีอายุไม่เกิน 20 ปี มีวัตถุประสงค์การใช้สูงกว่า ผู้ใช้บริการที่มีอายุ 21-40 ปี และอายุ 41 ปีขึ้นไป

ด้านประเภทของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอายุต่างกันมีประเภทของสารสนเทศที่ใช้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ใช้บริการที่มีอายุไม่เกิน 20 ปี มีประเภทของสารสนเทศที่ใช้สูงกว่าผู้ใช้บริการที่มีอายุ 21-40 ปี และอายุ 41 ปีขึ้นไป

ด้านภาษาของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอายุต่างกันมีการใช้สารสนเทศที่มีภาษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ใช้บริการที่มีอายุไม่เกิน 20 ปี มีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมภาษาต่าง ๆ สูงกว่าผู้ใช้บริการที่มีอายุ 21-40 ปี และอายุ 41 ปีขึ้นไป

ด้านเนื้อหาของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอายุต่างกัน มีการใช้เนื้อหาของสารสนเทศ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ใช้บริการที่มีอายุไม่เกิน 20 ปี มีการใช้เนื้อหาของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมต่าง ๆ สูงกว่าผู้ใช้บริการที่มีอายุ 21-40 ปี และอายุ 41 ปีขึ้นไป

ด้านวิธีการค้นหาสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอายุต่างกันมีวิธีการค้นหาสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมไม่แตกต่างกัน

ด้านแหล่งสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอายุต่างกันมีการใช้แหล่งสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ใช้บริการที่มีอายุไม่เกิน 20 ปี มีการใช้แหล่งสารสนเทศสูงกว่า ผู้ใช้บริการที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไป

ด้านบริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอายุต่างกันมีการใช้บริการสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ใช้บริการที่มีอายุไม่เกิน 20 ปี และอายุ 21-40 ปี มีการใช้บริการสารสนเทศสูงกว่า ผู้ใช้บริการที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไป

3.2 ผลการเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ จำแนกตามอาชีพ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 2 โดยกลุ่มอาชีพนักเรียน นักศึกษา มีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมสูงกว่ากลุ่มพนักงานบริษัท

ลูกจ้างเอกชน อาชีพอิสระ ฟรีแลนซ์ เจ้าของกิจการ ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าแตกต่างกันในทุกด้าน โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้

ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีวัตถุประสงค์ในการใช้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ใช้บริการกลุ่มข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้เกษียณอายุการทำงาน ข้าราชการบำนาญ และนักเรียน นักศึกษามีวัตถุประสงค์การใช้สูงกว่ากลุ่มพนักงานบริษัท ลูกจ้างเอกชน อาชีพอิสระ ฟรีแลนซ์ เจ้าของกิจการ ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว

ด้านประเภทของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีประเภทของสารสนเทศที่ใช้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ใช้บริการกลุ่มนักเรียน นักศึกษา และกลุ่มพนักงานบริษัท ลูกจ้างเอกชน อาชีพอิสระ ฟรีแลนซ์ เจ้าของกิจการ ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว มีประเภทของสารสนเทศที่ใช้สูงกว่ากลุ่มข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้เกษียณอายุการทำงาน ข้าราชการบำนาญ

ด้านภาษาของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกัน มีการใช้สารสนเทศที่มีภาษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ใช้บริการที่กลุ่มนักเรียน นักศึกษามีการใช้ด้านภาษาสูงกว่ากลุ่มอาชีพข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้เกษียณอายุการทำงาน ข้าราชการบำนาญ

ด้านเนื้อหาของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีการใช้เนื้อหาของสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่กลุ่มนักเรียน นักศึกษา มีการใช้เนื้อหาของสารสนเทศสูงกว่ากลุ่มข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้เกษียณอายุการทำงาน ข้าราชการบำนาญ

ด้านวิธีการค้นหาสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีวิธีการค้นหาของสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ใช้บริการที่กลุ่มพนักงานบริษัท ลูกจ้างเอกชน อาชีพอิสระ ฟรีแลนซ์ เจ้าของกิจการผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว มีการค้นหาของสารสนเทศสูงกว่ากลุ่มข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้เกษียณอายุการทำงาน ข้าราชการบำนาญ

ด้านแหล่งสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีการใช้แหล่งสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ใช้บริการที่กลุ่มนักเรียน นักศึกษา มีการใช้แหล่งสารสนเทศสูงกว่ากลุ่มข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้เกษียณอายุการทำงาน ข้าราชการบำนาญ

ด้านบริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีการใช้บริการสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ให้บริการกลุ่มนักเรียน นักศึกษา มีการใช้บริการสารสนเทศสูงกว่ากลุ่มข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้เกษียณอายุการทำงาน ข้าราชการบำนาญ

3.3 ผลการเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 3 โดยผู้ให้บริการที่มีระดับการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรีมีการใช้สูงกว่าผู้ให้บริการที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ใช้บริการมีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมต่างกันด้านประเภทของสารสนเทศที่ใช้ ด้านภาษาที่ใช้ ด้านเนื้อหาที่ใช้ และด้านบริการที่ใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ให้บริการที่มีระดับการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรีมีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมสูงกว่าผู้ให้บริการที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

4. การเปรียบเทียบปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ

4.1 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอายุต่างกันมีปัญหาในการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมโดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 4 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีด้านทรัพยากรสารสนเทศและด้านการเข้าถึงและการค้นหาที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ให้บริการที่มีอายุ 21-40 ปี มีปัญหาการใช้สารสนเทศด้านทรัพยากรสารสนเทศสูงกว่าผู้ให้บริการที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไป และผู้ให้บริการที่มีอายุ 21-40 ปี มีปัญหาการใช้ด้านการเข้าถึงและการค้นหาสูงกว่าผู้ให้บริการที่มีอายุไม่เกิน 20 ปี

4.2 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ จำแนกตามอาชีพ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีปัญหาในการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 5 โดยผู้ให้บริการกลุ่มพนักงานบริษัท ลูกจ้างเอกชน อาชีพอิสระ ฟรีแลนซ์ เจ้าของกิจการ ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว และกลุ่มนักเรียน นักศึกษา มีปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมสูงกว่ากลุ่มข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้เกษียณอายุการทำงาน ข้าราชการบำนาญ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าแตกต่างกันในทุกด้าน มีรายละเอียดดังนี้

ด้านทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีปัญหาด้านทรัพยากรสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ให้บริการกลุ่ม

พนักงานบริษัท ลูกจ้างเอกชน อาชีพอิสระ ฟรีแลนซ์ เจ้าของกิจการ ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว มีปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศสูงกว่ากลุ่มข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้เกษียณอายุการทำงาน ข้าราชการบำนาญ

ด้านการบริการ กฎและระเบียบการใช้บริการ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกัน มีปัญหาด้านบริการ กฎและระเบียบการใช้บริการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ใช้บริการกลุ่มพนักงานบริษัท ลูกจ้างเอกชน อาชีพอิสระ ฟรีแลนซ์ เจ้าของกิจการ ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว และกลุ่มนักเรียน นักศึกษามีปัญหาการใช้บริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมสูงกว่ากลุ่มข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้เกษียณอายุการทำงาน ข้าราชการบำนาญ

ด้านการเข้าถึงและการค้นหา พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีปัญหาด้านการเข้าถึงและการค้นหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ใช้บริการกลุ่มพนักงานบริษัท ลูกจ้างเอกชน อาชีพอิสระ ฟรีแลนซ์ เจ้าของกิจการ ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว มีปัญหาการเข้าถึงค้นหาสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมสูงกว่าผู้ใช้บริการอาชีพกลุ่มข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้เกษียณอายุการทำงาน ข้าราชการบำนาญ

ด้านผู้ใช้บริการ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีปัญหาด้านผู้ใช้บริการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้ใช้บริการกลุ่มพนักงานบริษัท ลูกจ้างเอกชน อาชีพอิสระ ฟรีแลนซ์ เจ้าของกิจการ ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว และกลุ่มนักเรียน นักศึกษา มีปัญหาด้านผู้ใช้บริการสูงกว่ากลุ่มข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้เกษียณอายุการทำงาน ข้าราชการบำนาญ

4.3 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ จำแนกตามระดับการศึกษา ผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 6 โดยผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรีมีปัญหาการใช้สูงกว่าผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ

จากผลการวิจัย พบว่า ผู้ใช้บริการมีการใช้การใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมโดยรวมมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากหอสมุดแห่งชาติเป็นหน่วยงานระดับชาติทำหน้าที่จัดเก็บ รวบรวมและสงวนรักษาทรัพยากรสารสนเทศที่หลากหลาย และมีจำนวนมากที่สุดในประเทศ รวมไปถึงสารสนเทศที่มีคุณค่าทางด้านมรดกศิลปวัฒนธรรม ที่มีความสำคัญให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ และยังใช้งานได้เสมอ ในขณะที่เดียวกันภารกิจของสำนักหอสมุดแห่งชาติในการดำเนินการสำรวจ จัดทำ รวบรวม จัดเก็บ และสงวนรักษามรดกภูมิปัญญาด้านทรัพยากรสารสนเทศในรูปของสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเอกสารโบราณ โดยสอดคล้องกับประวัติของสำนักหอสมุดแห่งชาติ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดตั้งหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2448 โดยรวบรวมหนังสือมาจากหอพระสมุดทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ หอพระมณเฑียรธรรม หอพุทธศาสนสังคหะ และหอพระสมุดวชิรญาณเดิม ประกอบด้วยหนังสือ สมุดไทย คัมภีร์โบราณ ฯลฯ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสมบัติส่วนพระองค์ของพระมหากษัตริย์ ตลอดจนบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ที่ได้พระราชทาน ประทาน และบริจาคให้หอพระสมุดวชิรญาณ รวมทั้งหนังสือที่หอพระสมุดวชิรญาณจัดพิมพ์ และจัดทำให้บริการ (สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2565) และยังคงสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการพิมพ์ (2484) ประกาศไว้ในราชกิจจานุเบกษา เป็นพระราชบัญญัติการพิมพ์ฉบับแรกที่กำหนดให้มีการส่งสิ่งพิมพ์ที่พิมพ์ขึ้นในราชอาณาจักร สองฉบับให้ หอสมุดแห่งชาติภายในกำหนดเจ็ดวัน นับแต่วันพิมพ์เสร็จ (พระราชบัญญัติการพิมพ์, 2484) มีความสอดคล้องกับนโยบายขององค์การเพื่อการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมสหประชาชาติ (UNESCO) ที่ต้องการสนับสนุนให้อุรักษ์สงวนรักษา รวมถึงการพัฒนาระบบเพื่อให้เข้าถึงองค์ความรู้ เอกสารต้นฉบับซึ่งเป็นมรดกความทรงจำของโลก (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization- UNESCO)

1.1 วัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการมีวัตถุประสงค์เพื่อหาความรู้ในสิ่งที่สนใจ และเพิ่มพูนความรู้ให้กับตนเองมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มผู้ใช้มีความหลากหลายและสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมได้รับความสนใจมากขึ้นในปัจจุบันซึ่งทั้งหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และคนในชุมชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับมรดกทางวัฒนธรรมนั้นๆ เห็นความสำคัญที่จะอนุรักษ์ไว้และเผยแพร่ออกไป สารสนเทศมรดกวัฒนธรรมจึงถูกนำไปบูรณาการให้สามารถใช้ประโยชน์ได้หลายด้านทั้งทางด้าน

การศึกษา สังคม เศรษฐกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ ยิ้มวิไล (2549) ที่พบว่าผู้ใช้บริการ ส่วนใหญ่ของสำนักหอสมุดแห่งชาติมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากหนังสือ หรือทรัพยากรสารสนเทศอื่น ๆ ที่หอสมุดแห่งชาติจัดบริการ และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัย ของปัทม์ชนิต บาลีเขต (2545) ที่พบว่าผู้ใช้บริการหนังสือหายากมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องที่ ตนสนใจมากที่สุด

1.2 วิธีการค้นหาสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการค้นหาจากฐานข้อมูลสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศของสำนักหอสมุดแห่งชาติและหอสมุด แห่งชาติสาขา (OPAC) และฐานข้อมูลฉบับเต็มและฐานข้อมูลอื่น ๆ ที่มีให้บริการมากที่สุด เนื่องจากหอสมุดแห่งชาติมีทรัพยากรสารสนเทศที่หลากหลายประเภท ซึ่งส่วนใหญ่มีการทำ รายการลงในฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศและฐานข้อมูลฉบับเต็มเพื่อให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึง ทรัพยากรสารสนเทศของหอสมุดแห่งชาติได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ดังนั้นจึงเป็นเครื่องมือช่วย ค้นที่ผู้ใช้ใช้ตรวจสอบก่อน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาณันท์ ล้างาม (2560) ที่กล่าวถึงการ พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยเพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้บริการ เป็นกลยุทธ์ พัฒนาขึ้นเพื่อสอดคล้องกับแผนพัฒนาของสำนักหอสมุดแห่งชาติ ด้วยการเชื่อมโยงฐานข้อมูล สืบค้นทรัพยากรสารสนเทศของสำนักหอสมุดแห่งชาติและหอสมุดแห่งชาติสาขา (OPAC) เข้า ด้วยกัน ในลักษณะสืบค้นผ่านทางเดียว (Single Search) และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุคนธ์ทิพย์ จันทะลุน (2561) พบว่าผู้ใช้บริการมีการสืบค้นในฐานข้อมูลสืบค้นทรัพยากร สารสนเทศของสำนักหอสมุดแห่งชาติและหอสมุดแห่งชาติสาขา (OPAC) มากที่สุดเป็นลำดับแรก

1.3 เนื้อหาของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่ใช้ จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการมีการใช้เนื้อหาวรรณกรรมพื้นบ้าน และวรรณคดี ได้แก่ วรรณคดี นิทาน ตำนานพื้นบ้าน บทร้องพื้นบ้านบทสวดหรือบทกล่าวในพิธีกรรม สำนวน ภาษิต ปริศนาคำทาย ตำราต่าง ๆ มาก ที่สุด ทั้งนี้เนื้อหาจากเนื้อหาของสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมประเภทนี้มักมีการใช้ ประกอบการเรียนการสอน ศึกษา ค้นคว้าวิจัย ในทุกระดับของการศึกษา เพราะเนื้อหาของ สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมสามารถบอกถึงวิวัฒนาการทางด้านภาษาศาสตร์ แสดงให้เห็นถึง วัฒนธรรม อารยธรรม และเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงถึง รูปอักษร ภาษาที่แตกต่างกันไป ตามยุคสมัย อิทธิพลของวัฒนธรรม ค่านิยม ประเพณี สภาพสังคมในแต่ละยุคสมัย สอดคล้องกับ งานวิจัยของทรายทอง อุณหันนาศ (2560) ที่พบว่าเนื้อหาเอกสารโบราณส่วนใหญ่ที่ใช้มากที่สุดคือ ด้านวรรณกรรม วรรณคดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุคนธ์ทิพย์ จันทะลุน (2561) ที่พบว่า ผู้ใช้บริการใช้หนังสือหายากที่มีเนื้อหาด้านวรรณคดีในลำดับต้นๆ อยู่ในระดับมาก

1.4 ประเภทของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่า ผู้ใช้บริการมีการใช้ทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล เช่น ไฟล์เอกสารโบราณ ไฟล์หนังสือพิมพ์เก่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ไฟล์เสียง ไฟล์เพลง เป็นต้น มากที่สุด อาจเป็นเพราะพฤติกรรมสารสนเทศของผู้ใช้เปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้เลือกใช้ประเภทของสารสนเทศที่เข้าถึงได้ง่ายผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งหอสมุดแห่งชาติมีระบบห้องสมุดดิจิทัลสำหรับเผยแพร่ข้อมูลดิจิทัลมรดกภูมิปัญญาและมรดกทางวัฒนธรรมของชาติบางประเภทเพื่อให้ผู้ใช้บริการสามารถสืบค้นข้อมูลในรูปแบบดิจิทัลได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ทุกสถานที่ผ่านระบบออนไลน์ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐตามแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2559) ยุทธศาสตร์ที่ 3 ที่ว่าจะต้องสร้างสังคมคุณภาพที่ทั่วถึงเท่าเทียมด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ในการสร้างสื่อ คลังสื่อ และแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ประชาชนเข้าถึงได้อย่างสะดวก โดยมีการกำหนดให้หน่วยงานนำเอกสาร ข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงมรดกทางวัฒนธรรมให้จัดอยู่ในรูปแบบดิจิทัลและเปิดให้ประชาชนเข้าถึงและค้นหาได้

1.5 บริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้ จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการใช้บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้ามากที่สุด อาจเป็นเพราะบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าการบริการพื้นฐานที่ช่วยให้ผู้ใช้บริการทราบถึงข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับการสารสนเทศ/ทรัพยากรสารสนเทศที่มีอยู่ โดยผู้ใช้ส่วนใหญ่มักมีความคาดหวังกับการใช้บริการตอบคำถามที่จะช่วยให้ได้รับสารสนเทศที่ตรงต่อความต้องการของตน อีกทั้งหอสมุดแห่งชาติมีทรัพยากรที่หลากหลาย ในขณะเดียวกันก็มีการจัดเก็บและวิธีการค้นหาที่แตกต่างกัน เมื่อค้นหาสารสนเทศไม่พบหรือไม่ทราบวิธีการค้นหา ผู้ใช้จึงจำเป็นต้องสอบถามข้อมูลจากบริการดังกล่าวมาเป็นลำดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนันท์ทิพย์ จันทะลุน (2561) ที่พบว่า ผู้ใช้บริการมีการใช้บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าเกี่ยวกับหนังสือหายากในระดับมาก

1.6 ด้านภาษาของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้ พบว่า ผู้ใช้บริการมีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมในภาษาไทยมากที่สุด เนื่องจากสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่ถูกบันทึกด้วยภาษาไทย ผู้ใช้ส่วนใหญ่สามารถอ่านออกและใช้งานได้โดยไม่ต้องมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ส่วนสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นภาษาอื่น ๆ เช่น ภาษาโบราณ ภาษาถิ่น ได้รับความนิยมน้อยกว่าเนื่องจากผู้ใช้บริการต้องมีความรู้ในการอ่าน แปล ถ้ายกถอดภาษาจึงจะสามารถเข้าใจได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัลลภา ปัญญาวงศ์ (2539) ที่พบว่า นักวิจัยในสาขาภาษาศาสตร์ศึกษาใช้และมีความต้องการสารสนเทศที่เป็นภาษาไทยในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปัทมาชนิต บาลีเขต (2545) ที่พบว่าผู้ใช้ส่วนใหญ่มีการใช้หนังสือ

หายากที่เป็นภาษาไทยมากที่สุด และยังคงคล้องกับผลวิจัยของของสุนทรทิพย์ จันทะลุน (2561) ที่พบว่าผู้ใช้บริการเกือบทั้งหมดเลือกใช้หนังสือหายากที่เป็นภาษาไทย

1.7 ด้านแหล่งสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้พบว่า ผู้ใช้บริการมีการใช้แหล่งสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ บล็อก สื่อสังคมออนไลน์เป็นต้นมากที่สุด อาจเป็นเพราะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วส่งผลให้ผู้ใช้มีพฤติกรรมการใช้สารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้น เนื่องจากเข้าถึงง่าย เข้าถึงได้หลากหลายแหล่งหลากหลาย เป็นแหล่งข้อมูลขนาดใหญ่ แต่ละแพลตฟอร์มมีลักษณะการให้ข้อมูลที่แตกต่างกัน รวมทั้งนำไปใช้งานได้อย่างสะดวก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทรายทอง อุ่นนันทาศ (2560) ที่พบว่า ผู้ใช้มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับเอกสารโบราณจากแหล่งสารสนเทศทางออนไลน์ด้วยเช่นกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาการใช้สารสนเทศในบริบทอื่นๆ ที่พบว่า มีการใช้แหล่งสารสนเทศประเภทอินเทอร์เน็ตมากที่สุด (บุหพันธ์ กุลวิจิตร, 2558)

2. ปัญหาในการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ

จากผลการวิจัย พบว่า ผู้ใช้มีปัญหาในการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะสภาพปัจจุบันของหอสมุดแห่งชาติได้มีการพัฒนาระบบการจัดเก็บสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมประเภทต่างๆ ในรูปแบบดิจิทัลบางประเภทแล้ว เมื่อพิจารณาปัญหารายด้าน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ด้านการเข้าถึงและการค้นหา จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการมีปัญหาทรัพยากรบางประเภทถูกจำกัดการเข้าถึงทำให้ไม่สามารถใช้บริการได้มาเป็นลำดับแรก เช่น กรณีที่มีทรัพยากรนั้นรายการเดียว อาจเป็นเพราะสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ให้บริการในหอสมุดแห่งชาตินั้นส่วนมากให้บริการแบบชั้นปิดโดยมีขั้นตอนการขอใช้บริการ ทำให้ผู้ใช้บริการไม่สามารถเดินเลือกค้นหาได้อย่างสะดวก สอดคล้องกับงานวิจัยของปัทมชานิต บาลีเขต (2545) ที่พบว่า ผู้ใช้ประสบปัญหาด้านการเข้าถึงหนังสือหายากจากการมีขั้นตอนยุ่งยากและไม่สามารถเข้าถึงหนังสือหายากฉบับตัวเล่มจริงได้ งานวิจัยของทรายทอง อุ่นนันทาศ (2560) ที่พบว่าการจัดบริการเอกสารโบราณแบบชั้นปิด ทุกครั้งที่ใช้บริการต้องแสดงหลักฐานการขออนุญาตต่อเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้จำนวนไฟล์สำเนาเอกสารโบราณบางประเภทมีจำนวนจำกัดทำให้เกิดความไม่สะดวกในการใช้บริการ อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนทรทิพย์ จันทะลุน (2561) ที่พบว่า ผู้ใช้มีปัญหาในประเด็นไม่มีเครื่องมือช่วยค้นหาหนังสือหายากโดยเฉพาะ เช่น บัตรรายการหนังสือหายาก ดรรชนีหนังสือหายากบรรณานุกรมรายชื่อหนังสือหายาก ฐานข้อมูลหนังสือหายาก

2.2 ด้านทรัพยากรสารสนเทศ จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการมีปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศชำรุด เสื่อมสภาพ เสียหาย ส่งผลให้ข้อมูลลบลับเลือนหายไป ไม่สามารถอ่านได้ เป็นปัญหาลำดับแรก อาจเป็นเพราะทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมนั้นส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นเอกสารต้นฉบับที่มีคุณค่าและมีอายุการใช้งานที่ยาวนาน ซึ่งเอกสารบางประเภทเมื่อมีความถี่ในการใช้งานเป็นจำนวนมากก็อปกับเอกสารมีอายุเก่าแก่จึงมีการชำรุดเสียหาย อาจส่งผลทำให้ผู้ใช้บริการไม่สามารถอ่านได้อย่างครบถ้วนและชัดเจน นอกจากนี้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าที่ส่วนใหญ่มีเพียงชิ้นเดียว บางชิ้นขึ้นทะเบียนเอกสารมรดกความทรงจำแห่งโลกของยูเนสโก จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งในระดับชาติและระดับโลก การมีเอกสารเพียงชิ้นเดียวหากเกิดการชำรุดเสียหาย ข้อมูลสำคัญจะลบลับหายไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทราหยทอง อุ่นนันทศาสตร์ (2560) ที่พบว่าผู้ใช้มีปัญหาเกี่ยวกับเอกสารโบราณต้นฉบับและไฟล์ไมโครฟิล์ม บางส่วนที่มีสภาพชำรุดเสียหาย บางรายการมีอายุมาก และไม่มีการสำเนาไว้ อีกทั้งสำเนาไฟล์ดิจิทัลของเอกสารโบราณไม่สามารถให้บริการได้ทั้งหมด และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิศปัตย์ชัยช่วย (2556) ที่พบว่าปัญหาและข้อจำกัดข้อมูลจารึกคือต้นฉบับมีสภาพชำรุด ลบลับ สำเนาจารึกขาดความคมชัด และมีจำนวนจำกัด

2.3 ด้านการบริการ กฎระเบียบการใช้บริการ จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการมีปัญหากฎระเบียบและขั้นตอนการใช้บริการที่ยุ่งยาก เข้มงวด ไม่สะดวกในการใช้บริการมาเป็นลำดับแรก เช่น ต้องกรอกแบบฟอร์มขออนุญาตใช้และรออนุมัติทรัพยากรบางประเภท ต้องทำหนังสือขออนุญาต ทำสำเนา การจำกัดจำนวนการใช้เอกสารต่อครั้ง ห้ามถ่ายรูปแบบสารสนเทศ เป็นต้น อาจเป็นเพราะหอสมุดแห่งชาติมีการกำหนดให้ใช้บริการประกอบการค้นคว้าเฉพาะภายในหอสมุดเท่านั้นทำให้ผู้ใช้บริการไม่สะดวกในการค้นคว้า อีกทั้งเป็นหน่วยงานราชการที่ต้องมีการบันทึกและรายงานการใช้บริการ และรายการบางประเภทจำเป็นต้องทำหนังสือขออนุญาตในการเข้าใช้บริการก่อนเนื่องจากเป็นเอกสารมรดกทางวัฒนธรรมที่อยู่ในความดูแลคุ้มครองของสำนักหอสมุดแห่งชาติและกรมศิลปากร ซึ่งกฎระเบียบเหล่านี้ อาจส่งผลให้เพิ่มขั้นตอนและความยุ่งยากในการเข้าใช้บริการ อาจไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมสารสนเทศของผู้ใช้ในปัจจุบันที่มักต้องการความสะดวกและรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูลเป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาณันท์ ลำงาม (2560) ที่พบว่าการบริการของหอสมุดแห่งชาติมีกฎระเบียบในการเข้าใช้บริการที่ไม่สอดคล้องกับการใช้บริการในปัจจุบัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทราหยทอง อุ่นนันทศาสตร์ (2560) ที่พบว่า ผู้ใช้บางส่วนมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับกฎระเบียบการใช้บริการเอกสารโบราณ ขาดการปรับปรุงกฎระเบียบและข้อบังคับให้มีความทันสมัย และมีขั้นตอนการใช้บริการมี

ความยุ่งยาก รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิศปต์ย์ ชัยช่วย (2556) ที่พบว่าหน่วยงานมีการจัดบริการสำเนาจารึกไว้ให้บริการในระบบชั้นปิด โดยคำอ่าน คำแปล และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับจารึกมีการจัดเก็บไว้ในตู้เฉพาะ เมื่อผู้ใดต้องการใช้จะต้องกรอกแบบฟอร์มขอรับบริการและอ่านได้เฉพาะในห้องบริการเท่านั้น ไม่สามารถยืมออกไปได้ โดยผู้ขอใช้บริการจะต้องทำตามระเบียบการขอรับบริการของหน่วยงานอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รวิวรรณ พุฒซ้อน (2557) ที่พบว่าผู้ใช้บริการประสบปัญหาการให้บริการสารสนเทศลักษณะพิเศษ เนื่องจากความยุ่งยากของขั้นตอนในการใช้บริการที่มีหลายขั้นตอนและมีความซับซ้อน เกิดปัญหาทำให้ผู้ให้บริการเสียเวลา

2.4 ด้านผู้ให้บริการ จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการมีปัญหาข้อจำกัดด้านเวลาและการเดินทางมาใช้บริการมาเป็นลำดับแรก ทั้งนี้เนื่องจากสารสนเทศทางมรดกทางวัฒนธรรมบางประเภทยังไม่อยู่ในรูปแบบที่สามารถค้นหาได้ผ่านทางอินเทอร์เน็ต จำเป็นต้องเดินทางเข้ามาใช้บริการด้วยตนเอง ณ หอสมุดแห่งชาติ เนื่องจากผู้ให้บริการแต่ละกลุ่มมีสถานภาพและสภาพการทำงาน รวมถึงแหล่งที่อยู่อาศัยที่ต่างกัน หากอยู่ไกลหอสมุดแห่งชาติอาจรู้สึกเกิดความไม่สะดวกและเสียเวลาที่ต้องเดินทางเข้าไปใช้บริการ

3. การเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ จำแนกตามอายุ อาชีพ และระดับการศึกษา

3.1 ผลการเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติจำแนกตามตัวแปรอายุ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอายุต่างกันมีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมโดยรวมแตกต่างกัน โดยผู้ใช้บริการที่มีอายุน้อยกว่ามีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมสูงกว่าผู้ใช้บริการที่มีอายุมากกว่า เนื่องจากอายุและช่วงวัยยังเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สารสนเทศ เพราะทำให้บุคคลมีความแตกต่างกันในเรื่องของความคิดและพฤติกรรม บุคคลที่มีช่วงวัยแตกต่างกันจะมีความต้องการจึงมีความสนใจในสารสนเทศที่แตกต่างกันตามอายุของผู้ใช้บริการ (จันทิมา เขียวแก้ว, 2557; มาลี ล้ำสกุล, 2559) และผู้ใช้ที่มีช่วงอายุน้อยกว่าน่าจะเป็นกลุ่มผู้ใช้ที่อยู่ในช่วงการเรียนและการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ทำให้เป็นกลุ่มที่มีการแสวงหาและใช้สารสนเทศสูงกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิดา รัตนพิพัฒน์ (2558) ที่ศึกษาการใช้สารสนเทศในบริบทอื่นๆ ที่พบว่าบุคคลที่มีอายุต่างกันมีการใช้สารสนเทศแตกต่างกันโดยบุคคลในช่วงอายุน้อยกว่ามีการใช้สารสนเทศมากกว่าช่วงอายุอื่น ๆ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความแตกต่างกันในแทบทุกด้านยกเว้นด้านวิธีการเข้าถึงและการค้นหาสารสนเทศที่ไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะปัจจุบันหน่วยงานส่วนใหญ่จะมีระบบฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศสำหรับให้ผู้ใช้

ค้นหาทรัพยากรสารสนเทศเป็นหลักอยู่แล้ว ดังนั้นไม่ว่าจะช่วงอายุใดจำเป็นต้องใช้เครื่องมือในการค้นหา

3.2 ผลการเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติจำแนกตามอาชีพ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมโดยรวมแตกต่างกัน โดยกลุ่มอาชีพนักเรียน นักศึกษา มีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมสูงกว่ากลุ่มพนักงานบริษัท ลูกจ้างเอกชน อาชีพอิสระ ฟรีแลนซ์ เจ้าของกิจการ ผู้ประกอบการธุรกิจส่วนตัว เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าแตกต่างกันในทุกด้าน อาจเป็นเพราะปัจจัยทางด้านอาชีพ ภารกิจ หน้าที่การงานเป็นคุณสมบัติส่วนตัวของผู้ใช้ในการกำหนดความต้องการ และพฤติกรรมการใช้สารสนเทศส่งผลให้มีการใช้สารสนเทศแตกต่างกันไป เช่น กลุ่มนักเรียน นักศึกษาต้องการสารสนเทศเพื่อประกอบการเรียน ศึกษา ค้นคว้าวิจัย ในขณะที่กลุ่มอาชีพอื่นอาจมีต้องการสารสนเทศเพื่อประกอบการปฏิบัติงานเป็นหลัก และเนื่องจากกลุ่มนักเรียน นักศึกษาเป็นกลุ่มที่มีการใช้สารสนเทศเพื่อการค้นคว้าวิจัยจึงอาจทำให้มีการใช้สารสนเทศที่สูงกว่าสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าปัจจัยทางด้านอาชีพ ภารกิจ หน้าที่การงาน ตำแหน่งหน้าที่ปฏิบัติงาน ลักษณะของงานส่งผลให้บุคคลมีความแตกต่างกันในพฤติกรรมการใช้สารสนเทศ (จันทิมา เขียวแก้ว, 2557; ประภาวดี สืบสนธิ์, 2546) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิดา รัตนพิพัฒน์ (2558) ที่ศึกษาการใช้สารสนเทศในบริบทอื่นๆ ที่พบว่าบุคคลที่มีอาชีพต่างกันมีการเข้าถึงสารสนเทศแตกต่างกัน

3.3 ผลการเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมโดยรวมแตกต่างกัน โดยผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรีมีการใช้สูงกว่าผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี อาจเป็นเพราะความรู้ของบุคคลในระดับต่าง ๆ ไม่ว่าจะระดับสูงหรือต่ำกว่าถือว่าเป็นคุณสมบัติส่วนตัวของผู้ใช้บริการที่มีความสำคัญต่อการกำหนดพฤติกรรมการค้นหาและการใช้สารสนเทศทำให้ผู้ใช้บริการแต่ละบุคคลมีความแตกต่างไป (จันทิมา เขียวแก้ว, 2557) ซึ่งผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรีมีการใช้สูงกว่าอาจเป็นเพราะว่าการศึกษาในระดับดังกล่าวยังเป็นการเรียนและการค้นคว้าที่กว้างขวางและยังไม่ลุ่มลึกมากนัก ทำให้ผู้ใช้มีพฤติกรรมการใช้สารสนเทศที่กว้างขวางมากกว่าผู้ใช้ที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าที่ต้องการสารสนเทศที่ลุ่มลึก มีความเฉพาะเจาะจง และเป็นกลุ่มผู้ใช้ที่มีทั้งประสบการณ์และการเรียนรู้ที่มากกว่าทำให้รู้จักคัดเลือกสารสนเทศที่ต้องการได้เป็นอย่างดีมากกว่า

4. การเปรียบเทียบปัญหาการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ จำแนกตามอายุ อาชีพ และระดับการศึกษา

ผลการเปรียบเทียบปัญหาการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม จำแนกตาม อายุและระดับการศึกษา พบว่า ผู้ใช้บริการมีปัญหาการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมโดยรวม ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษ หาระพันธ์ (2555) ที่พบว่าพระนักศึกษาที่มีอายุแตกต่างกันมีปัญหาการใช้สารสนเทศไม่แตกต่างกัน และงานของสุวิดา รัตนพิพัฒน์ (2558) ที่พบว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีปัญหาและอุปสรรคการเข้าถึงสารสนเทศไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกันมีปัญหาในการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมโดยรวมแตกต่างกัน อาจเป็นเพราะแต่ละกลุ่มอาชีพมีพฤติกรรมการใช้สารสนเทศที่แตกต่างกันมาก ดังนั้น เมื่อมีการใช้ที่แตกต่างกันมาก เมื่อประสบปัญหาซึ่งสืบเนื่องมาจากพฤติกรรมการใช้ที่ต่างกันจึง อาจทำให้ประสบปัญหาแตกต่างกันไปเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะสำหรับ งานวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักหอสมุดแห่งชาติ หอสมุดสาขา รวมถึงห้องสมุดหรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ที่มีการให้จัดบริการสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้ใช้บริการสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมมีปัญหา ด้านการเข้าถึงและการค้นหาโดยมีปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรสมรรถกทางวัฒนธรรมบางประเภทถูกจำกัด การเข้าถึงทำให้ไม่สามารถใช้บริการได้ และมีปัญหาด้านทรัพยากรสารสนเทศโดยมีปัญหาทรัพยากร สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม เสื่อมสภาพ เสียหายส่งผลให้ข้อมูลลบลเลือนหายไปไม่สามารถอ่านได้ มากที่สุด ดังนั้นหอสมุดแห่งชาติควรพัฒนาคัดสรรสารสนเทศดิจิทัลสมรรถกทางวัฒนธรรมที่จัดเก็บ สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมทุกประเภทที่ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงและค้นหาได้จากจุดเดียวผ่าน ระบบออนไลน์เพื่อให้ผู้ใช้เข้าถึงได้ง่าย รวดเร็ว และสะดวกต่อการนำไปใช้งาน อีกทั้งยังเป็นการสงวน รักษาและอนุรักษ์เอกสารต้นฉบับ ป้องกันการชำรุด เสียหาย เสื่อมสภาพได้อีกด้วย

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้ใช้มีปัญหาด้านการบริการ กฎระเบียบการใช้ บริการ โดยมีปัญหาเกี่ยวกับการที่หอสมุดแห่งชาติมีกฎระเบียบและขั้นตอนการใช้บริการที่ยุ่งยาก เข้มงวด ไม่สะดวกในการใช้บริการมีค่าเฉลี่ยที่มากที่สุด ดังนั้นหอสมุดแห่งชาติควรปรับปรุง กฎระเบียบและขั้นตอนการใช้บริการให้เอื้อต่อการให้บริการ เป็นมิตรกับผู้ใช้บริการ และสอดคล้องกับ

พฤติกรรมกรรมการค้นหาและการใช้สารสนเทศของผู้ใช้ในยุคปัจจุบัน และเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของสำนักหอสมุดแห่งชาติในการเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ประชาชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาพฤติกรรมกรรมการใช้สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่เน้นผู้ใช้บริการเฉพาะกลุ่ม เช่น นักโบราณคดี นักประวัติศาสตร์ นักอักษรศาสตร์ และนักวิชาการอื่นๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเฉพาะเจาะจงตามลักษณะของกลุ่มผู้ใช้

2.2 ควรมีการศึกษาแบบผสมวิธีหรือศึกษาเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ผลการเชิงลึกและครอบคลุมเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้และปัญหาในการสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรม

2.3 ควรศึกษาการพัฒนาคัดล้งสารสนเทศดิจิทัลสมรรถกทางวัฒนธรรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ เพื่อเป็นศูนย์กลางในจัดเก็บสารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมของชาติให้เป็นระบบและได้มาตรฐาน สามารถเผยแพร่สารสนเทศสมรรถกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าได้อย่างกว้างขวางขึ้น ตลอดจนเป็นประโยชน์กับผู้ให้บริการในเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

บรรณานุกรม

- Baker, K. (2015). *Adapting the model for information literacy and cultural heritage in Cape Town: investigating user attitudes and preceptions in libraries, museums and archives*. University of Cape Town.
- Conaghan, J. (2008). *The new Oxford companion to law*: Oxford University Press.
- Farrokhnia, M. (2019). Searching for Cultural Heritage Information. *Skriftserien*, 175-175.
- Hu, X. H., Eric MY & Qiao, Chen,. (2017). Digitizing Dunhuang cultural heritage: A user evaluation of Mogao cave panorama digital library. *Journal of Data and Information Science*, 2(3), 49-67.
- Jarusawat, P. C., Andrew & Bates, Jo,. (2018). Community participation in the management of palm leaf manuscripts as Lanna cultural material in Thailand. *Journal of Documentation*.
- Krejcie, R. V. M., Daryle W,. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and psychological measurement*, 30(3), 607-610.
- Lanzi, E. (1999). *Introduction to vocabularies: Enhancing access to cultural heritage information*: Getty Publications.
- Navarrete, T., และ Owen, J. M. (2016). The museum as information space: Metadata and documentation *Cultural Heritage in a Changing World* (111-123): Springer, Cham.
- Öztemiz, S. (2019). Cultural heritage literacy: A survey of academics from humanities and social sciences. *Journal of Librarianship and Information Science*, 0961000619872529.
- Room, I. (1972). Convention concerning the protection of the world cultural and natural heritage.
- Sander, M. B., และ Perkins, J. (1999). A Model for Museum Information Management. *CIMI Consortium Integrated Information Management Working Group, Version 0.11 Draft for Comment*, 6 March 1999, 28.
- Taylor, R. S. (1991). Information use environments. *Progress in communication sciences*, 10(217), 55.

Wilson, T. D. (2000). Human information behavior. *Informing science*, 3(2), 49-56.

กรมศิลปากร. (2543). หอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

กรมศิลปากร. (2559). มรดกวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

กรมศิลปากร. (2562). ประวัติและบทบาทหน้าที่ของกรมศิลปากร. สืบค้นจาก

<http://www.finearts.go.th>

กรมศิลปากร. (2563). ระบบฐานข้อมูลแหล่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรม. สืบค้นจาก

<http://mis.finearts.go.th/Default.aspx>

กรรณิการ์ สุธีรัตนาภิรมณ์. (2561). วัตถุประสงค์และวัตถุประสงค์ เอกสารการสอนชุดวิชาทรัพย์สินทาง

สารสนเทศลักษณะพิเศษ (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 3, หน่วยที่ 14). นนทบุรี:

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

กระทรวงวัฒนธรรม, ก. ก. (2554, 20 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา (เล่ม 128 ตอนที่ 38ก, หน้า 34-35).

กฤติกา จิวาลักษณ์. (2561). สิ่งพิมพ์พระยะสัน เอกสารการสอนชุดวิชาทรัพย์สินทางสารสนเทศลักษณะ

พิเศษ (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 3, หน่วยที่ 8). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

กฤติกา จิวาลักษณ์, และ กิตติมา ธาราธิรภาพ. (2561). สารสนเทศด้านดนตรี เอกสารการสอนชุด

วิชาทรัพย์สินทางสารสนเทศลักษณะพิเศษ (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 3, หน่วยที่ 9). นนทบุรี:

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

กลสมรรถ พจนาวาณิชย์. (2557). การใช้สารสนเทศและความต้องการสารสนเทศในการสอนระดับปริญญาตรีของอาจารย์มหาวิทยาลัยนเรศวรราชานครินทร์. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปัตตานี.

ก่องแก้ว วีระประจักษ์. (2561). จารึก เอกสารการสอนชุดวิชาทรัพย์สินทางสารสนเทศลักษณะพิเศษ

(ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 3, หน่วยที่ 2). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ก่องแก้ว วีระประจักษ์. (2561). หนังสือตัวเขียน เอกสารการสอนชุดวิชาทรัพย์สินทางสารสนเทศ

ลักษณะพิเศษ (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 3, หน่วยที่ 3). นนทบุรี:

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

กุทัย หาระพันธ์. (2555). การใช้สารสนเทศของพระนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต).

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, กรุงเทพฯ.

ขวัญชนก วิริยกุลโอภาส, กัญจน์นาศิลป์ ธนุสร, ผกาทิพย์ ชูชาติ, และ บุญฤทธิ คงลาพูน. (2557).

- ความต้องการสารสนเทศและแนวพัฒนาการบริการสารสนเทศ ผู้ชุมชน. วารสาร
สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ, 3(1), 1-19.
- จันทิมา เขียวแก้ว. (2557). เอกสารการสอนรายวิชา การจัดการสารสนเทศเพื่องานนิเทศศาสตร์.
กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- จุฑาทัก ศิริพรวัฒนกุล. (2550). ความรู้ด้านการจัดการคลังสิ่งพิมพ์. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุด
แห่งชาติ.
- ชไมพร กาญจนกิจสกุล. (2555). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. ตาก: โพรเจกต์ ไฟฟ์-โฟว์.
- ชัยยศ ปานเพชร. (2551). สภาพและปัญหาหนังสือค้างรอการวิเคราะห์หมวดหมู่และทำรายการ ของ
ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา,
ชลบุรี.
- ชีษณุพงศ์ พรวนต้นไทร. (2556). สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนการสอนของ
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, กรุงเทพฯ.
- ทรายทอง อุ่นนันทกาศ. (2560). การใช้และปัญหาการใช้บริการเอกสารโบราณของสำนักหอสมุด
แห่งชาติ. (ปริญญานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
กรุงเทพฯ.
- ธงชัย ลิขิตพรสวรรค์. (2561). หนังสือหายาก เอกสารการสอนชุดวิชาทรัพยากรสารสนเทศลักษณะ
พิเศษ (หน่วยที่ 4). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธนิช เลิศชาญฤทธิ. (2559). การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
(องค์การมหาชน).
- นภารัตน์ พุ่มพุกษ์. (2558). การใช้สารสนเทศเพื่อการศึกษาค้นคว้าของนักศึกษาระดับปริญญาโท
สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- นฤมล เทพนวล, และ นันทา เต็มสมบัติถาวร. (2551). การใช้สารสนเทศเพื่อการสอน การผลิตผล
งานทางวิชาการ และการวิจัย. น่าน:
- น้ำทิพย์ วิภาวิน. (2547). การใช้และความต้องการสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ใน
มหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนในกรุงเทพมหานคร. วารสารห้องสมุด, 48(2), 23-39.
- น้ำทิพย์ วิภาวิน, และ ฉวีลักษณ์ บุณยะกาญจนะ. (2554). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับทรัพยากร
สารสนเทศท้องถิ่น เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่น (หน่วยที่

- 1). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิตยา วงศ์ใหญ่. (2561). แผนที่ เอกสารการสอนชุดวิชาทรัพยากรสารสนเทศลักษณะพิเศษ (ฉบับ
 ประจักษ์ที่ 3, หน่วยที่ 7). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นุรีดา จะปะกียา. (2562). รายงานการวิจัยความต้องการสารสนเทศและแนวทางการพัฒนาการ
 บริการสารสนเทศเชิงรุก สู่ชุมชนของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดน
 ภาคใต้. ยะลา:
- บุญญลักษณ์ ตำนานจิตร, และ ณัฐวุฒิ สังข์ทอง. (2552). สภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยี
 สารสนเทศทางการศึกษา ของผู้ดูแลเด็กปฐมวัยของประเทศไทย. กรุงเทพฯ:
- ประภาวดี สืบสนธิ์. (2546). ความต้องการสารสนเทศ เอกสารการสอนชุดการพัฒนาทรัพยากร
 สารสนเทศ (หน่วยที่ 6). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประสิทธิ์ชัย เลิศรัตนเคหกาล. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการคัมภีร์โบราณในประเทศไทย.
 (ปริญาญาดุษฎีนิพนธ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ปรัศนีย์ เลิศอรุณรัตน์. (2532). บริการเอกสารโบราณของหอสมุดแห่งชาติ. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร
 มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ปัทม์ชนิต บาลีเขต. (2545). การใช้หนังสือหายากของผู้ใช้ห้องสมุดในกรุงเทพมหานครและ
 ปริมณฑล. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.
 2535. (2535, 5 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา (เล่มที่ 109 ตอนที่ 38, น. 102-115).
- พระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504.
 (2504, 29 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา (เล่มที่ 78 ตอนที่ 66, น. 980-993).
- พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2476. (2477, 24 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา (เล่มที่ 51, น.
 108-127).
- พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2484. (2484, 30 กันยายน). ราชกิจจานุเบกษา (เล่มที่ 58, น.
 1128-1146).
- พระราชบัญญัติจัดแจ้งการพิมพ์ พ.ศ. 2550. (2550, 18 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา (เล่มที่ 124
 ตอนที่ 93, น. 1-9).
- พระราชบัญญัติว่าด้วยสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์ พุทธศักราช 2465. (2465, 30 มกราคม). ราช
 กิจจานุเบกษา (เล่มที่ 39, น. 564-585).
- พระราชบัญญัติสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์ พุทธศักราช 2470. (2470, 5 กันยายน). ราชกิจจา

- นุเบกษา (เล่มที่ 44, น. 178-204).
- พิมพ์ นิงค์บุตร. (2561). พฤติกรรมการแสวงหาแหล่งและการใช้สารสนเทศของบุคลากรใน
พิพิธภัณฑ์ไอคอน มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- ภูษิต จันทรไพจิตร. (2559). การใช้สารสนเทศของครูพระสอนพระปริยัติธรรมในพระอารามหลวง.
(วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- มาลี ล้ำสกุล. (2559). สารสนเทศศาสตร์ การจัดการสารสนเทศ และสารสนเทศศาสตร์ เอกสารการ
สอนชุดวิชาสารสนเทศศาสตร์เบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 6, หน่วยที่ 1). นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วันสสุดา ดิษยบุตร. (2553). การใช้สำนักหอสมุดแห่งชาติเพื่อการทำวิทยานิพนธ์. (วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- วรรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา. (2561). แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการรู้สารสนเทศ ของ
นักศึกษานอกระบบในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ:
- วราภาณณ์ อุปลาคม. (2561). สื่อโสตทัศน์ เอกสารการสอนชุดวิชาทรัพยากรสารสนเทศลักษณะ
พิเศษ (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 3, หน่วยที่ 10). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วัลลภา เสือสะอาด. (2551). การใช้สารสนเทศบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของบุคลากร กระทรวงเกษตร
และสหกรณ์. กรุงเทพฯ
- วารุณี โพนทัน. (2555). การใช้สารสนเทศเพื่อการบริหารประชาชนของตำรวจฝ่ายสอบสวน
กองบัญชาการตำรวจนครบาล. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- วิศปต์ย์ ชัยช่วย. (2560). สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม :แนวคิดและประเด็นการวิจัย. วารสาร
สารสนเทศศาสตร์, 35(2), 130-153.
- แววตา เตชาที่วรรณ. (2562). การรู้สารสนเทศสำหรับการเรียงเรียงโครงการ (พิมพ์ครั้งที่ 3).
กรุงเทพฯ: สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศักรินทร์ สุทธิสาร. (2019). แนวทางการจัดการภาพถ่ายโบราณในประเทศไทย. *Journal of Fine
Arts, Chiang Mai University*, 10(1), 88-111.
- สมทรวง พฤติกุล. (2561). เอกสารจดหมายเหตุ เอกสารการสอนชุดวิชาทรัพยากรสารสนเทศ
ลักษณะพิเศษ (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 3, หน่วยที่ 5). นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- สมทรวง พุทธิกุล. (2561). สารสนเทศจากคำบอกเล่า เอกสารการสอนชุดวิชาทรัพยากรสารสนเทศ
ลักษณะพิเศษ (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 3, หน่วยที่ 6). นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สมทรวง พุทธิกุล และ กฤติกา จิวาลักษณ์. (2561). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศ
ลักษณะพิเศษ เอกสารการสอนชุดวิชาทรัพยากรสารสนเทศลักษณะพิเศษ (ฉบับปรับปรุง
ครั้งที่ 3, หน่วยที่ 1). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สมพร พุทธิพิทักษ์ผล. (2559). ผู้ใช้สารสนเทศ เอกสารการสอนชุดวิชาสารสนเทศศาสตร์เบื้องต้น
(พิมพ์ครั้งที่ 6, หน่วยที่ 9). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2525, 28 ธันวาคม). หนังสือเวียนสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
(สร 0203/ว.217).
- สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2563). มรดกความทรงจำ
แห่งโลก. สืบค้นจาก [https://www.bic.moe.go.th/index.php/unesco-others-
menu/unesco-menu/mow-22-7-2562](https://www.bic.moe.go.th/index.php/unesco-others-menu/unesco-menu/mow-22-7-2562)
- สำนักหอสมุดแห่งชาติ. (2548). 100 ปี หอสมุดแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- สำนักหอสมุดแห่งชาติ. (2551). คู่มือสำรวจ จัดหา รวบรวมทรัพยากรสารสนเทศเอกสารโบราณ
ประเภทจารึก. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- สำนักหอสมุดแห่งชาติ. (2552). คู่มือสำรวจ จัดหา รวบรวมทรัพยากรสารสนเทศ เอกสารโบราณ
ประเภทคัมภีร์ใบลาน และหนังสือสมุดไทย. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- สำนักหอสมุดแห่งชาติ. (2560). รายงานประจำปี 2559 สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร
กระทรวงวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- สำนักหอสมุดแห่งชาติ. (2561). 112 ปี ได้ร่วมพระบารมี หอสมุดแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุด
แห่งชาติ.
- สำนักหอสมุดแห่งชาติ. (2562). การบริการของหอสมุดแห่งชาติ. สืบค้นจาก <https://www.nlt.go.th/>
- สำนักหอสมุดแห่งชาติ. (2562). รายงานประจำปี 2561 สำนักหอสมุดแห่งชาติ. กรุงเทพฯ:
สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- สำนักหอสมุดแห่งชาติ. (2563). ประวัติหอสมุดแห่งชาติ. สืบค้นจาก
<https://www.nlt.go.th/th/node/229>
- สำนักหอสมุดแห่งชาติ. (2563). รายงานประจำปี 2562 สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร
กระทรวงวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดแห่งชาติ.

สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพรรณพืช. (2558). มรดกโลกทางธรรมชาติ.

กรุงเทพฯ: สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพรรณพืช.

สีปาน ทรัพย์ทอง. (2559). การจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ เอกสารการสอนชุดวิชาสารสนเทศ

ศาสตร์เบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 6, หน่วยที่ 10). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุคนธ์ทิพย์ จันทะลูน. (2560). การจัดการหนังสือหายากของหอสมุดแห่งชาติในประเทศไทย.

(วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

สุคนธ์ทิพย์ จันทะลูน และ วรราชพร อารยะพันธ์. (2561). การใช้หนังสือหายากของผู้ใช้บริการ

หอสมุดแห่งชาติในประเทศไทย. มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 11(1), 1136-

1156.

สุภัทรวดี ดิศกุล, น. (2534). สารนิพนธ์สมเด็จฯ (พิมพ์ฉลองพระชนมายุ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

สยามบรมราชกุมารี ครบ ๓ รอบ). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติ

วงศ์ มูลนิธิสมเด็จพระยามะยาดำรงราชานุภาพ.

สุวคนธ์ ศิริวงศ์วิวัฒน์. (2544). หอสมุดแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

สุวรรณีย์ ห้วยหงษ์ทอง. (2563). การจัดการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม การศึกษาเชิงปริทัศน์

วรรณกรรมอย่างเป็นระบบ. *Journal of Information Science*, 38(3).

อาริยา เขียวรัตน์. (2558). การใช้สารสนเทศเพื่อการเรียนการสอนของครูปฐมวัย โรงเรียนในสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต).

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

อารีย์ ชื่นวัฒนา. (2559). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริการ และเผยแพร่สารสนเทศ เอกสารการ

สอนชุดวิชาการบริการและเผยแพร่สารสนเทศ (พิมพ์ครั้งที่ 13, หน่วยที่ 1). นนทบุรี:

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อุษา สังวาลย์. (2560). การใช้สารสนเทศเพื่อการศึกษาค้นคว้าของนักศึกษาปริญญาตรี สาขา

การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์. (วิทยานิพนธ์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

เอก ชิตพันธ์, และ ชาวลิต คงแก้ว. (2540). การใช้สารสนเทศเพื่อการสอน การผลิตผลงานทาง

วิชาการและการวิจัยของอาจารย์สถาบันราชภัฏเพชรบุรี. กรุงเทพฯ:

ภาคผนวก ก
หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญ

ที่ อว 8718/586

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

12 มีนาคม 2564

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

เนื่องด้วย นายสุภกิติ มุสิราช นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง “การใช้และปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิพิมล ประพินพงศกร และอาจารย์ ดร.ศุภรัชตรา แสนวา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ปิติธนบดี เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตได้ติดต่อประสานงานเบื้องต้นกับบุคลากรของท่านแล้ว และจะประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายสุภกิติ มุสิราช และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 064 227 5777

ที่ อว 8718/

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

12 มีนาคม 2564

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

เนื่องด้วย นายสุภกิติ มุสิราช นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง “การใช้และปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิพิมล ประพินพงศกร และอาจารย์ ดร.ศุภรชชตรา แสนวา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.พรอนันต์ เอี่ยมขจรชัย เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตได้ติดต่อประสานงานเบื้องต้นกับบุคลากรของท่านแล้ว และจะประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายสุภกิติ มุสิราช และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 064 227 5777

ที่ อว 8718/

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

12 มีนาคม 2564

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

เนื่องด้วย นายสุภกิติ มุสิราช นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาานิพนธ์ เรื่อง “การใช้และปัญหาการใช้สารสนเทศทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิพิมล ประพินพงศกร และอาจารย์ ดร.ศุภรัชชตรา แสนวา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.วราภรณ์ พูลสถิตวิวัฒน์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตได้ติดต่อประสานงานเบื้องต้นกับบุคลากรของท่านแล้ว และจะประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายสุภกิติ มุสิราช และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 064 227 5777

ที่ อว 8718/586

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

12 มีนาคม 2564

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เนื่องด้วย นายสุภกิติ มุสิราช นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง “การใช้และปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิพิมล ประพินพงศกร และอาจารย์ ดร.ศุภรชชตรา แสนวา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.จิรบตี เตชะเสน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตได้ติดต่อประสานงานเบื้องต้นกับบุคลากรของท่านแล้ว และจะประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายสุภกิติ มุสิราช และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 064 227 5777

ที่ อว 8718/

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

12 มีนาคม 2564

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ข้อมูลการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดแห่งชาติ

เนื่องด้วย นายสุภกิติ มุสิราข นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง “การใช้และปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิพิมล ประพินพงศกร และอาจารย์ ดร.ศุภรชชตรา แสนวา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ดร.ประสิทธิ์ชัย เลิศรัตนเคทกาล เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตได้ติดต่อประสานงานเบื้องต้นกับบุคลากรของท่านแล้ว และจะประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตเผยแพร่ข้อมูลการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายสุภกิติ มุสิราข และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 064 227 5777

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง การใช้และปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติในประเทศไทย

นายสุภกิติ มุสิราช

นิสิตระดับปริญญาโทหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาสารสนเทศศึกษา

คำชี้แจง

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ
2. เพื่อศึกษาปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ
3. เพื่อเปรียบเทียบการใช้ทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ จำแนกตามอายุ และระดับการศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม** หมายถึง ทรัพยากรสารสนเทศของหอสมุดแห่งชาติ ได้แก่ เอกสารประวัติศาสตร์ เอกสารต้นฉบับจารึก คัมภีร์ใบลาน และหนังสือสมุดไทยหนังสือหายาก หนังสือเก่า หนังสือพิมพ์เก่า แผนที่โบราณ สิ่งพิมพ์ท้องถิ่น โสตทัศนวัสดุ สิ่งพิมพ์ที่ได้รับตามพระราชบัญญัติ สิ่งพิมพ์ทางด้านศิลปกรรม วรรณคดี วรรณกรรม ประวัติศาสตร์ และประวัติบุคคลสำคัญของไทย ที่สำนักหอสมุดแห่งชาติ เป็นผู้รับผิดชอบดูแลเพื่อให้บริการ อนุรักษ์ และสงวนรักษา
2. **การใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม** หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้อง กิจกรรมที่กระทำเพื่อให้ได้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ต้องการมาใช้ประโยชน์ โดยศึกษาครอบคลุมประเด็น วัตถุประสงค์ในการใช้ ประเภท ภาษา เนื้อหา วิธีการค้นหา เครื่องมือที่ใช้ในการสืบค้น แหล่งสารสนเทศ และบริการสารสนเทศฯ
3. **ปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม** หมายถึง ความไม่สะดวกมีข้อขัดข้อง หรือ มีอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัญหาที่ผู้ใช้สารสนเทศประสบ เกี่ยวกับการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม ทำให้ผู้ใช้ไม่ได้รับสารสนเทศที่ต้องการ ซึ่งแบ่งออกเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านการบริการ กฎระเบียบการให้บริการ ด้านการเข้าถึงและการค้นหา ด้านผู้ใช้บริการ
4. **ผู้ใช้บริการ** หมายถึง ผู้ที่เข้ามาใช้บริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม ของหอสมุดแห่งชาติ

5. **ผู้ให้บริการ** หมายถึง บรรณารักษ์ นักภาษาโบราณ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด ที่ปฏิบัติหน้าที่ให้บริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ และผู้เกี่ยวข้อง

6. **หอสมุดแห่งชาติ** หมายถึง สำนักหอสมุดแห่งชาติ และ หอสมุดแห่งชาติสาขาประกอบด้วย (1)หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก กาญจนบุรี (2)หอสมุดแห่งชาติจังหวัดสุพรรณบุรี เฉลิมพระเกียรติ (3)หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก จันทบุรี (4)หอสมุดแห่งชาติ ชลบุรี (5)หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก เชียงใหม่ (6)หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ นครพนม (7)หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.9 นครราชสีมา (8)หอสมุดแห่งชาติกาญจนาภิเษก สงขลา (9)หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ สงขลา (10)หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ตรัง (11)หอสมุดแห่งชาตินครศรีธรรมราช รวมทั้งสิ้น 12 แห่ง

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจงโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความหรือเติมคำตอบในช่องว่างตามความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

1. หอสมุดแห่งชาติที่ท่านเคยใช้บริการ (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

สำนักหอสมุดแห่งชาติ

หอสมุดแห่งชาติสาขา

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก กาญจนบุรี หอสมุดแห่งชาติจังหวัดสุพรรณบุรี เฉลิมพระเกียรติ

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก จันทบุรี หอสมุดแห่งชาติ ชลบุรี

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก เชียงใหม่ หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.9 นครราชสีมา

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ นครพนม

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ สงขลา

หอสมุดแห่งชาติกาญจนาภิเษก สงขลา หอสมุดแห่งชาตินครศรีธรรมราช

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ตรัง

2. อายุของท่าน (เลือกตอบได้เพียง 1 ข้อ)

อายุไม่เกิน 20 ปี

อายุ 21-40 ปี

อายุ 41 ปีขึ้นไป

3. อาชีพหลัก/งานประจำของท่าน(เลือกตอบได้เพียง 1 ข้อ)

- กลุ่มข้าราชการ พนักงานของรัฐ ผู้เกษียณอายุการทำงาน ข้าราชการบำนาญ
 กลุ่มนักเรียน นักศึกษา
 กลุ่มพนักงานบริษัท ลูกจ้างเอกชน อาชีพอิสระ ฟรีแลนซ์ เจ้าของกิจการ ผู้ประกอบธุรกิจ

ส่วนตัว

4. ระดับการศึกษา(เลือกตอบได้เพียง 1 ข้อ)

- สูงสุดระดับปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี

5. ท่านค้นหาสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่ในช่วงเวลาใด (เลือกตอบได้เพียง 1 ข้อ)

- ช่วงวันจันทร์-ศุกร์
 ช่วงวันเสาร์-อาทิตย์
 ช่วงเวลาไม่แน่นอนตามความสะดวก และความต้องการค้นหาข้อมูล

ตอนที่ 2 สภาพการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ลงใน ที่ตรงต่อสภาพใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของท่านมากที่สุด

2.1 วัดประสงคในการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม	ระดับการใช้				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด/ ไม่เคยใช้ (1)
1. เพื่อหาความรู้ในสิ่งที่สนใจ และเพิ่มพูนความรู้ให้กับตนเอง					
2. เพื่อการศึกษา และการค้นคว้าวิจัย					
3. เพื่อการทำผลงานเลื่อนตำแหน่ง					
4. เพื่อการปฏิบัติงาน หรือใช้ในการประกอบอาชีพ					
5. เพื่อการยึดเหนี่ยวจิตใจ ผ่อนคลาย และความบันเทิง					
6. อื่น ๆ โปรดระบุ.....					

2.2 ประเภทของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้

ประเภทของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม	ระดับการใช้				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด/ ไม่เคยใช้ (1)
สิ่งพิมพ์					
1. หนังสือ เช่น หนังสือเก่า หนังสือหายาก เป็นต้น					
2. วารสาร เช่น วารสารล่องเวลา วารสารฉบับปฐมฤกษ์ เป็นต้น					
3. หนังสือพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์เก่าที่มีการบันทึกเหตุการณ์ในอดีต เป็นต้น					
4. สิ่งพิมพ์กรมศิลปากร เช่น หนังสือ วารสาร และเอกสารองค์ความรู้กรมศิลปากร ที่จัดพิมพ์โดยกรมศิลปากร เป็นต้น					
5. สิ่งพิมพ์รัฐบาล เช่น สิ่งพิมพ์หน่วยงานราชการ ราชกิจจานุเบกษา เอกสารที่หน่วยงานราชการจัดพิมพ์เผยแพร่ เป็นต้น					
6. เอกสารท้องถิ่น คือ เอกสารที่มีการจัดทำขึ้นในท้องถิ่น เช่น เอกสารองค์ความรู้ในท้องถิ่น เอกสารทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น เป็นต้น					
ต้นฉบับตัวเขียน (Manuscript) และวัสดุจัดแสดง					
7. จารึก เช่น จารึกไม้ ศิลาจารึก เป็นต้น					
8. หนังสือตัวเขียนโบราณ เช่น คัมภีร์โบราณ สมุดไทย สมุดข่อยกระดาษเพลลา ใบจุ่ม ใบบอก เป็นต้น					
9. หนังสือตัวเขียนยุคใหม่ เช่น เอกสารต้นฉบับลายมือเขียน เอกสารกรรบ้านทึก โน้ตเพลง เป็นต้น					
10. วัสดุจัดแสดง เช่น ตู้พระธรรม หีบพระธรรม และวัสดุจัดแสดงอื่น ๆ เป็นต้น					
สื่อทัศน					
11. ไมโครฟิล์ม ไมโครฟิล์ม					
12. ภาพถ่าย					
13. วัสดุทัศน เช่น ซีดี วีซีดี ดีวีดี เป็นต้น					
14. แผนที่ เช่น แผนที่เก่า หรือแผนที่โบราณ เป็นต้น					
สื่ออิเล็กทรอนิกส์					

ประเภทของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม	ระดับการใช้				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด/ ไม่เคยใช้ (1)
15. ฐานข้อมูลฉบับเต็ม เช่น ฐานข้อมูล D-library ที่ให้บริการเอกสารโบราณ หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ของหอสมุดแห่งชาติ คลังดิจิทัลของกรมศิลปากรที่ให้บริการ หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์กรมศิลปากร เอกสารทางจดหมายเหตุ					
16. ทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล เช่น ไฟล์เอกสารโบราณ ไฟล์หนังสือพิมพ์เก่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ไฟล์เสียง ไฟล์เพลง เป็นต้น					
17. ประเภทของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมอื่น ๆ (โปรดระบุ).....					

2.3 ภาษาของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้

ภาษาของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม	ระดับการใช้				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด/ ไม่เคยใช้ (1)
1. ภาษาไทย					
2. ภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีน เป็นต้น					
3. ภาษาไทยถิ่นแต่ละภูมิภาค เช่น ภาษาล้านนา ภาษาอีสาน เป็นต้น					
4. ภาษาโบราณ เช่น ภาษาสันสกฤต ภาษาบาลี ภาษาฮินดี เป็นต้น					

2.4 เนื้อหาของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้

เนื้อหาของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม	ระดับการใช้				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด/ ไม่เคย ใช้ (1)
1. วรรณกรรมพื้นบ้าน และวรรณคดี ได้แก่ วรรณคดี นิทาน ตำนานพื้นบ้าน บทร้องพื้นบ้านบทสวดหรือบทกล่าวนในพิธีกรรม ลำนวน ภาษิต ปริศนา คำทายคำราต่าง ๆ					
2. ภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาไทยถิ่น ภาษากลุ่มชาติพันธุ์ ภาษาสัญลักษณ์ ภาษาที่ใช้ติดต่อสื่อสารด้วยภาษามือ ภาษาท่าทาง อักษรต่างๆ					
3. ศิลปะการแสดง ดนตรี การบรรเลง นาฏศิลป์ การขับร้อง การรำ ไร่ ไร่ ไร่ โขน ลิเก การเต้น เพลง การขับร้อง ละคร และเครื่องดนตรี เครื่องแต่งกายที่เกี่ยวข้องทางการแสดง					
4. แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี งานเทศกาล					
5. ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ได้แก่ อาหารและโภชนาการ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชัยภูมิและการตั้งถิ่นฐาน					
6. การแพทย์แผนไทย และการแพทย์พื้นบ้าน สมุนไพร ตำรายา					
7. โหราศาสตร์และดาราศาสตร์ ความเชื่อที่เกี่ยวข้อง					
8. งานช่างฝีมือดั้งเดิม หรืองานที่สร้างสรรค์ขึ้นจากภูมิปัญญา ทักษะฝีมือช่าง ได้แก่ ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า เครื่องจักสาน เครื่องรัก ปิดทองรดน้ำ ประดับมุก ประดับกระจกเครื่องปั้นดินเผา เครื่องโลหะ เครื่องไม้ เครื่องหนัง เครื่องประดับ และงานช่างฝีมือที่ไม่สามารถจัดอยู่ใน 8 ประเภทที่กล่าวมาข้างต้น					
9. การละเล่น กีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว เช่น จ้าจี้ วีรย์ ข้าวสาร งูกินหาง มอญซ่อนผ้า หมากเก็บ ฮีตัก มวยตบจาก ปิดตาตีหม้อ มวยไทย กระบี่กระบอง เป็นต้น					
10. ประวัติศาสตร์ พงศาวดาร คำให้การ คำบอกเล่า					
11. กฎหมาย กฎมณเฑียรบาล พระราชศาสตร์ เช่น กฎหมายตราสามดวง มนุสราจารย์					
12. ศาสนา เช่น พุทธศาสนา พระไตรปิฎก เป็นต้น					
13. เนื้อหาของสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมอื่น ๆ (โปรดระบุ).....					

2.5 วิธีการค้นหาสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม

วิธีการค้นหาสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม	ระดับการใช้				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด/ ไม่เคยใช้ (1)
1. ค้นหาด้วยการเดินสำรวจเลือกดูทรัพยากร ประเภทที่สนใจด้วยตนเอง					
2. สอบถามบรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ให้บริการ					
3. ค้นหาจากบัตรรายการ เช่น บัตรรายการหัวเรื่องหนังสือหายาก บัตรรายการคำค้นหนังสือประเทศไทยบัตรรายการ					
4. ค้นหาจากสมุดทะเบียน เช่น สมุดทะเบียนสืบค้นคัมภีร์โบราณ สมุดทะเบียนสืบค้นสมุดไทย					
5. ค้นหาจากหนังสือบรรณานุกรมและสารสังเขป เช่น หนังสือประชุมค่านำคำอธิบายหนังสือของหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร หนังสือบรรณานุกรมสารสังเขปพระราชพิธีในรัชกาลที่ 5 และหนังสือเรียงร้อยบรรณสารศิลปากรในรอบศตวรรษ					
6. ค้นหาจากฐานข้อมูลสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศของสำนักหอสมุดแห่งชาติและหอสมุดแห่งชาติสาขา (OPAC) และฐานข้อมูลฉบับเต็ม และฐานข้อมูลอื่น ๆ ที่มีให้บริการ					

2.6 แหล่งสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้

แหล่งสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม	ระดับการใช้				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด/ ไม่เคยใช้ (1)
1. สำนักหอสมุดแห่งชาติกรุงเทพฯ					
2. หอสมุดแห่งชาติสาขาส่วนภูมิภาค เช่น หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษกกาญจนบุรี หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก เชียงใหม่ เป็นต้น					
3. ศูนย์สารสนเทศ เช่น ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธร เป็นต้น					

แหล่งสารสนเทศกรมคททางวัฒนธรรม(ต่อ)	ระดับการใช้				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด/ ไม่เคยใช้ (1)
4. หอจดหมายเหตุ เช่น สำนักหอจดหมายเหตุ และหอจดหมายเหตุแห่งชาติสาขา เช่น หอจดหมายเหตุแห่งชาติจันทบุรี หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เป็นต้น					
5. พิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์(หอศิลป์เจ้าฟ้า) เป็นต้น					
6. แหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคล เช่น สอบถามผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับสารสนเทศวัฒนธรรม เช่น อาจารย์สมฤทธิ์ ลือชัย นักวิชาการอิสระผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมอุษาคเนย์ เป็นต้น					
7. สถานที่ เช่น โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ เมืองสิงห์ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรีอโยธยา วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) เป็นต้น					
8. แหล่งสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์บล็อก สื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น					
9. แหล่งสารสนเทศกรมคททางวัฒนธรรมอื่น ๆ (โปรดระบุ).....					

2.7 บริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้

บริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม	ระดับการใช้				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด/ ไม่เคยใช้ (1)
1. บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า					
2. บริการถ่ายเอกสาร					
3. บริการทำสำเนาดีจิทัลด					
4. บริการอ่าน และแปลเอกสารโบราณ					
5. บริการแนะนำการสืบค้นฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ					
6. บริการแนะนำทรัพยากรสารสนเทศของหอสมุดแห่งชาติ และนำชมวัสดุจัดแสดง					
7. บริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมอื่น ๆ (โปรดระบุ).....					

ตอนที่ 3 ปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ลงใน ที่ตรงกับปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของท่านมากที่สุด

ปัญหาการใช้	ระดับปัญหา				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. ด้านทรัพยากรสารสนเทศ					
1.1 ทรัพยากรสารสนเทศชำรุด เสื่อมสภาพ เสียหาย ส่งผลให้ข้อมูลลบเลือนหายไป ไม่สามารถอ่านได้					
1.2 ทรัพยากรสารสนเทศมีรูปแบบไม่หลากหลายตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ					
1.3 ทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมบางชิ้นขาดความครบถ้วนต่อเนื่อง					
1.4 ทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมที่ให้บริการไม่เพียงพอต่อความต้องการ					
1.5 ปัญหาด้านทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมอื่น ๆ (โปรดระบุ).....					
2. ด้านการบริการ กฎระเบียบการใช้บริการ					
2.1 ทรัพยากรสารสนเทศถูกจัดเก็บแบบขั้นปิดทำให้ไม่สะดวกในการใช้บริการ					
2.2 มีกฎระเบียบและขั้นตอนการใช้บริการที่ยุ่งยาก เข้มงวด ไม่สะดวกในการใช้บริการ เช่น ต้องกรอกแบบฟอร์มขออนุญาตใช้และรออนุมัติ ทรัพยากรบางประเภท ต้องทำหนังสือขออนุญาต ทำสำเนา การจำกัดจำนวนการใช้เอกสารต่อครั้ง ห้ามถ่ายรูปรสารสนเทศ เป็นต้น					
2.3 การกำหนดให้ใช้บริการประกอบการค้นคว้าเฉพาะภายในหอสมุดเท่านั้นทำให้ผู้ใช้บริการไม่สะดวกในการค้นคว้าเมื่อทรัพยากรที่ต้องการมีจำนวนมาก					
2.4 ขาดการประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรม และการส่งเสริมการใช้บริการสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง					
2.5 บรรณารักษ์ หรือเจ้าหน้าที่ ที่ให้บริการไม่มีความรู้ และความชำนาญเฉพาะด้าน					

ปัญหาการใช้	ระดับปัญหา				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
2.6 เจ้าหน้าที่หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมีจำนวนไม่เพียงพอทำให้บริการได้ล่าช้า เช่น นักภาษาโบราณที่ให้บริการอ่านแปล การทำสำเนาแบบดิจิทัลโดยผู้เชี่ยวชาญด้านช่างภาพ เป็นต้น					
2.7 ปัญหาด้านการบริการ กฎระเบียบการใช้บริการอื่น ๆ (โปรดระบุ).....					
3. ด้านการเข้าถึงและการค้นหา					
3.1 ทรัพยากรบางประเภทถูกจำกัดการเข้าถึงทำให้ไม่สามารถใช้บริการได้ เช่น กรณีที่มีทรัพยากรนั้นรายการเดียว เป็นต้น					
3.2 มีรายการที่ต้องการปรากฏในระบบฐานข้อมูล แต่ไม่พบทรัพยากรที่จะให้บริการได้จริง					
3.3 ทรัพยากรสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมแต่ละประเภทมีการจัดเก็บ และจัดระบบที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้ใช้บริการเข้าถึงและค้นหาสารสนเทศได้ยาก					
3.4 ไม่มีเอกสารหรือคู่มือแนะนำให้ทราบว่าจะค้นหาสารสนเทศได้อย่างไร					
3.5 เครื่องมือช่วยค้นหาสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมไม่ทันสมัย ใช้งานยาก ไม่สะดวกในการใช้งาน ยังใช้การค้นหาด้วยมือ (manual) เช่น การค้นหาด้วยสมุดทะเบียน เป็นต้น					
3.6 การจัดเก็บสารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมประเภทเดียวกันโดยแยกไว้ให้บริการหลายจุด ทำให้เกิดความสับสนในการค้นหา					
3.7 ฐานข้อมูลไม่เชื่อมโยงกันทำให้ค้นหาสารสนเทศที่ต้องการไม่เจอในจุดเดียวกัน เช่น มีในฐานข้อมูลฉบับเต็ม (D-library) แต่ไม่มีในฐานข้อมูลทรัพยากร (OPAC) เป็นต้น					
3.8 เครื่องมือช่วยค้นหาหลากหลายประเภทมากเกินไปทำให้ค้นหายาก และเสียเวลาในการค้นหาสารสนเทศที่ต้องการในแต่ละครั้ง					
3.9 ปัญหาด้านการเข้าถึงและการค้นหาอื่น ๆ (โปรดระบุ).....					

ปัญหาการใช้	ระดับปัญหา				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
4. ด้านผู้ใช้บริการ					
4.1 มีข้อจำกัดด้านเวลา และการเดินทางมาใช้บริการที่หอสมุดแห่งชาติ					
4.2 มีข้อจำกัดด้านค่าใช้จ่าย เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาใช้บริการ ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการ อาทิ ค่าทำสำเนาดิจิทัล (ราคาแผ่นละ 30 บาท) เป็นต้น					
4.3 ไม่มีความรู้ทางภาษาโบราณ และอักษรโบราณ ซึ่งต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญในการอ่าน แปล หรือถ่ายถอดสารสนเทศ					
4.4 ขาดทักษะทางด้านเทคโนโลยี เช่น ไม่มีประสบการณ์หรือความรู้ในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ค้นหา หรือเข้าถึงสารสนเทศในรูปแบบออนไลน์ เป็นต้น					
4.5 ไม่ทราบว่าจะค้นหาสารสนเทศที่ต้องการจากเครื่องมือใด หรือจากแหล่งใด					
4.6 ปัญหาด้านผู้ใช้บริการอื่น ๆ (โปรดระบุ).....					

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1. ด้านทรัพยากรสารสนเทศ

.....

.....

2. ด้านการบริการ กฎและระเบียบการให้บริการ

.....

.....

3. ด้านการเข้าถึงและการค้นหา

.....

.....

4. ด้านผู้ใช้บริการ

.....

.....

ภาคผนวก ค
ใบรับรองจริยธรรมการวิจัย

หนังสือยืนยันการยกเว้นการรับรอง
คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(เอกสารนี้เพื่อแสดงว่าคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ ได้พิจารณาโครงการวิจัยนี้)

ชื่อโครงการวิจัย : การใช้และปัญหาการใช้สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรมของหอสมุดแห่งชาติ
ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย : นาย สุภกิติ มุสิราชา
หน่วยงานต้นสังกัด : คณะมนุษยศาสตร์
รหัสโครงการวิจัย : SWUEC-G-318/2563X

โครงการวิจัยนี้เป็นโครงการวิจัยที่เข้าข่ายยกเว้น (Research with Exemption from SWUEC)

วันที่ยืนยัน : 14 กันยายน 2563
ยืนยันโดย : คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดำเนินการรับรองโครงการวิจัยตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในคนที่เป็นสากล ได้แก่ Declaration of Helsinki, the Belmont Report, CIOMS Guidelines และ the International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice (ICH-GCP)

ออกให้ ณ วันที่ 23 พฤศจิกายน 2563

(ลงชื่อ).....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทันตแพทย์หญิงณปภา เอี่ยมจิรกุล)
กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการจริยธรรม
สำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

(ลงชื่อ).....
(แพทย์หญิงสุรพร ภัทรสุวรรณ)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรม
สำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

หมายเลขรับรอง : SWUEC/X/G-318/2563

ข้อปฏิบัติสำหรับผู้วิจัยที่ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ขอแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับหน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้วิจัยหลังจากโครงการวิจัย ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แล้ว ขอความกรุณาดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยจะต้องดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่างๆ ที่ระบุไว้ในโครงการวิจัยโดยเคร่งครัด โดยใช้เอกสารชี้แจงอาสาสมัคร (Information Sheet) หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย (Informed Consent Form) ป้ายประชาสัมพันธ์ รวมถึงเอกสารอื่น ที่ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการฯ แล้วเท่านั้น
2. ผู้วิจัยมีหน้าที่รายงานต่อคณะกรรมการฯ เมื่อ
  - 2.1 มีการดำเนินงานวิจัยครบระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งจะต้องมีการรายงานความก้าวหน้าของการวิจัยตามระยะเวลาที่คณะกรรมการฯ กำหนดในเอกสารใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (แบบเอกสารที่ MF 04) หรือเมื่อครบหนึ่งปีจากวันที่ระบุไว้ในเอกสารใบรับรองของโครงการวิจัย โดยใช้แบบรายงานความก้าวหน้าของโครงการวิจัย (แบบเอกสารที่ MF 13-1)
  - 2.2 สำหรับโครงการวิจัยที่ยังไม่เสร็จสิ้นแต่เอกสารใบรับรองฯ หมดอายุ ผู้วิจัยจะต้องส่งหนังสือบันทึกข้อความเพื่อขอต่ออายุใบรับรองฯ ภายใน 30 วัน ก่อนวันหมดอายุตามที่กำหนดไว้ในเอกสารใบรับรองฯ พร้อมส่งรายงานความก้าวหน้าของการวิจัย มิฉะนั้น คณะกรรมการฯ จะไม่รับรองการทำวิจัย หรือ การเก็บข้อมูลในระยะเวลาหลังจากเอกสารใบรับรองหมดอายุ
  - 2.3 หากผู้วิจัยมีความจำเป็นในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมโครงการวิจัย (Protocol Amendment) หรือมีการเปลี่ยนแปลงหัวหน้าโครงการวิจัย/เพิ่มเติมผู้ร่วมวิจัย ฯลฯ ผู้วิจัยจะต้องเสนอการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม โดยใช้แบบรายงานส่วนแก้ไขเพิ่มเติมโครงการวิจัย (แบบเอกสารที่ MF 07-1) โดยผู้วิจัยจะต้องระบุให้ชัดเจนว่า มีการเปลี่ยนแปลงอะไร อย่างไร และเหตุผลที่ต้องการเปลี่ยนแปลง ทั้งในกรณีการเปลี่ยนแปลงหัวหน้าโครงการวิจัย หรือเพิ่มเติมผู้ร่วมวิจัยคนใหม่ ให้แนบแบบประวัติผู้วิจัย (แบบเอกสารที่ MF 09-1) และใบประกาศนียบัตรการอบรม (ถ้ามี)
  - 2.4 หากมีเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ร้ายแรงในอาสาสมัคร จากการดำเนินโครงการวิจัย (Serious Adverse Events) เกิดขึ้นแก่อาสาสมัครของโครงการวิจัยในสถาบัน ผู้วิจัยจะต้องทำเอกสารแจ้งคณะกรรมการฯ ภายใน 7 วัน และหากเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ร้ายแรงนั้น เป็นเหตุให้อาสาสมัครถึงแก่ชีวิต ผู้วิจัยจะต้องทำเอกสารแจ้งคณะกรรมการฯ ภายใน 24 ชั่วโมง (โดยทางหนังสือบันทึกข้อความ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือ โทรสาร) หลังจากผู้วิจัยทราบเหตุการณ์ โดยใช้แบบรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ สำหรับอาสาสมัครในสถาบันให้ใช้แบบเอกสารที่ MF 19 แบบรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ที่เกิดแก่อาสาสมัครนอกสถาบันให้ใช้แบบเอกสารที่ MF 18 และ/หรือ CIOMS Form แบบเอกสารที่ MF 19-2

- 2.5 หากมีการไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด (Non-Compliance/Protocol deviation) ผู้วิจัยจะต้องรายงานให้คณะกรรมการฯ รับทราบ ภายใน 7 วัน นับจากที่ตรวจพบ โดยใช้แบบรายงานการไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด (แบบเอกสารที่ MF 21)
- 2.6 โครงการวิจัยที่ยุติโครงการวิจัยก่อนกำหนด ให้ผู้วิจัยส่งหนังสือแจ้งปิดโครงการวิจัยนั้น พร้อมเหตุผลในการยุติโครงการวิจัยก่อนกำหนด โดยใช้แบบรายงานเพื่อยุติโครงการวิจัย ก่อนกำหนด (แบบเอกสารที่ MF 14-1) และการดูแลอาสาสมัครหลังจากยุติโครงการวิจัยแก่คณะกรรมการฯ
- 2.7 โครงการวิจัยที่เสร็จสิ้นแล้ว ให้ผู้วิจัยส่งรายงานสรุปผลการวิจัย โดยใช้แบบรายงานสรุปผลการวิจัย (แบบเอกสารที่ MF 15-1)

คณะกรรมการฯ อาจมีการสุ่มเข้าตรวจเยี่ยมโครงการวิจัย (Site Monitoring Visit) เพื่อดูความเรียบร้อยของการดำเนินงาน รับฟัง และให้คำปรึกษาข้อปัญหาที่อาจมีในระหว่างการดำเนินงานโครงการวิจัย โดยสำนักงานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย จะมีหนังสือแจ้งให้ผู้วิจัยได้ทราบล่วงหน้า เป็นเวลา 2 สัปดาห์ ผลการตรวจเยี่ยมโครงการวิจัยจะแจ้งเพื่อทราบในที่ประชุมคณะกรรมการฯ และจะแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้วิจัยได้ทราบ และอาจมีข้อเสนอแนะนำไปปฏิบัติต่อไป

ผู้วิจัยสามารถ download เอกสารต่างๆ ได้ที่

<http://research.swu.ac.th/index.php?option=dowload6> งานมาตรฐานจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย หากมีข้อสงสัยสามารถหาข้อมูลเพิ่มเติมในวิธีดำเนินการมาตรฐาน (SOPs) หรือสอบถามเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการจริยธรรมฯ ได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ 0-2649-5000 ต่อ 11019, 11014 หมายเลขโทรสาร 0-2259-1822

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	สุภกิติ มุสิราช
วัน เดือน ปี เกิด	24 มิถุนายน 2530
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สารสนเทศศึกษา) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ โรฒ
ที่อยู่ปัจจุบัน	กรุงเทพมหานคร

